

DIPUTACIÓ I MONARQUIA.
EL PODER POLÍTIC A CATALUNYA, 1563-1599

MIQUEL PÉREZ LATRE

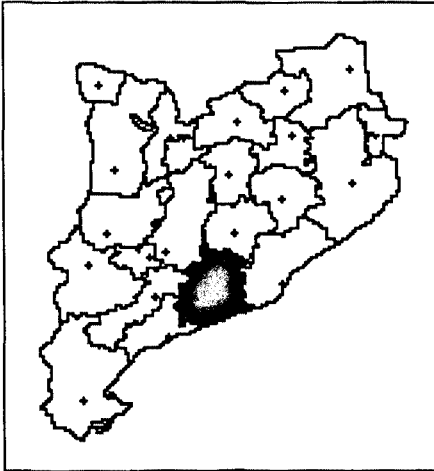
TESI DOCTORAL DIRIGIDA PER LA PROFESSORA EVA SERRA I PUIG

INSTITUT UNIVERSITARI D'HISTÒRIA JAUME VICENS I VIVES

UNIVERSITAT POMPEU FABRA

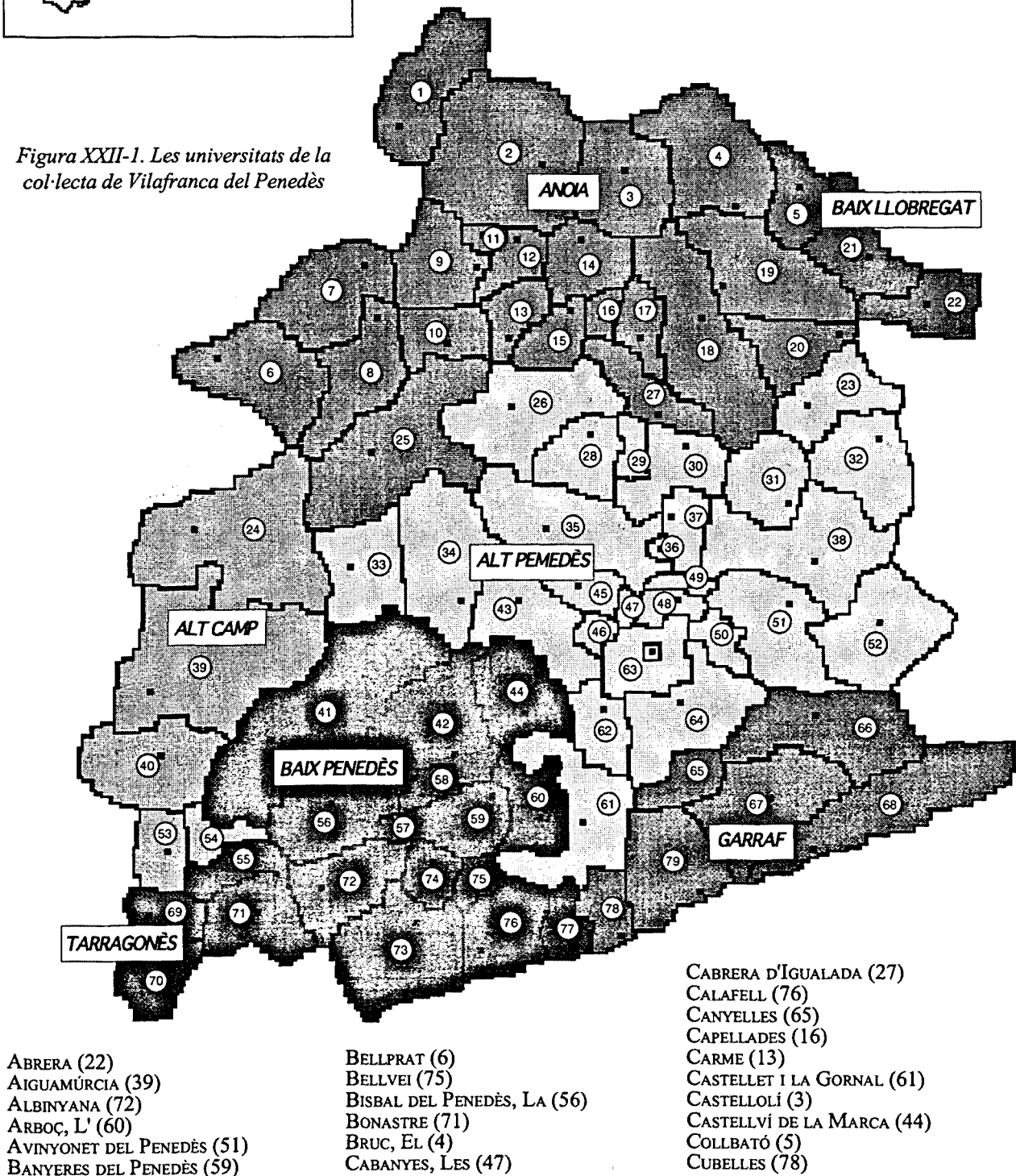
2001

COL·LECTA DE VILAFRANCA DEL PENEDEÈS

La col·lecta de Vilafranca del Penedès tenia una extensió de 1.925,1 quilòmetres quadrats. Aquest territori la situava com la novena de les vint-i-dos col·lectes, ben a prop d'un grup de diputacions locals situades en torn dels dos mil quilòmetres quadrats d'extensió: Cervera (2.062), Balaguer (2.056,3), Perpinyà (2.050,8) i Barcelona (2.008). Aquest ampli territori s'articulava principalment a través dels municipis de les actuals comarques de l'Alt i Baix Penedès, que hi eren

Figura XXII-1. Les universitats de la col·lecta de Vilafranca del Penedès

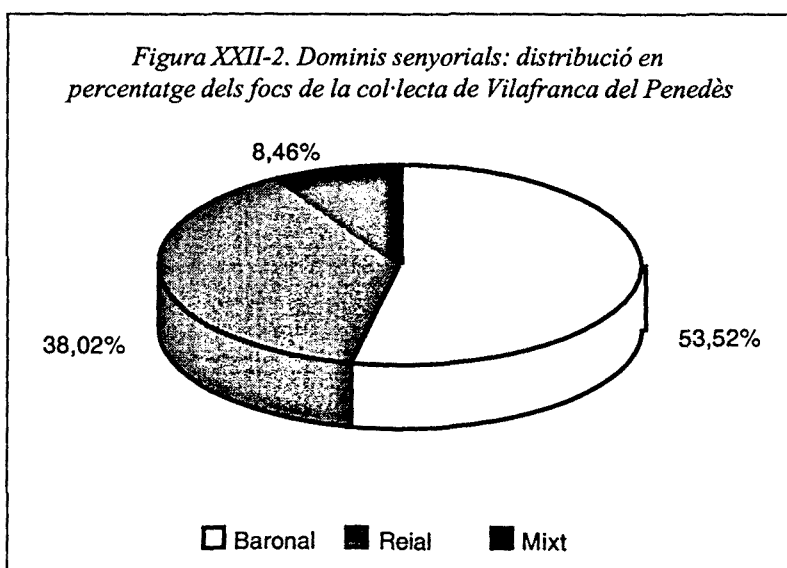

CUNIT (77)	PIERA (18)	SANTA MARGARIDA I ELS MONJOS (62)
ESPARREGUERA (21)	POBLA DE CLARAMUNT, LA (14)	SANTA MARGARIDA DE MONTBUI (9)
FONT-RUBÍ (35)	PONTONS (33)	SANTA MARIA DE MIRALLES (8)
GELIDA (32)	PUIGDÀLBER (36)	SANTA OLIVA (57 i 74)
GRANADA, LA (48)	QUEROL (24)	SITGES (68)
HOSTALETS DE PIEROLA, ELS (19)	RODONYÀ (54)	SUBIRATS (38)
IGUALADA (11)	RUBIÓ (1)	TORRE DE CLARAMUNT, LA (15)
LLACUNA, LA (25)	SALOMÓ (69)	TORRELAVIT I EL PLA DEL PENEDÈS (30 i 37)
LORENC DEL PENEDÈS (58)	SANT CUGAT SESGARRIGUES (50)	TORRELLES DE FOIX (34)
MAQUEFA (20)	SANT JAUME DELS DOMENYS (42)	VALLBONA D'ANOIA (17)
MASLORENC (55)	SANT LORENC D'HORTONS (23)	VENDRELL, EL (73)
MONTFERRI (53)	SANT MARTÍ SARROCA (43)	VESPELLA (70)
MONTMELL, EL (41)	SANT MARTÍ DE TOUS (7)	VILAFRANCA DELS PENEDÈS (63)
ODENA (2)	SANT PERE DE RIBES (67)	VILANOVA DEL CAMÍ (12)
OLÈRDOLA (64)	SANT PERE DE RIUDEBITLLES (29)	VILANOVA I LA GELTRÚ (79)
OLESA DE BONESVALLS (52)	SANT QUINTÍ DE MEDIONA I MEDIONA (26 i 28)	VILA-RODONA (40)
OLIVELLA (66)	SANT SADURNÍ D'ANOIA (31)	VILOBÍ DEL PENEDÈS (45)
ORPÍ (10)	SANTA FE DEL PENEDÈS (49)	
PACS DEL PENEDÈS (46)		

incloses en la seva totalitat, de la mateixa manera que la del Garraf. A més, formaven part de la diputació local vint-i-un dels trenta-tres municipis actuals de l'Anoia. Finalment, la col·lecta incloïa també petits territoris corresponents a les comarques de l'Alt Camp (cinc dels seus vint-i-tres municipis), el Tarragonès (dos de vint) i el Baix Llobregat (tres de vint-i-vuit). En conjunt, per tant, hem identificat al llarg de la segona meitat del Cinccents l'existència de 113 llocs situats dins 76 municipis actuals.

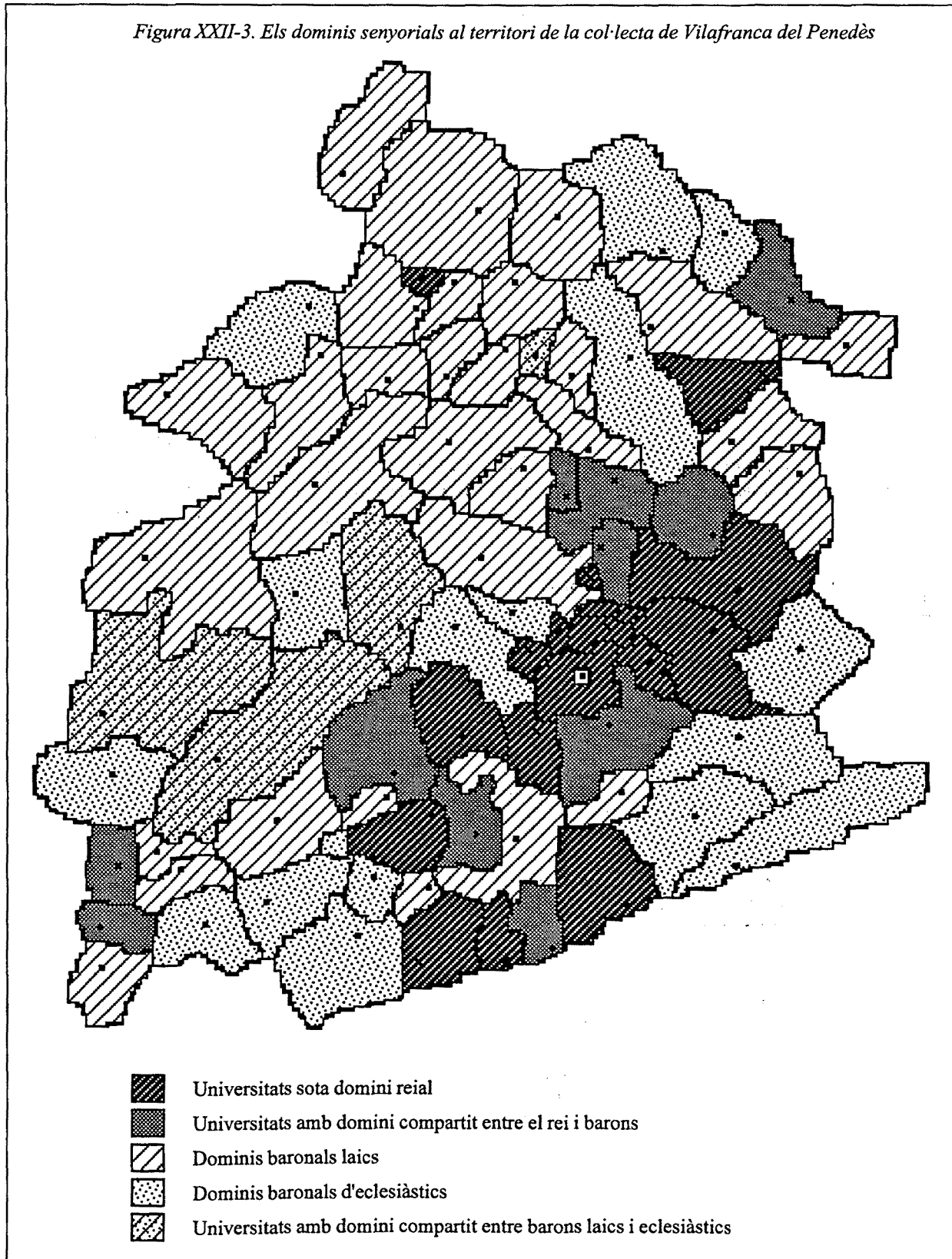
Els límits geogràfics de la col·lecta venien marcats a l'oest pel riu Gaià: tots els territoris de la riba esquerra (avui a l'Alt Camp) eren adscrits a la diputació local de Vilafranca del Penedès, inclosos els municipis de Salomó i Vespella (avui al Tarragonès). Només al sud d'aquestes dues viles, a la desembocadura, el territori passava a dependre de la col·lecta tarragonina, encara que al llarg de tota la segona meitat del Cinccents, els penedesencs defensaren la pertinença d'aquestes terres —l'espòrica col·lecta de Torredembarra—, a la seva demarcació. El punt més septentrional de la col·lecta el constituïa la Serra de Rubió, al nord de l'actual comarca de l'Anoia, Igualada. La frontera continuava cap a l'oest a través de la comarca de l'Anoia, passant pel coll del Bruc i les muntanyes de Montserrat fins a trobar el curs de Llobregat a Abrera (aquesta i els municipis veïns d'Esparreguera i Collbató, inclosos dins l'actual comarca del Baix Llobregat).

A l'est de la col·lecta els límits abandonaven de seguida el Llobregat per situar-se a la riba del riu l'Anoia a l'alçada de Masquefa. A partir d'aquí les Serres de l'Ordal i les muntanyes del Garraf marcaven nítidament una separació en alçada amb les terres de la col·lecta de Barcelona al Baix Llobregat. Al sud de la diputació local, finalment, els límits venien marcats pel mar a les actuals comarques del Garraf i el Baix Penedès, des

de Sitges fins al terme del Vendrell. Podem dir, per tant, que aquestes terres des del Gaià fins a l'Ordal i el Garraf constituïen una unitat geogràfica més o menys consolidada. A diferència de la majoria de les col·lectes, però, la col·lecta de Vilafranca del Penedès mostrava un policentrisme notable que feia empaldir el protagonisme acostumat per part de la capital.

Figura XXII-3. Els dominis senyorials al territori de la col·lecta de Vilafranca del Penedès

Els rius de Foix i de l'Anoia constitueixen els únics cursos fluvials que articulen aquest territori, situat bàsicament a la Depressió Pre-litoral, encara que incloent també alguns relleus de la Serralada Pre-litoral a la serra d'Ancosa, que separa la plana penedesenca pròpiament dita de les terres del nord-oest de l'Alt Camp i de l'Anoia. Aquest territori articulat com a col·lecta, d'altra banda, es corresponia ben exactament amb el de la tradicional vegueria reial de Vilafranca del Penedès. Segons el fogatge del 1553 l'habitaven 3.259 focs, un volum només comparable als de les col·lectes de Montblanc (3.361) i Balaguer (3.132). Com en el cas de l'extensió, la diputació local de Vilafranca del Penedès també era la novena de les vint-i-dos col·lectes catalanes pel que feia al volum demogràfic. La comparació entre població i territori ens situa la demarcació una mica més avall. Pel que fa a la seva densitat de població es situa en onzena posició. Els seus 1,69 focs per quilòmetre quadrat, es situen just per darrera dels 1,78 de Lleida o els 1,70 de Vic, i per davant dels 1,52 de Balaguer o els 1,50 de Camprodon. En tot cas, netament per sota de la mitjana catalana de 2,02 focs per quilòmetre quadrat. Un cop d'ull a la figura 5 ens mostra una població concentrada en alguns petits termes —sobretot en torn de la capital de col·lecta, Vilafranca del Penedès—, que semblen fortament aïllats. Si hem d'atendre a una petició presentada per la pròpia vila a les Corts del 1563, en la qual demanava una participació fins aleshores inexistent a les bosses d'oficis consistorials de la Diputació, la seva població superava aleshores ja el mig miler de focs.

Un 75,2% del territori de la col·lecta es trobava sota control baronal, un percentatge només lleugerament superior al del conjunt del Principat i Comtats. El nombre de llocs es reduïa fins a un 65,4%, per sota de la mitjana catalana. Finalment, pel que feia a la població, els barons controlaven sense discussió un 53,5% dels focs d'habitants de la col·lecta, a mans del rei eren un 38%, i en un altre 8,5% de les llars el monarca i els senyors compartien l'alta i baixa justícia (figura 2). Aquestes dades situaven la col·lecta com la més

Figura XXII-4. Les deu principals universitats de la col·lecta de Vilafranca del Penedès segons el fogatge del 1553

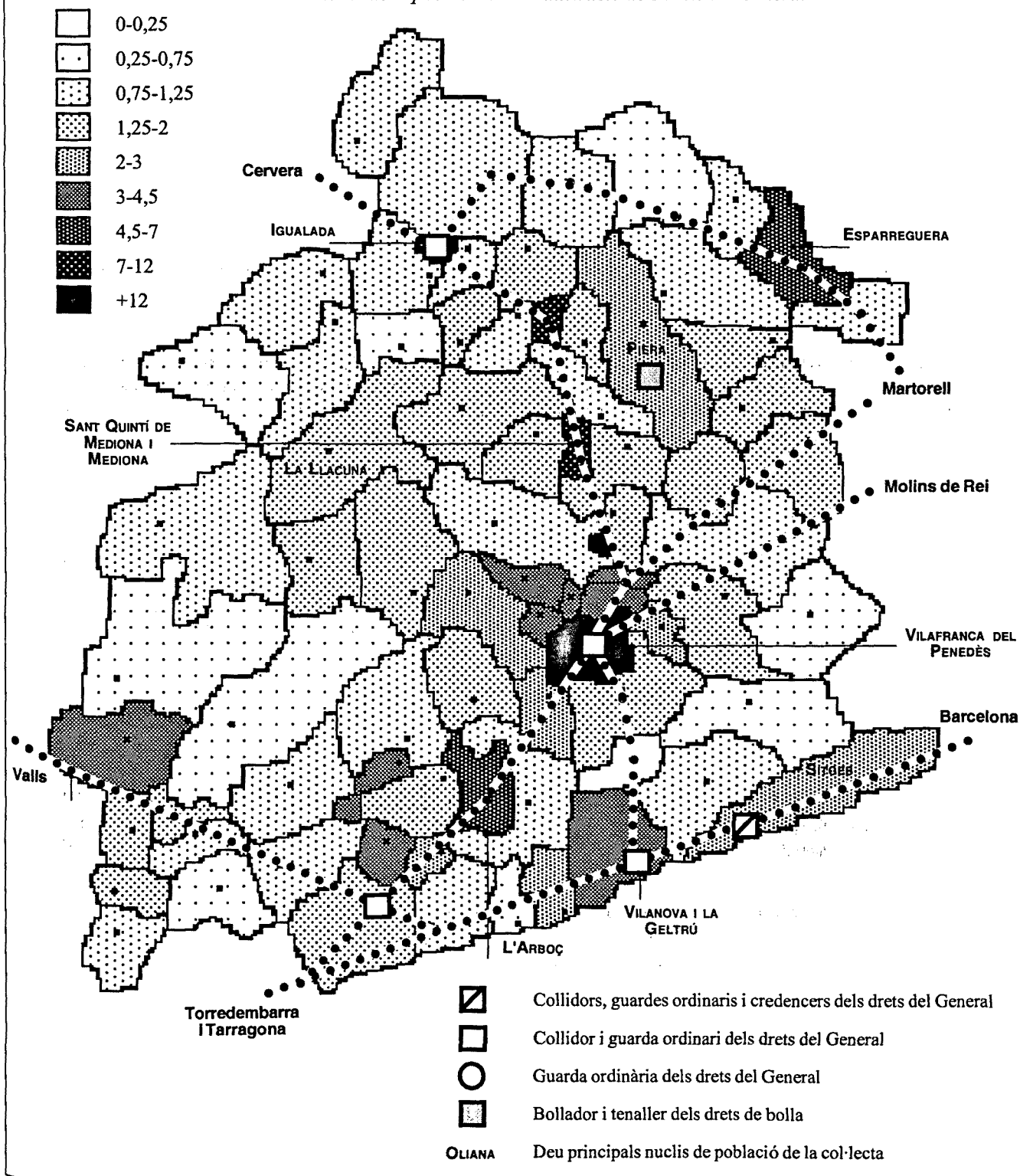
Vilafranca del Penedès	386
Igualada	179
Vilanova i la Geltrú	127
Esparreguera	125
Piera	124
Sitges	121
Vila-rodona	116
Sant Quintí de Mediona	86
L'Arboç	84
La Llacuna	72

aproximada al grau d'equilibri general català de les jurisdiccions entre rei i barons. Ens presenten, podríem dir, una mena de Catalunya en petit. El monarca era sens dubte el primer senyor de la col·lecta de Vilafranca de Conflent: gaudia de l'exercici de l'alta justícia en solitari damunt trenta-cinc llocs i 1.465 focs. En alguns d'aquests termes i universitats el rei havia cedit la baixa justícia als barons i per això el seu exercici de la baixa justícia es limitava a vint-i-vuit llocs i 1.223 focs, segons el fogatge del 1553.

Les possessions jurisdiccionals reials s'arreceraven en torn de la capital, sobretot a l'actual comarca del Penedès (figura 3). A Sant Pere de Riudebitlles, Torrelavit i Sant Sadurní d'Anoia —senyories més septentrionals d'aquest nucli— compartia la jurisdicció. Més al sud, des de Subirats fins a Banyeres del Penedès, controlava una extensa llenca de terra, que incloïa els quatre municipis situats més al nord-est de la comarca del Baix Penedès: Sant Jaume dels Domenys, Castellví de la Marca, l'esmentat Banyeres del Penedès i l'Arboç, vila present a Corts catalanes. Un segon nucli era situat a la marina del Garraf i el Baix Penedès, des de Vilanova i la Geltrú, fins a Calafell, atorgant al rei el domini damunt alguns dels ports més importants de la col·lecta. Fora d'aquests dos focus les possessions del rei es trobaven disperses pel territori. A la riba de Gaià, gaudia de l'alta justícia als termes de Montferri i Salomó, i a la riba del Llobregat, al d'Esparreguera. Dins la comarca de l'Anoia dominava dos de les viles més importants: Masquefa i, sobretot Igualada, completament voltada pels dominis feudals del segon gran senyor de la col·lecta.

Aquest no era altre que el duc de Cardona qui, com el rei, a finals del Cinc-cents havia alienat a alguns dels seus feus tradicionals l'exercici de la baixa justícia. Les seves possessions formaven un territori perfectament delimitat, situat al nord de l'Alt Penedès (amb els termes de Sant Quintí de Mediona i Mediona), però, sobretot a l'actual comarca de l'Anoia, voltant completament la seva capital, Igualada. Dins aquestes terres de les

Figura XXII-5. Distribució damunt el territori de la col·lecta de Vilafranca del Penedès de la població i l'administració dels drets del General

fronteres septentrionals de la col·lecta, s'hi podien comptar tretze llocs i 301 focs on el duc de Cardona exercia l'alta justícia, així com vuit termes i universitats i 215 focs on els titulars del ducat detentaven la baixa justícia. És des d'aquest complex jurídic i administratiu baronal, al servei dels Cardona, des d'on els Franquesa aconseguiran ascendir fins a la cúpula del govern reial a finals de segle.

El més important senyor eclesiàstic de la col·lecta era a mitjans del Cinc-cents la Pia Almoïna de la Seu de Barcelona, amb 233 focs d'habitants. La seva jurisdicció es desplegava en dos focus diferents: a l'Alt Penedès, molt a prop de la capital de col·lecta, als termes de Sant Martí Sarroca i Vilobí del Penedès; a l'est del Garraf, en els límits de col·lecta barcelonina, els d'Olivella i Sitges, cada vegada més contestats al llarg de la segona meitat de segle. El segon baró eclesiàstic de la col·lecta era l'abat de Montserrat, que a mitjan segle exercia la baixa justícia damunt 233 focs d'habitants (un 7% de tots els de la demarcació). Les seves possessions s'articulaven en dos nuclis diferents. Un primer, ben a prop del mateix monestir, entre les comarques de l'Anoia i el Baix Llobregat, amb els termes del Bruc, Collbató i Esparreguera (en aquest últim, compartint la jurisdicció amb el rei). El segon nucli era situat al nord de l'Alt Penedès i en ell els abats de Montserrat només exercien la baixa justícia: Sant Pere de Riudebitlles i Terrassola i Sant Martí (al municipi de Torrelavit i el Pla del Penedès).

La mensa episcopal de Barcelona era la tercera senyoria jurisdiccional eclesiàstica de la col·lecta pel que feia al nombre de focs, amb 190 a mitjan segle, encara que l'extensió territorial de la seva jurisdicció era només superada per la dels ducs de Cardona. Les seves jurisdiccions es distribuïen en dos blocs. Exactament situades al sud de les terres de l'abat de Montserrat, també a cavall entre l'Alt Camp i el Baix Penedès, el bisbe

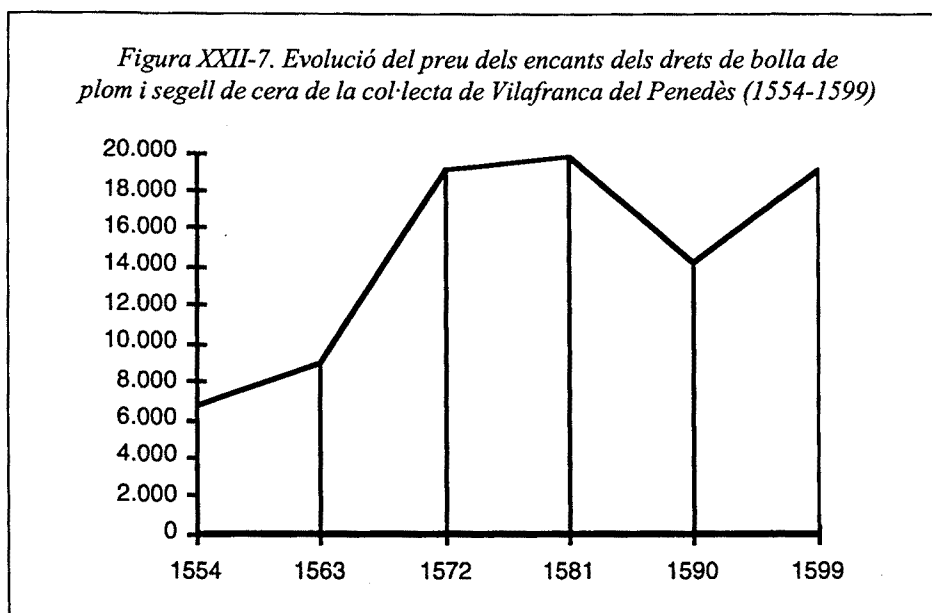
Figura XXII-6. Evolució del preu dels encants dels drets de bolla de plom i segell de cera de la col·lecta de Vilafranca del Penedès i proporció respecte al conjunt de Catalunya

Trienni	Bolla	%
1554	6.738	4,70
1563	9.030	5,35
1572	19.095	7,68
1581	19.850	7,17
1590	14.298	6,22
1599	19.125	6,89
Augment %	183,84	46,62

de Barcelona gaudia del domini damunt els extensos termes de Vila-rodona i el Montmell. A l'altre extrem de la col·lecta, entre l'Alt Penedès i el Garraf, confonent-se també amb els dominis de la Pia Almoïna, la mensa episcopal comptava entre els seus vassalls els habitants d'Olesa de Bonesvalls i Sant Pere de Ribes.

El quart dels cinc grans senyors eclesiàstics de la col·lecta era l'abat de Sant Cugat del Vallès. Dominava un centenar de quilòmetres quadrats i 151 focs el 1553. A excepció del seu exercici de la baixa justícia al lloc de Capellades, cedit pels Cardona, les seves terres de vassalls s'agrupaven formant una unitat ben definida al sud de la col·lecta, a les terres del Baix Penedès, dominant quatre termes des del mar a l'ombra de la Serra d'Albinyana. Concretament, els de Bonastre, el Vendrell, Santa Oliva i la mateixa Albinyana. Les possessions de l'abat de Santes Creus (amb 99 focs a mitjans segle) es trobaven a l'oest de la col·lecta a cavall de les muntanyes del Montmell, entre les comarques de l'Alt Camp i l'Alt Penedès, als termes d'Aiguamúrcia, Pontons, la Mussara (Torrelles de Foix) i, una mica més al sud i aïllat, el lloc de Puigtinyòs (avui al terme de Montferri). Totes aquestes possessions eclesiàstiques, com hem vist, s'agrupaven formant unitats més o menys coherents.

Algunes altres famílies i títols dominaven un parell o tres de llocs, sense superar en cap cas el centenar de focs de vassalls en iniciar-se el període que analitzem. Així, els Tamarit senyorejaven les terres agrupades en una sola unitat i situades al sud-oest de la col·lecta —a cavall entre l'Alt Camp i el Baix Penedès— dels petits termes de Montferri, Rodonyà i Masllorenç, amb només 26 focs. A l'extrem contrari de la col·lecta, al

nord-est, el vescomte de Jóc dominava els termes de Sant Llorenç d'Hortons i Gelida —a l'Alt Penedès—, més extensos i més poblats (63 focs el 1553). Els Peguera controlaven la major part de dos termes situats al bell mig de la diputació local, també a l'actual comarca de l'Alt Penedès, concretament, els de Font-rubí i Torrelles de Foix, amb 69 llars i gairebé 74 quilòmetres quadrats. Convé assenyalar novament aquí, com hem fet en referir-nos als grans senyors de la col·lecta, la perfecta agrupació dels territoris a mans d'aquestes tres famílies. A part d'elles, els Salbà apareixen com a senyors de 43 focs de vassalls, el comte de Savallà gaudia de la jurisdicció damunt 50 llars de l'Anoia, i els Foixà controlaven la baronia de Cabrera d'Igualada, amb els seus 34 focs a mitjan segle.

El monarca controlava els grans nuclis de població (figura 4). A part de la capital de col·lecta, Vilafranca del Penedès, eren a mans reials la segona, la tercera i, parcialment, també la quarta vila més importants de la demarcació, és a dir, Igualada, Vilanova i la Geltrú i Esparreguera. A aquestes quatre viles encara calia afegir-hi la novena, la de l'Arboç, amb els seus 84 focs. La resta dels grans centres de la col·lecta es trobaven força repartits entre els barons: els Cardona, grans senyors de la demarcació, únicament dominaven com a centre important el terme de Sant Quintí de Mediona, amb 86 focs de població dispersa. Piera, la cinquena vila de

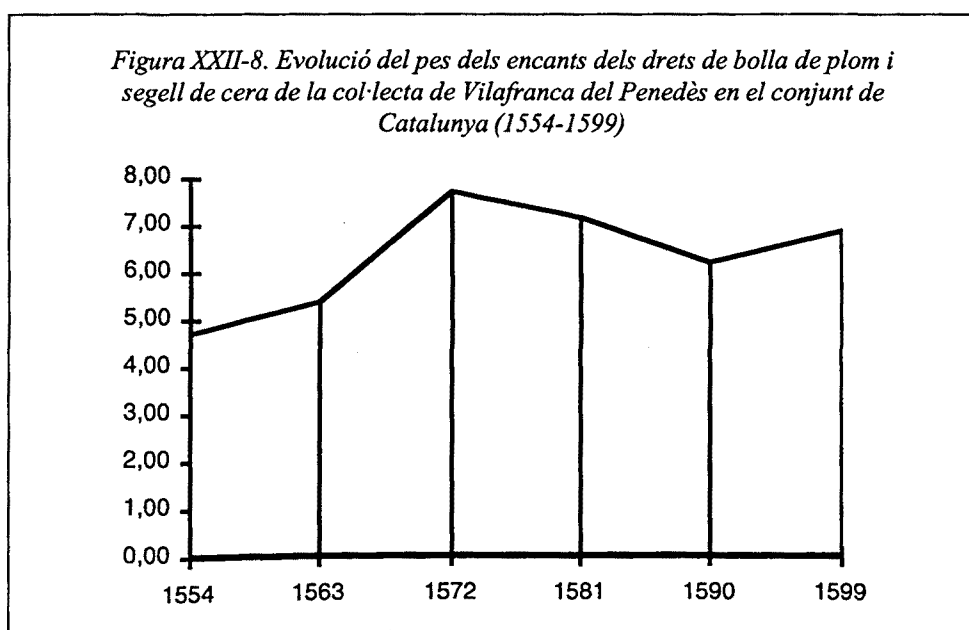
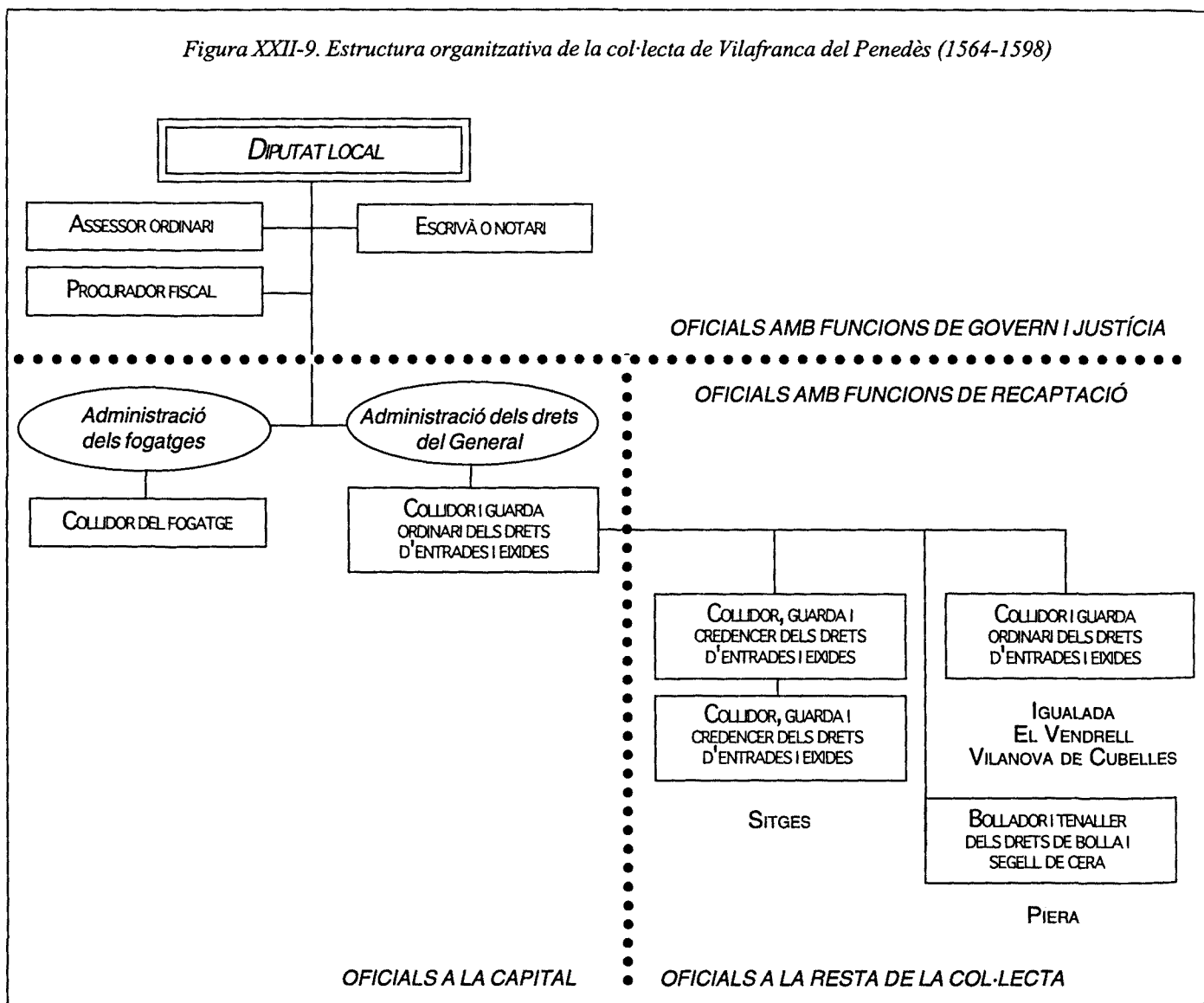

Figura XXII-9. Estructura organitzativa de la col·lecta de Vilafranca del Penedès (1564-1598)

la col·lecta amb els seus 124 focs era possessió del monestir de Pedralbes. La sisena, Sitges, de la Pia Almoina de la seu de Barcelona. La mensa episcopal de la mateixa seu exercia la seva jurisdicció damunt la vuitena vila de la col·lecta, Vila-rodonà. Finalment, la desena població, la Llacuna, amb 72 focs, era dominada pel baró del mateix nom.

La meitat d'aquestes deu principals poblacions hostatjaven cinc de les sis taules estables de la Diputació del General a la col·lecta (figura 5). Com sempre, la seva disposició no atenia només a l'existència dels grans centres de població, sinó també al control de les principals vies que travessaven la col·lecta. Una primera resseguia el litoral entre Barcelona, Castelldefels i Gavà, d'una banda, i Torredembarra i Tarragona, de l'altra: dins la col·lecta aquest camí, al qual s'incorporaven totes les mercaderies arribades als ports, era controlat per les taules de Sitges, Vilanova i la Geltrú i el Vendrell. Era, segons sembla, el que demanava una major fiscalització per part de la Diputació. El segon gran eix de comunicacions anava des del litoral, a Vilanova i la Geltrú fins al camí de Cervera, Tàrrrega i Lleida, travessant de sud a nord la col·lecta a través de la capital, Vilafranca del Penedès (veritable capital catalana del cuir), dos viles importants sense oficials estables del General, Sant Quintí de Mediona i Capellades, i Igualada.

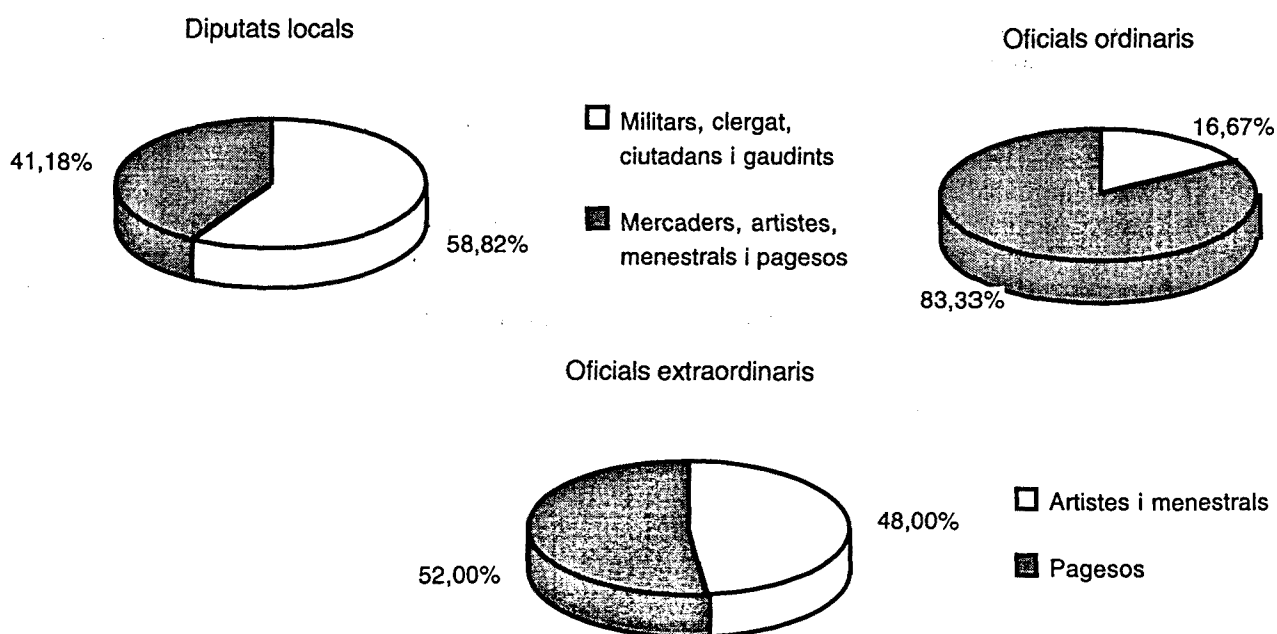
Una tercera via portava des del Vendrell (i encara més al sud, des de Tarragona) fins al camí ral. Aquesta via es desdoblava a partir de Vilafranca del Penedès: un camí, més al nord, portava fins a Martorell a través de les poblacions de Sant Sadurn d'Anoia i Gelida; l'altre, fins a Molins de Rei per Subirats i el coll de la Creu d'Ordal, a 507 metres d'alçada. Finalment, al sud de la col·lecta trobem una petita via que uneix el Vendrell

i el camí del litoral amb la vila de Valls, a la col·lecta tarragonina, a través de Rodonyà. No disposem de dades sobre l'èxit de la fiscalització d'aquestes vies pel que fa als drets d'entrades i eixides. Disposem, en canvi, dels preus d'arrendament dels impostos de la bolla de plom i segell de cera corresponents a bona part de la segona meitat del Cinc-cents (figura 6). Entre 1554 i 1599, els preus d'encants, que corresponen a les expectatives de recaptació d'aquests drets, augmentaren d'un 183,8%, un percentatge superat molt lleugerament pel corresponent a la col·lecta de Tarragona (184,2%).

La manca de documentació relativa als encants de la dècada dels setanta i vuitanta complica bastant l'anàlisi. Al llarg dels anys cinquanta i seixanta es detecta un creixement constant, només trencat per l'aturada de l'arrendament del 1557. Així, amb aquesta sola excepció, cadascun dels altres cinc arrendaments del període 1554-1569 mostren augments que oscil·len entre el 25 i l'11%, a mans sobretot de la família perpinyanesa dels Riu. Aquesta nissaga de botiguers i mercaders només deixa l'arrendament el 1554, a mans de Simeó Ferran, un donzell penedesenc, i el 1569, davant l'empenta de Damià Puigjaner, un dels més importants banquers i mercaders barcelonins de finals de segle. En xifres absolutes, l'empenta del període 1551-1569 porta l'arrendament de 5.385 a 11.150 lliures, amb un augment del 107% en menys de vint anys.

L'encant del 1572 accentua encara més aquesta tendència amb un arrendament que augmenta en un 71,2% en un sol trienni fins a arribar a les 19.095 lliures, a mans de Miquel València, burgès de Piera. Desgraciadament, no disposem de l'arrendament del trienni posterior, però sí sabem que el 1578 s'arribà probablement al màxim secular amb un encant de 24.003 lliures, ofertes pel donzell barceloní Francesc Salbà i Vallseca. Aquest elevadíssim creixement dels preus acabà en fallida. El 1580 el consistori barceloní es veié obligat a incautar l'arrendament i oferir-lo a nous deutors. Probablement arran d'aquesta fallida l'any següent Joan Calendraix, burgès de Vilafranca del Penedès, es féu amb l'arrendament amb el compromís de satisfer una suma molt més reduïda, retornant als nivells de nou anys enrera: 19.850 lliures. Desgraciadament, també aquí ens manquen dades relatives a altres dos arrendaments. El 1590, quan reprenem una sèrie estable, el preu de l'encant ha caigut encara més, un 28%, fins a les 14.298 lliures. A partir d'aquesta data la recuperació dels preus d'encant es manté constant, entre el 8 i el 13%, al llarg dels tres triennis següents. Els arrendadors són normalment menestrals barcelonins que actuen en representació d'altres mercaders i inversors més sòlids. D'aquesta forma el 1602 s'arriba a una recaptació de 19.650, ben llunyana encara de les 24.003

Figura XXII-10. Extracció social superior i inferior dels oficials locals de la col·lecta de Vilafranca del Penedès (1524-1599)

lliures ofertes vint-i-quatre anys abans, el 1578. Entre 1590 i 1602, l'augment acumulat es situa en un 37,4%, una magnitud realment apreciable.

En definitiva, l'evolució de les expectatives de recaptació dels drets de bolla a la col·lecta ens situen clarament en un context de creixement, en el qual la col·lecta de Vilafranca del Penedès apareix com a beneficiada dels reequilibris de la crisi finisecular. Analitzar el pes dels encants penedesencs en el conjunt del país serveix per ratificar aquesta visió (figura 8). Si el 1554 representen un 4,7%, aquesta xifra ha augmentat fins al 6,9% el 1599, és a dir, en un 46,6% en el conjunt del període, magnitud només superada molt lleugerament novament per la veïna col·lecta de Tarragona. Si el 1554, la diputació local de Vilafranca del Penedès és la setena pel que fa a recaptació dels drets de bolla de plom i segell de cera, a finals de segle haurà superat els resultats de les col·lectes de Lleida i Vic, situant-se en cinquè lloc, només per darrera de les demarcacions de Girona, Manresa, Perpinyà i Tarragona.

El pes d'aquesta recaptació dels drets de bolla, com a reflex de la producció i el consum local, cal posar-lo en relació amb la població de la col·lecta. Entre 1554 i 1599, aquesta ràtio de lliura de bolla per foc augmentà en un 3,8 (prenent com a referència demogràfica permanent el fogatge del 1553). Només per darrera de les col·lectes de Manresa (8), Camprodon (7,4), Tarragona i Vic (4,2). La seva posició entre les dinou col·lectes

Figura XXII-11. Distribució dels oficis locals de la Diputació per categories socials a la col·lecta de Vilafranca del Penedès (1564-1598)

	Diputats locals	Ordinaris	Mosquetes
Militars	11,76	8,33	-
Clergat	5,88	8,33	-
Ciutadans	23,53	-	-
Gaudints	17,65	-	-
Mercaders	35,29	50,00	1,32
Artistes	5,88	-	5,26
Menestrals	-	16,67	42,11
Pagesos	-	16,67	51,32

de les quals tenim informació dels encants de bolla, millora considerablement al llarg del nostre mig segle. Així, el 1554, amb 2,1 lliures per foc, la demarcació de Vilafranca del Penedès es situava en dotzena posició. Nou anys després, el 1563, la col·lecta penedesenca havia millorat fins a la desena posició, avançant les col·lectes de Lleida i la Seu d'Urgell. El 1572, arran del seu fulgurant creixement relació bolla per foc a la col·lecta penedesenca la situava en cinquè lloc, només superada per les de Camprodon, Manresa, Perpinyà i Vic. Amb 5,9 lliures per foc superava ara les col·lectes de Berga, Girona, Castelló d'Empúries i Puigcerdà, fins aleshores sempre per davant. Tres triennis més tard, el 1581, la col·lecta havia sabut mantenir la seva empena situant-se en el sisè lloc del país.

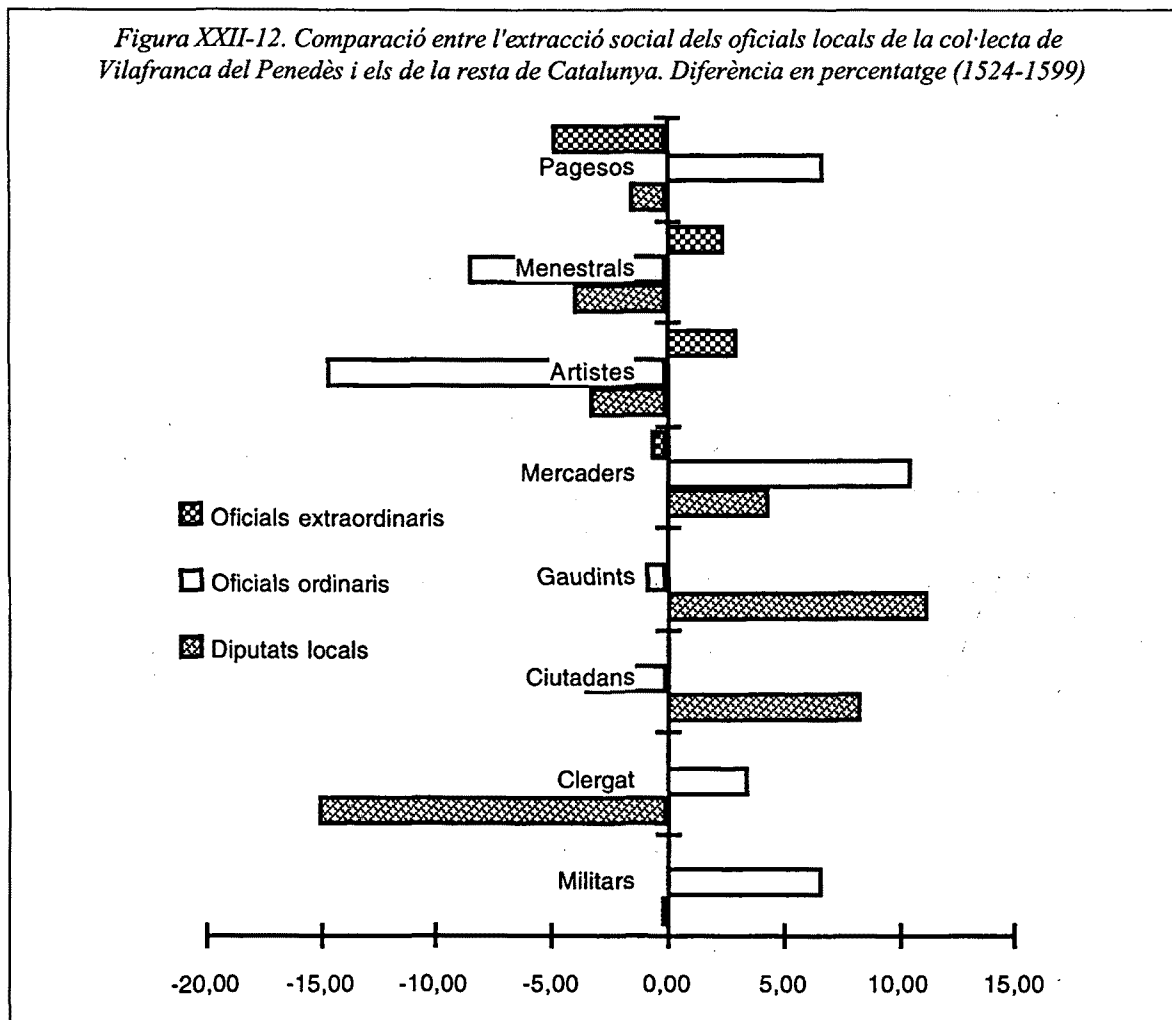
En acabar el segle, tant el 1590 com el 1599 trobem la col·lecta estabilitzada en aquesta sisena posició, per darrera de les demarcacions de Manresa, Camprodon, Vic, Perpinyà i Tarragona. L'estructura estable de la Diputació del General a la col·lecta de Vilafranca del Penedès era força reduïda, el que dóna a entendre una recaptació dels drets d'entrades i eixides bastant limitada. La institució comptava amb onze oficials permanents, cinc dels quals a la capital i sis a la resta de la col·lecta (figura 9). Es tractava d'un nombre d'oficials semblant al d'altres col·lectes de molt menor importància demogràfica com ara les de Castellbò, Castelló d'Empúries, la Seu d'Urgell, Vilafranca de Conflent o Tàrraga.

Les principals novetats en aquesta estructura al llarg de la segona meitat del Cinc-cents van centrar-se en la creació de tres nous oficis. La tendència general al desdoblament de les taules més importants, a fi de comptar amb un credencier permanent que controlés les feines del collidor prèviament existent, es reflectí a la diputació local penedesenca a través de la creació d'aquest nou ofici a la vila de Sitges el 1566. Un ofici que consolidà la vila com a principal punt de fiscalització de la Diputació del General a la zona del Garraf i

el Baix Penedès. En el mateix sentit de control d'aquesta mateixa franja litoral fou creada el 1587 la taula del Vendrell. L'administració dels drets del General a la capital de col·lecta, Vilafranca del Penedès, comptava amb un sol collidor, de la mateixa manera que les taules d'Igualada o Vilanova de Cubelles. A la cort del diputat local l'única novetat s'edevingué el 1584, quan el consistori barceloní decretà la creació—més tardana que a la majoria de les col·lectes del país— de l'ofici de procurador fiscal.

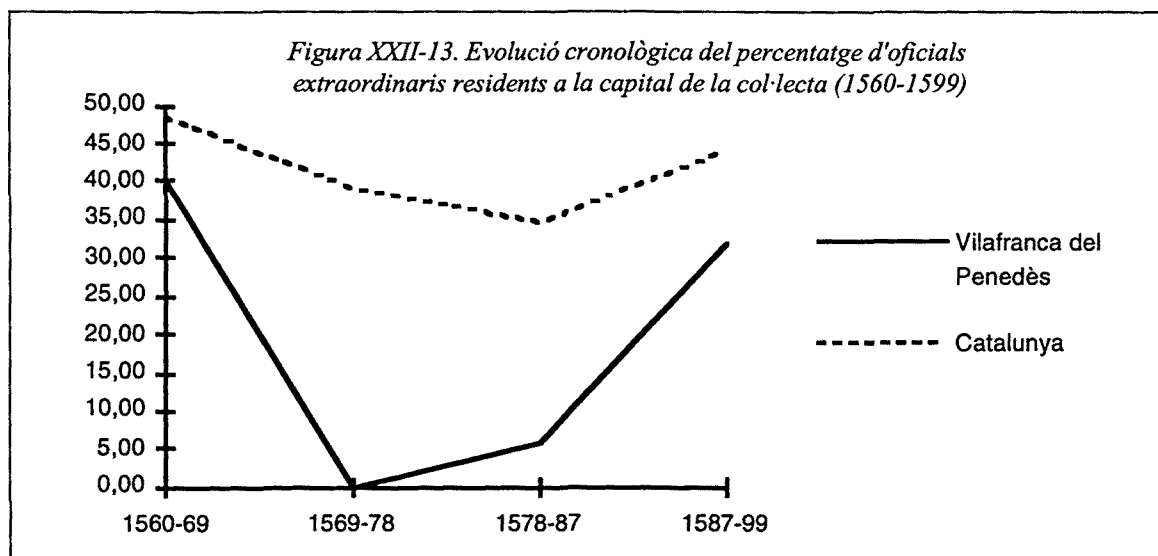
Acabarem analitzant algunes característiques dels tres tipus d'oficis fonamentals de la Diputació del General a nivell local. Comencem per esbrinar quina és l'extracció social dels diputats locals penedesencs (figura 10). El pes dels grups privilegiats en el conjunt dels nomenaments realitzats entre 1524 i 1599 es situa quatre punts i mig per sobre de la mitjana del Principat i Comtats. Ara bé, aquest 58,8% dels diputats locals, com es

Figura XXII-12. Comparació entre l'extracció social dels oficials locals de la col·lecta de Vilafranca del Penedès i els de la resta de Catalunya. Diferència en percentatge (1524-1599)

reparteix més concretament? El clergat es situa clarament per sota de les seves expectatives habituals, amb només un 5,9% dels nomenaments. En canvi, amb un 11,7% els militars hi són on acostumen. Els veritables protagonistes d'aquest predomini social dels diputats locals privilegiats és responsabilitat dels burgesos honorats de Vilafranca del Penedès (23,5%) i dels gaudints (17,6%).

Fora d'aquests estaments trobem els mercaders com a gairebé únic complement. Es situen amb un 35,3% dels nomenaments, mentre els artistes n'obtenen un 5,9%. Diverses famílies enllacen aquestes diferents extraccions socials. Els comencem a veure anomenats com a mercaders i unes dècades després esdevenen burgesos honorats de la vila. Un exemple referit a una sola persona seria el de Guillem Ramon Espuny, nomenat com a mercader el 1527 i com a burgès honorat el 1539. Potser pare i fill, els Castelló obtenen diverses provisions de l'ofici de diputat local. Un Joan, anomenat mercader, n'esdevé el 1530; un altre Joan Castelló, dit burgès honorat, es converteix també en diputat local el 1563. El substituirà el trienni següent, a més, un altre

burgès anomenat Rafael Castelló. Entre els mercaders amb èxit trobem també Onofre Capellades, proveït diputat local el 1575 i 1581.

A part dels Espuny, Castelló i Capellades, altres dos famílies tenen un important paper a la col·lecta. La primera, la dels Bartomeu: Joan, notari, obté el nomenament el 1572 i Miquel el retroba el 1593. Però, sens dubte, el llinatge que sembla treure més partit a la seva vinculació amb la Diputació a la col·lecta sembla ésser el dels Mascaró (E. Serra ha assenyalat igualment la destacada participació de la família en la representació de Vilafranca del Penedès a Corts entre les convocatòries de 1563-1564 i 1626-1632). El doctor en drets misser Bernat Joan roman lligat als oficis de la Diputació local al llarg de trenta anys. Obté la provisió com a diputat local el 1542 i, novament, el 1551. Per l'agost del 1563, a més, torna al servei local de la institució com a assessor ordinari. Però, encara trobem altres dos representants de la família relacionats amb la Diputació durant els anys vuitanta. El prevere Rafael Mascaró és nomenat diputat local el 1584, i misser Guerau Joan, també jurista, com a assessor ordinari del diputat local pel maig del 1583. Les màximes qüestions de govern i de justícia de la col·lecta són, per aquelles dates, a la col·lecta de Vilafranca del Penedès, gairebé un afer de família. Les cinc famílies esmentades aconseguen entre 1527 i 1599 un 70,6% dels nomenaments de diputat local, oficis que no escapen al control dels habitants de la capital ni una sola vegada durant aquest llarg període.

La mostra corresponent al segon grup d'oficis de la col·lecta, els ordinaris, resulta bastant reduïda. Tot i així, podem extreure algunes conclusions a vol d'ocell. Els mercaders obtenen la majoria dels nomenaments, en una proporció de la meitat aproximadament, netament per sobre, per tant, de la mitjana del país. Només un 4,2% del oficis es proveeixen en candidats que no resideixen al lloc per al qual són nomenats, gairebé una tercera part del que és habitual a les altres col·lectes del Principat i Comtats. Fora de la capital, algunes famílies es lliguen estretament als oficis locals, fenomen que hem vist repetir-se, amb més o menys intensitat, a tot arreu. Per exemple els Puig a Sitges, els quals accedeixen a l'ofici de collidor, guarda ordinària i credencer pel juliol del 1566 a través de Joan Puig, i el recuperen l'octubre del 1577 en la persona de Pere, pagès. A Vilanova de Cubelles els Gassó aconseguen també dos nomenaments durant els anys noranta: primer Pere (1590), proveït com a pagès, després, Joan Gassó (1592).

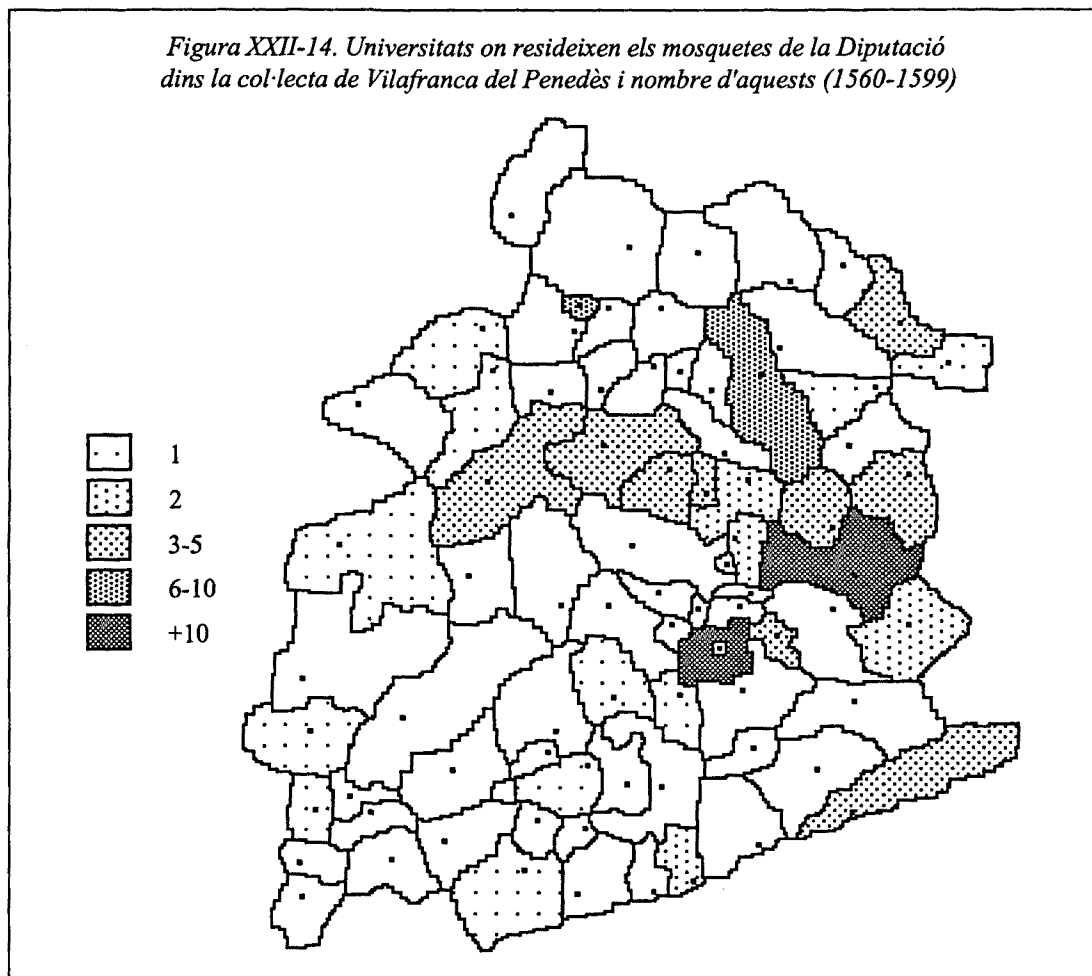
Parlem, finalment, dels mosquetes o guardes extraordinaris. L'equilibri entre pagesos i menestrals entre els seus membres és l'habitual. Pagesos representen un 51,3% (és a dir, gairebé cinc punts per sota de la mitjana general). Un altre 42,1% dels collidors, guardes ordinàries i credencers exerceixen oficis menestrals. A més, trobem un 5,3% d'artistes (un percentatge que gairebé dobla l'habitual). Pel que fa als pagesos, el seu nombre s'eleva al 57,6% a les poblacions de fora de la capital de col·lecta. Els menestrals, en canvi, representen a la capital vuit de cada deu nomenaments i a la resta fins a un 36,4%. Els menestrals dedicats als sectors del vestit i el calçat representen un 43,7%, percentatge que es situa molt a prop, encara que per sota, de la mitjana del país. Fins a un 85,7% d'aquests menestrals dedicats als sectors del vestit i el calçat es troben ocupats

als oficis d'elaboració dels productes.

Es tracta d'un percentatge que encaixa perfectament amb la idea de progressiva estructuració de l'economia catalana al llarg de la segona meitat del Cinc-cents, estructuració que es produeix a partir d'uns centres proto-industrials propers a Barcelona que s'encarreguen dels processos inicials, mentre transfereixen a Barcelona els d'acabat i comercialització. Pel que fa a la resta dels oficis menestrals, la col·lecta penedesenca mostra algunes característiques peculiars. En sentit negatiu, el pobre paper dels oficis relacionats amb la construcció, que entre els mosquetes de la col·lecta representen únicament un 6,2% dels nomenaments. Inversament, aquells relacionats amb l'alimentació representen un 15,6% (més de nou punts per sobre del seu pes habitual al Principat i Comtats). Finalment, els menestrals encarregats del parament de la llar i la fabricació d'articles decoratius, així com els oficis relacionats amb la metal·lúrgia i la fabricació d'armament superen el deu per cent dels nomenaments i es situen en tots els casos tres punts per damunt de la mitjana catalana.

Pel que fa a la durada en els seus oficis, els mosquetes penedesencs no mostren una tendència allunyada de la línia general del país. Es mantenen 1,35 triennis en el seu ofici, mentre la mitjana catalana és d'1,29. Aquest índex no ens il·lustra, per tant, sobre les dificultats de reclutament dels guardes extraordinaris a la col·lecta. Sabem, això sí, que existeix un equilibri entre el pes demogràfic de la col·lecta i el nombre de guardes que la Diputació del General hi dedica a la fiscalització. Així, si la col·lecta de Vilafranca del Penedès presenta el 1553 un 4,5% del total de la població catalana, la proporció de guardes que serveixen la demarcació es d'un 4,4%. Al llarg del període 1560-1599 aquest percentatge va augmentant de forma clara, fins a la legislació del 1585, que el modera considerablement. Així, per als primers triennis, entre 1560 i 1569, la proporció de guardes a la col·lecta es situa netament per sota del volum demogràfic, amb només un 3,1% dels mosquetes.

Figura XXII-14. Universitats on resideixen els mosquetes de la Diputació dins la col·lecta de Vilafranca del Penedès i nombre d'aquests (1560-1599)

Durant els nou anys posteriors aquest percentatge gairebé es duplica, fins a situar-se en un 6,1% de mitjana al llarg dels anys 1569-1578. Després, i fins a les Corts esmentades, es situarà en un 7,7%, per caure a finals de segle fins a un 5,3%. Podem dir, per tant, que el pes del nombre de guardes respecte al conjunt del país avança al mateix ritme que els dels preus d'encants dels drets de bolla plom i segell de cera. Si expressem aquesta proporció entre demografia i nombre de guardes en forma de densitat d'oficials per cada cent focs, trobem la col·lecta no tan brillantment situada. Entre 1560-1599 aquesta relació situa la demarcació, amb 2,8 mosquetes per cada cent focs, en novè lloc d'entre les vint-i-una col·lectes (sense Barcelona). Aquest nivell de densitat la situa molt a prop de les col·lectes de Vic i Tortosa (2,8) i lleugerament per davant de la de Girona (2,7).

Existeix, però, una notable diferència entre aquesta densitat dins i fora de la capital de col·lecta. A Vilafranca de Conflent, l'indicador es situa en un 3,1 mosquetes per cent llars, que situa la vila com la divuitena entre vint-i-una capitals de col·lecta analitzades. La part forana de la col·lecta, en canvi, ens dona un índex de densitat de 2,7 guardes per cada centenar de focs, només superat per la col·lecta de Manresa (5,1) i lleugeríssimament per davant de les de Girona (2,6), Castelló d'Empúries i Cervera (2,5). Podem dir que aquests guardes, per tant, es distribueixen d'una forma equilibrada entre la capital i la resta de la col·lecta, fet que no trobem gaire sovint. Si la capital, Vilafranca del Penedès, representa un 11,8% de la població total, el nombre de guardes que hi resideixen és del 13,3%. Cap altra col·lecta del país presenta una diferència entre un i altre percentatge tan reduïda. De fet, només Girona (2,7) i de forma més limitada Camprodon (8,4) i Manresa s'hi apropen (8,9).

Diríem, per tant, que la Diputació del General no troba dificultats en l'arrelament dels guardes per tota la col·lecta. Això és cert, però, només a mitges. Durant els primers triennis, entre 1560 i 1569 quatre de cada deu mosquetes residiran a Vilafranca del Penedès (figura 13). No serà fins als triennis següents, entre 1569-1578 i 1578-1587 quan la proporció de guardes habitants a la capital de col·lecta es redueixi dràsticament. A més, encara que fora de la capital, els mosquetes tendiran a concentrar-se en algunes altres universitats

Figura XXII-15. Procedència dels mosquetes arribats a Vilafranca del Penedès des d'altres col·lectes

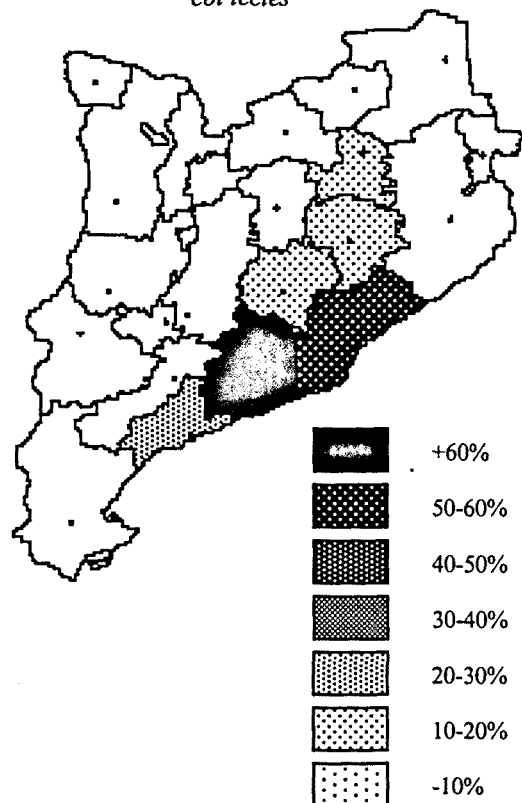

Figura XXII-16. Col·lectes amb mosquetes procedents de la de Vilafranca del Penedès (% sobre el total dels que venen de col·lectes forànies)

de la col·lecta. Així, dels setanta-sis termes municipals actuals només vint-i-sis donaran algun guarda extraordinari a la Diputació durant els anys 1560-1599. Fora de la capital, aquests provenen sobretot de l'extens territori de Subirats i de les universitats de Piera i Igualada. Per darrera es situen algunes altres poblacions com ara Sitges, al litoral, Esparreguera, al camí ral, la Llacuna i Sant Quintí de Mediona, grans termes de baró, Sant Pere de Riudebitlles, Sant Sadurní d'Anoia i Gelida, a la ruta de Martorell, o Sant Cugat Sesgarrigues, molt a prop de la capital (figura 14).

Pocs del mosquetes que serveixen la Diputació a la col·lecta penedesenca procedeixen d'altres col·lectes. Només les col·lectes de Girona (7,9%) i Manresa (9,3%), presenten percentatges més baixos que el 9,9% que correspon a la diputació local de Vilafranca del Penedès. La mitjana del Principat i Comtats resta ben llunyana, amb més d'un de cada quatre mosquetes foranis. D'aquests escassos guardes arribats des d'altres col·lectes la meitat procedeixen de la veïna demarcació barcelonina (figura 15). Tarragona n'aporta dos de cada deu, i les expansives col·lectes de Manresa, Vic i Camprodon, un dels grans eixos de desenvolupament econòmic del nostre mig segle, a l'entorn d'un 10%. Els fluxes de sortida de la col·lecta són diferents (figura 16). Vilafranca del Penedès influeix sobretot damunt la veïna col·lecta de Montblanc, encara que de forma modesta, amb un 12,5% dels guardes foranis. En el cas de Tarragona, Tortosa o, fins i tot, Vilafranca de Conflent, els percentatges de penedesencs que hi serveixen la Diputació resulten bastant insignificants.

Entre les terres catalanes situades al sud de Barcelona, la col·lecta de Vilafranca del Penedès, formant bloc amb les de Tarragona i Montblanc ofereix la cara positiva de l'evolució i el reequilibri econòmic de la segona meitat del Cinccents. L'administració del General es troba en un estat relativament embrionari, com correspon al major pes de les recaptacions de bolla respecte a les d'entrades i eixides. El control del territori a través dels guardes ordinaris, tanmateix, resulta notable. Els estaments interessats en els oficis del General se'ns presenten prou semblants als del terme mig del país.

Índex de gràfics

1. Variacions interanuals dels preus del blat a la plaça de Perpinyà (1574-1598)	30
2. Nombre de divuitenes amb vigència simultània al llarg dels triennis 1587 i 1590	230
3. Nombre mensual de sessions de divuitenes entre setembre de 1587 i juliol de 1593	231

Índex de mapes

1. Densitat de població per municipis d'acord amb el fogatge del 1553	26
2. Dominis jurisdiccionals a Catalunya entorn del 1600	74
3. Universitats convocades per la lloctinència per a l'allotjament de la companyia del capità Toribio de Caicedo en el seu camí entre la frontera valenciana i Perpinyà (abril del 1588) .	304
4. Universitats convocades per la Diputació el 1588	430
5. Universitats convocades per la Diputació el 1592	469
6. Evolució de l'índex recaptació de bolla per habitant a Catalunya (1554-1599)	548
7. Diferències territorials en l'origen social dels diputats locals (1524-1599)	551

Índex de quadres

1. Bans actualitzats pel Consell de les universitats de Vilanova i la Geltrú el 1590	34
2. Llicències de tret de forments atorgades per la monarquia entre la tardor del 1586 i la primavera del 1588	45
3. Llicències de tret de forments dels Comtats a Barcelona atorgades pel lloctinent durant l'estiu del 1584	48
4. Alguns nomenaments de cònsols barcelonins a ports mediterranis (1564-1598)	59
5. Distribució comarcal de les possessions jurisdiccionals dels Cardona vers el 1600	77

6. Subvencions atorgades als hospitals del país amb motiu de les Corts de Barcelona del 1599	87
7. Repartiment entre el principal i les fermances dels càrrecs i beneficis de l'arrendament de la bolla de Girona (1569)	102
8. La concentració en l'administració d'arrendaments i la creació de botigues. El cas dels mercaders vigatans del braç militar Bernardí Granollacs i Jaume Valls (1593-1605)	105
9. Evolució dels arrendaments de la bolla (sense la de Barcelona) entre 1551 i 1602	108
10. Estat del deute a principis del 1576 dels arrendaments de la bolla del trienni 1572	111
11. Estat del deute a principis del 1576 dels arrendaments de la bolla anteriors al trienni 1572	112
12. Deute comptabilitzat el 1599, procedent dels arrendaments de la bolla dels triennis 1590 i 1593	116
13. Extracció social dels propietaris de censals de la Diputació lluits entre 1572 i 1573	119
14. Comparació dels balanços de la Diputació presentats a les Corts de 1585, 1599 i 1626	121
15. Distribució de les despeses de la Diputació durant els triennis 1584-1596	122
16. "Cómputo de los gastado en la Diputación de Cataluña en veynte y seys años" (1626) ...	123
17. Agressions conegudes a oficials del General fora de Barcelona (1564-1595)	144
18. Les estrenes de la Diputació: un símbol del creixement administratiu	152
19. Evolució salarial dels oficis de la Diputació a Barcelona (1572-1698)	164
20. Evolució dels salaris d'alguns oficis fora de Barcelona (1572-1584)	166
21. Augment comparat d'alguns salaris d'oficis de la Diputació a Barcelona (1572-1698)	168
22. Els grups socials i l'ofici de diputat local (1524-1602)	180
23. Taules dels drets del General creades entre 1561 i 1587	189
24. Categoria social dels col·lidors, credencers i guardes ordinàries de la Diputació (1561-1600)	195
25. Nombre de mosquetes en actiu per triennis	200
26. Dedicació professional dels mosquetes del General menestrals (1560-1599)	201
27. Durada mitjana del regiment dels mosquetes per col·lectes (1560-1599)	202
28. Alguns exemples de memorials de candidats a la insaculació enviats per Consell municipals i Capítols catedralicis (1588-1597)	210
29. Divuitenes creades durant els triennis 1587 i 1590	228
30. Algunes reunions de Juntes de Braços entre 1561 i 1574	236
31. Distribució estamental dels assistents a les Juntes de Braços (1561-1593)	237
32. Assistents a les Juntes de Braços dins el braç eclesiàstic (1561-1593)	239
33. Procedència territorial dels canonges assistents a les Juntes de Braços (1561-1593)	239
34. Nombre d'assistents a les Juntes de Braços dins el braç militar (1561-1593)	240
35. Assistència a les Juntes de Braços dins el braç militar segons categoria nobiliària (1561-1593)	240
36. Freqüència en l'assistència a les Juntes de Braços dins el braç militar	240
37. Reunions de l'estament militar valencià	242
38. Recompenses pagades pel consistori per l'entrega de bandolers cridats a principis del 1573 (1573-1583)	260
39. Procedència geogràfica dels bandolers cridats l'agost del 1586	263
40. Recompenses pagades per la Diputació per l'entrega de bandolers inclosos a la primera crida contra bandolers després de les Corts de Montsó de 1585	264

41. Avisos virregnals sobre moviments hugonots (1586-1595)	296
42. Lleves de companyies d'infanteria durant l'estiu del 1587 a Catalunya	309
43. Notícies de lleves de companyies a Catalunya (1588-1599)	310
44. Previsió de volums de recaptació de les tres gràcies als territoris principals de la Corona d'Aragó (1585)	313
45. Les reformes de la Reial Audiència durant el segle XVI	342
46. Tràmit legislatiu de la proposta inicial de constitucions i capítols de Cort presentada pels estaments als tractadors reials (1585)	415
47. Presència dels partidaris d'un i altre partit dins les principals divuitenes (1587-1593)	464
48-52. El partit del diputat Granollacs i els llaços de parentiu interns	466
53. Algunes entregues de galiots de les presons barcelonines a les esquadres arribades a Barcelona (1586-1594)	484
54. Fonts de finançament dels ajuts de costa i les rendes atorgades pel rei a Catalunya (1586-1599)	513
55. Algunes jurisdiccions i drets senyorials atorgats i/o confirmats per Felip III a diversos senyors catalans durant les Corts del 1599	516

Apèndix 1. Composició d'algunes companyies privades per a l'arrendament dels drets de bolla i segell de cera de la Diputació del General (1593-1602)

BOLLA DE CERVERA I SANTA COLOMA DE QUERALT (1593)

Preu del trienni: 9.000 lliures

Arrendador: Jeroni Codina, paraire de Martorell

<i>Particeps:</i>	<i>Nom</i>	<i>Condicció</i>	<i>Preu</i>	<i>%</i>
	Antoni Escales	Mercader de Barcelona	1.000	33,3
	Jaume Codinallonga	Botiguer de comandes	2.000	66,6
	Total		3.000	

Administradors: Antoni Escales i Jaume Codinallonga, sense salari determinat

Font: AHPB, Esteve-Gilabert Bruniquer, *Liber primus capitulorum matrimonialium et alium convencionum et concordiarum*, 1591-1595, lligall 15, s.f.

BOLLA DE TORTOSA (1596)

Preu del trienni: 9.000 lliures

Arrendador: Domènec Locata, torcedor de seda de Barcelona

<i>Particeps:</i>	<i>Nom</i>	<i>Condicció</i>	<i>Preu</i>	<i>%</i>
	Miquel Teixidor	Botiguer de teles	1.500	50,0
	Jaume Oriol	Notari de Tortosa	1.500	50,0
	Total		3.000	

Administradors: Jaume Oriol, amb salari de 90 lliures

Font: AHPB, Esteve-Gilabert Bruniquer, *Liber capitulorum matrimonialium et aliarum capitulorum, convencionum et concordiarum*, 1593-1596, lligall 15, s.f.

BOLLA DE PERPINYÀ (1596)

Preu del trienni: 27.831 lliures

Arrendador: Esteve Planes, negociant de Perpinyà

<i>Particeps:</i>	<i>Nom</i>	<i>Condicció</i>	<i>Preu</i>	<i>%</i>
	Benet Santamaria	Mercader	2.800	34,7
	Miquel i Gaspar Teixidor	Botiguers de teles	2.400	29,7
	Antoni Soler	Mercader de Perpinyà	1.377	17,0
	Bernardí Granollacs	Cavaller	1.000	12,4
	Joan Agustí	Batidor d'or	500	6,2

Total	8.077
<i>Administradors:</i> Bernardí i Francesc Granollacs, sense salari determinat	
<i>Font:</i> AHPB, Esteve-Gilabert Bruniquer, <i>Liber tercius capitulacionum</i> , 1596-1598, lligall 15, s.f.	

BOLLA DE PERPINYÀ (1599)				
<i>Preu del trienni:</i> 28.545 lliures				
<i>Arrendador:</i> Gaspar Tort				
<i>Particeps:</i>	<i>Nom</i>	<i>Condicció</i>	<i>Preu</i>	<i>%</i>
	Bernardí Granollacs	Cavaller	3.015	24,1
	Miquel Teixidor	Botiguer de teles	3.000	24,0
	Tomàs Escales	Mercader	3.000	24,0
	Antoni Soler	Mercader de Perpinyà	1.600	12,8
	Esteve Planes	Negociant de Perpinyà	1.400	11,2
	Joan Agustí	Batidor d'or de Barcelona	500	4,0
	Total		12.515	
<i>Administradors:</i> Tomàs Escales i Bernardí Granollacs, amb salari triennal de 50 lliures				
<i>Font:</i> AHPB, Esteve-Gilabert Bruniquer, <i>Liber quartus capitulorum matrimonialium et aliarum capitulacionum</i> , 1599-1601, lligall 15, s.f.				

BOLLA DE BALAGUER (1602)				
<i>Preu del trienni:</i> 7.500 lliures				
<i>Arrendador:</i> Francesc Parellada, paraire				
<i>Particeps:</i>	<i>Nom</i>	<i>Condicció</i>	<i>Preu</i>	<i>%</i>
	Jaume Valls	Donzell	1.250	50,0
	Joan Comabella	Mercader d'Agramunt	1.250	50,0
	Total		2.500	
<i>Administradors:</i> Joan Comabella, amb 60 lliures de salari triennal				
<i>Font:</i> AHPB, Esteve-Gilabert Bruniquer, <i>Liber quintus capitulorum</i> , 1602-1604, lligall 23, s.f.				

BOLLA DE VIC (1602)				
<i>Preu del trienni:</i> 15.300 lliures				
<i>Arrendador:</i> Magí Serrabardina, sabater de Vic				
<i>Particeps:</i>	<i>Nom</i>	<i>Condicció</i>	<i>Preu</i>	<i>%</i>
	Bernardí Granollacs	Cavaller	1.700	33,3

Jaume Valls	Donzell	1.700	33,3
Gaspar Molera		1.700	33,3
Total		5.100	

Administradors: Bernardí Granollacs i Gaspar Molera, amb 50 lliures de salari triennal

Font: AHPB, Esteve-Gilabert Bruniquer, *Liber quintus capitulorum*, 1602-1604, lligall 23, s.f.

Apèndix 2. Companyies concordades entre partíceps d'arrendaments de bolla i comerciants locals per a l'obertura de botigues de venda de productes tèxtils i la gestió de les tenalles locals (1596-1605)

BALAGUER (1602-1605)

<i>Administrador de l'arrendament:</i>	Jaume Valls, donzell	
<i>Administrador de la nova botiga:</i>	Joan Alzina, botiguer de draps de Piera	
<i>Dotació de la botiga:</i>	2.000 lliures	
<i>Dotador de la botiga:</i>	Jaume Valls	
<i>Mercaderia a la venda:</i>	Draps	
<i>Repartiment dels resultats:</i>	Jaume Valls	75%
	Joan Alzina	25%
<i>Posseïdor de la tenalla de la vila:</i>	Joan Alzina, amb salari anual de 30 lliures	

Font: AHPB, Esteve-Gilabert Bruniquer, *Liber quintus capitulorum*, 1602-1604, lligall 23, s.f.

CALAF (1600-1603)

<i>Administrador de l'arrendament:</i>	Bernardí Granollacs, cavaller	
<i>Administrador de la nova botiga:</i>	Joan Ferrer, de Sant Pere de Riudebitlles	
<i>Dotació de la botiga:</i>	2.000 lliures	
<i>Dotador de la botiga:</i>	Bernardí Granollacs	
<i>Mercaderia a la venda:</i>	Draps i sedes	
<i>Repartiment dels resultats:</i>	Sense especificar	
<i>Posseïdor de la tenalla de la vila:</i>	Joan Ferrer, amb salari de 50 lliures anuals	

Font: Esteve-Gilabert Bruniquer, *Liber quartus capitulorum matrimonialium et aliarum capitulacionum*, 1599-1601, lligall 15, s.f.

CARDONA (1596-1599)

<i>Administrador de l'arrendament:</i>	Bernardí Granollacs, cavaller	
<i>Administrador de la nova botiga:</i>	Pere Foncalda, sastre de Cardona	
<i>Dotació de la botiga:</i>	800 lliures	
<i>Dotador de la botiga:</i>	Bernardí Granollacs	
<i>Mercaderia a la venda:</i>	Draps fins	
<i>Repartiment dels resultats:</i>	Bernardí Granollacs	75%
	Pere Foncalda	25%
<i>Posseïdor de la tenalla de la vila:</i>	Sense especificar	

Font: Esteve-Gilabert Bruniquer, *Liber tercius capitulacionum*, 1596-1598, lligall 15, s.f.

CERVERA (1603-1605)

<i>Administrador de l'arrendament:</i>	Bernardí Granollacs, cavaller	
<i>Administrador de la nova botiga:</i>	Joan Ferrer, botiguer de tall de Cervera	
<i>Dotació de la botiga:</i>	Sense especificar	
<i>Dotador de la botiga:</i>	Bernardí Granollacs	

<i>Mercaderia a la venda:</i>	Draps
<i>Repartiment dels resultats:</i>	Sense especificar
<i>Posseïdor de la tenalla de la vila:</i>	Joan Ferrer, amb salari de 100 lliures anuals

Font: Esteve-Gilabert Bruniquer, *Liber quintus capitulorum*, 1602-1604, lligall 23, s.f.

ESPARREGUERA (1593-1596)

<i>Administrador de l'arrendament:</i>	Jaume Valls i Gaspar Codina, donzells de Vic
<i>Administrador de la nova botiga:</i>	Antoni Rialt i Antoni Rialt, fill (mercaders)
<i>Dotació de la botiga:</i>	2.000 lliures
<i>Dotador de la botiga:</i>	Sense especificar
<i>Mercaderia a la venda:</i>	Draps i sedes
<i>Repartiment dels resultats:</i>	Sense especificar
<i>Posseïdor de la tenalla de la vila:</i>	Antoni Rialt, amb salari de 20 lliures anuals.

Font: Esteve-Gilabert Bruniquer, *Liber primus capitulorum matrimonialium et alium convencionum et concordiarum*, 1591-1595, lligall 15, s.f.

GUISSONA (1602-1605)

<i>Administrador de l'arrendament:</i>	Bernardí Granollacs, cavaller
<i>Administrador de la nova botiga:</i>	Pere i Jerònima Cardenyas, botiguers de teles
<i>Dotació de la botiga:</i>	Sense especificar
<i>Dotador de la botiga:</i>	Bernardí Granollacs, cavaller
<i>Mercaderia a la venda:</i>	Draps
<i>Repartiment dels resultats:</i>	Sense especificar
<i>Posseïdor de la tenalla de la vila:</i>	Pere Cardenyas, amb salari anual de 40 lliures

Font: AHPB, Esteve-Gilabert Bruniquer, *Liber quintus capitulorum*, 1602-1604, lligall 23, s.f.

MANRESA (1602-1605)

<i>Administrador de l'arrendament:</i>	Bernardí Granollacs, cavaller
<i>Administrador de la nova botiga:</i>	Joan Casamitjana, botiguer de tall de Manresa
<i>Dotació de la botiga:</i>	Sense especificar
<i>Dotador de la botiga:</i>	Bernardí Granollacs
<i>Mercaderia a la venda:</i>	Draps, sedes i merceries
<i>Repartiment dels resultats:</i>	Bernardí Granollacs 66,6%
	Joan Casamitjana 33,3%
<i>Posseïdor de la tenalla de la vila:</i>	Sense especificar

Font: AHPB, Esteve-Gilabert Bruniquer, *Liber quintus capitulorum*, 1602-1604, lligall 23, s.f.

MOIÀ (1597-1599)

<i>Administrador de l'arrendament:</i>	Bernardí Granollacs, cavaller
<i>Administrador de la nova botiga:</i>	Pere Mas, botiguer de draps (St. Sadurní d'Osomort)
<i>Dotació de la botiga:</i>	900 lliures
<i>Dotador de la botiga:</i>	Bernardí Granollacs 600 lliures
	Pere Mas 300 lliures

<i>Mercaderia a la venda:</i>	Draps, sedes i altres robes	
<i>Repartiment dels resultats:</i>	Bernardí Granollacs	66,6%
	Pere Mas	33,3%
<i>Posseïdor de la tenalla de la vila:</i>	Pere Mas, amb un salari afegit de 40 lliures.	

Font: AHPB, Esteve-Gilabert Bruniquer, *Liber tercius capitulacionum*, 1596-1598, lligall 15, s.f.

PIERA (1593-1596)

<i>Administrador de l'arrendament:</i>	Jaume Valls i Gaspar Codina, donzells de Vic	
<i>Administrador de la nova botiga:</i>	Marc Bas major i Marc Bas menor, paraïres de Piera	
<i>Dotació de la botiga:</i>	600 lliures	
<i>Dotador de la botiga:</i>	Jaume Valls	400 lliures
	Els Bas	200 lliures
<i>Mercaderia a la venda:</i>	Draps	
<i>Repartiment dels resultats:</i>	Jaume Valls	66,6%
	Els Bas	33,3%
<i>Posseïdor de la tenalla de la vila:</i>	Sense especificar	

Font: AHPB, Esteve-Gilabert Bruniquer, *Liber primus capitulorum matrimonialium et alium convencionum et concordiarum*, 1591-1595, lligall 15, s.f.

PIERA (1601-1603)

<i>Administrador de l'arrendament:</i>	Jaume Valls, donzell	
<i>Administrador de la nova botiga:</i>	Joan Alzina, botiguer de daps de Piera	
<i>Dotació de la botiga:</i>	2.000 lliures	
<i>Dotador de la botiga:</i>	Jaume Valls	
<i>Mercaderia a la venda:</i>	Draps	
<i>Repartiment dels resultats:</i>	Jaume Valls	75%
	Joan Alzina	25%
<i>Posseïdor de la tenalla de la vila:</i>	Joan Alzina, amb salari de 25 lliures anuals	

Font: Esteve-Gilabert Bruniquer, *Liber quartus capitulorum matrimonialium et aliarum capitulacionum*, 1599-1601, lligall 15, s.f.

PONTS (1603-1605)

<i>Administrador de l'arrendament:</i>	Bernardí Granollacs, cavaller	
<i>Administrador de la nova botiga:</i>	Jeroni Vernaus i Amador Vilar, mercaders de Ponts	
<i>Dotació de la botiga:</i>	494 lliures i robes indeterminades	
<i>Dotador de la botiga:</i>	Bernardí Granollacs	
<i>Mercaderia a la venda:</i>	Draps	
<i>Repartiment dels resultats:</i>	Sense especificar	
<i>Posseïdor de la tenalla de la vila:</i>	Vernaus i Vilar, amb salari de 40 lliures anuals	

Font: Esteve-Gilabert Bruniquer, *Liber quintus capitulorum*, 1602-1604, lligall 23, s.f.

PONTS (1605-1608)

<i>Administrador de l'arrendament:</i>	Bernardí Granollacs, cavaller
--	-------------------------------

<i>Administrador de la nova botiga:</i>	Jeroni Vernaus, mercader de Ponts
<i>Dotació de la botiga:</i>	494 lliures
<i>Dotador de la botiga:</i>	Bernardí Granollacs
<i>Mercaderia a la venda:</i>	Draps
<i>Repartiment dels resultats:</i>	Sense especificar
<i>Posseïdor de la tenalla de la vila:</i>	Sense especificar

Font: Esteve-Gilabert Bruniquer, *Liber sextus capitulorum*, 1605-1608, lligall 23, s.f.

SANT FELIU SASSERRA (1602-1605)

<i>Administrador de l'arrendament:</i>	Bernardí Granollacs, cavaller
<i>Administrador de la nova botiga:</i>	Pere Serra, notari de Sant Feliu Sasserra
<i>Dotació de la botiga:</i>	600 lliures
<i>Dotador de la botiga:</i>	Bernardí Granollacs
<i>Mercaderia a la venda:</i>	Draps
<i>Repartiment dels resultats:</i>	Salari d'1 sou i 6 diners per lliura de venda, per a Pere Serra
<i>Posseïdor de la tenalla de la vila:</i>	Pere Serra

Font: AHPB, Esteve-Gilabert Bruniquer, *Liber quintus capitulorum*, 1602-1604, lligall 23, s.f.

SOLSONA (1597-1599)

<i>Administrador de l'arrendament:</i>	Bernardí Granollacs, cavaller
<i>Administrador de la nova botiga:</i>	Pere Moixó
<i>Dotació de la botiga:</i>	600 lliures
<i>Dotador de la botiga:</i>	Bernardí Granollacs
<i>Mercaderia a la venda:</i>	Draps de llana i sedes teixides
<i>Repartiment dels resultats:</i>	Bernardí Granollacs 75%
	Pere Moixó 25%
<i>Posseïdor de la tenalla de la vila:</i>	Sense especificar

Font: AHPB, Esteve-Gilabert Bruniquer, *Liber tercius capitulacionum*, 1596-1598, lligall 15, s.f.

SOLSONA (1602-1605)

<i>Administrador de l'arrendament:</i>	Bernardí Granollacs, cavaller
<i>Administrador de la nova botiga:</i>	Pau Montserrat, botiguer de draps de Mediona
<i>Dotació de la botiga:</i>	Sense especificar
<i>Dotador de la botiga:</i>	Bernardí Granollacs
<i>Mercaderia a la venda:</i>	Draps
<i>Repartiment dels resultats:</i>	Bernardí Granollacs 75%
	Pau Montserrat 25%
<i>Posseïdor de la tenalla de la vila:</i>	Pau Montserrat, amb un salari anual de 100 lliures

Font: AHPB, Esteve-Gilabert Bruniquer, *Liber quintus capitulorum*, 1596-1598, lligall 15, s.f.

Apèndix 3. Deutes pendents d'arrendaments de bolla per col·lectes, expressat en lliures i percentatges del encants originals (1575-1584).¹

<i>Col·lecta</i>	<i>Trienni</i>	<i>1575-78</i>	<i>% 1578-81</i>	<i>% 1581-84</i>	<i>%</i>		
Bagà	1572	622	73,8	—	352		
	1575			150			
	1578						
Balaguer	1572	3.975	49,1	1.700	21,0	5,1	
	1575			2.467			
	1578			4.464			
	1581						2.306
Berga	1572	1.439	56,4	—			
	1575			700			
	1578			976			
Camprodon	1572	1.550	74,8	905	43,7		
	1575			1.370			
	1578			990			1.330
Cardona	1572	1.881	41,3	—			
	1575			4.276			
	1578			3.932			
Castellbò	1575			166	794		
	1578			626			
Castelló d'Empúries	1566	1.628	27,7	1.628	27,7		
	1569	2.793	46,4	446	7,4		
	1572	3.817	51,3	550	7,4		
	1575			321			
	1578			4.169			
Cervera	1569	1.836	22,9	486	6,1		
	1572	6.047	62,4	5.181	53,5		
	1575			6.318		4.699	
	1578			5.924		8.386	
Figueres	1563	1.630	75,4	—	60,7	1.543	
	1566			1.544			
	1572			—			
	1575			952			79
	1578			1.665			
Girona	1572	19.041	37,1	6.289	12,3	4.623	
	1575			14.570			
	1578			31.752			45.613
	1581						12.300

¹ Els percentatges sobre els arrendaments dels triennis 1575 i 1578 no han estat calculats per absència dels preus d'encant a la documentació consultada.

Apèndixs

Lleida	1572	5.595	45,0	—	4.798			
	1575			6.548				
	1578			9.060				
Manresa	1548			420	11,7			
	1563			866				
	1572			—			666	7,2
	1575			3.380			1.907	
	1578			5.022			6.433	
Montblanc	1572	1.857	30,7	113	1,9			
	1575			1.931				
	1578			3.240				
	1581						1.082	17,1
Olot	1572	3.527	37,9	—	7.618			
	1575			4.119				
	1578			6.087				
Perpinyà	1563	1.112	5,3	—	10,9			
	1566	3.562	13,5	—				
	1569	12.642	45,3	—				
	1572	16.286	46,5	3.832				
	1575			12.503				
	1578			17.058			25.375	
Prades	1572	798	41,6	—				
	1575			1.700				
	1578			1.800				
Puigcerdà	1566	866	15,7	—	63,2			
	1569	465	6,8	—				
	1572	5.436	68,2	5.032				
	1575			4.796				
	1578			3.932			3.873	
Ripoll	1563	266	14,3	81	4,4			
	1575			642				
	1578			1.040			1.562	
Sant Joan de les A.	1572	679	63,6	248	23,2			
	1575			898			928	
	1578			488			650	
Santa Coloma de Q.	1572	404	91,6	—				
	1575			150				
	1578			190				
Seu d'Urgell, La	1572	1.211	59,1	—				
	1575			96				
	1578			782				
Tarragona	1572	8.724	34,1	—	5.681			
	1575			14.831				
	1578			19.769				
	1581						8.255	21,2

Apèndixs

Tàrraga	1548			87			
	1569	7	0,1	—			
	1572	3.635	65,8	2.436	44,1	2.136	38,7
	1575			1.758		1.043	
	1578			2.274		3.099	
Torredembarra	1569	71	41,8	—			
	1572	51	28,3	51	28,3		
	1575			86			
	1578			132		40	
Tortosa	1569	2.613	26,6	967	9,8	367	3,7
	1572	4.096	39,8	3.380	32,8		
	1575			4.250			
	1578			3.900		5.200	
Trempt i Pallars	1572	1.880	56,0	1.560	46,4		
	1575			2.453		2.103	
	1578			1.874			
	1581					885	26,8
Vic	1572	10.074	55,7	2.081	11,5		
	1575			11.100		10.301	
	1578			12.804		14.800	
Vilafranca del P.	1569	397	3,6	—			
	1572	10.301	53,9	—			
	1575			6.551			
	1578			14.302		20.753	
	1581					4.453	22,4

Apèndix 4. Relació de persones sotmeses a processos de regalia o enquestes amb motiu de les torbacions del 1588

Cavallers i ciutadans honrats remessos el 8 de març del 1589:

Jaume Aguilar
Aleix Albert
Miquel Albert
Pere Catllar, baró de Prullans
Joan Cassador
Pere Cassador
Jeroni Ciurana
Francesc Cornet
Joan Despés i de Pinós
Joan Destorrent
Miquel Baptista Falcó
Andreu Ferrer, senyor del Botarell
Jaume Ferrús
Francesc Gamis
Miquel Montserrat Grau
Gispert de Guimerà
Pere Pau de Loselles
Bernat Malars
Miquel de Montagut
Galceran de Navel
Jaume de Perapertusa, baró de Jóc
Bernat de Pinós
Jaume de Pinós
Pere de Pinós i Santcliment
Frederic Roig i Soler
Rafael Rubí i Coll
Miquel Salbà i Vallseca
Joan Saurí
Pere Joan Soler
Francesc Sulla

Mercaders, artistes i menestrals remessos el 8 de març del 1589:

Mateu Ailà	
Pere Alguer	Mercader
Raimon Aparici	Sastre
Bertomeu Borràs	De Sant Boi
Pere Burgès	Mercader
Pere Cairosa	Guadamassiler
Miquel Campllong	Lloctinent de notari
Samsó Carles	Daguer
Miquel Cartró	
Francesc Castellar	Notari
Bartomeu Castelló	Baster
Miquel Cellers	Espaser
Joan Cerdanya	De Sant Boi
Francesc Comes	Sabater
Pere Comes	Guadamassiler
Francesc Coromines	
Jaume Corts	De Sarrià

Antoni Domènec	Barber	
Bernat Domènec	Apotecari	
Jaume Encontra	Notari públic	
Antoni Fàbregues	Espaser	
Josep Fàbregues	Espaser	
Pere Ferrer	Mestre de cases	
Miquel Ferreró	Tapiner	
Cebrià Fonollet		
Joan Forés	Veler	
Antoni Fort	Cirurgià	
Francesc Galdens	Argenter	
Felip Garcia	Perxer	
Antoni Gil	Veler	
Joan Huguet Verdet		
Jeroni Jordà	Veler	
Nicolau Lentisclar	Notari públic	
Antoni Lleonart	Ferrer	
Marc Lurbes	Sastre	
Jeroni Mallol	Matalasser	
Pere Martí		
Sebastià Martí		
Jaume Mascaró	Mariner	
Sebastià Massalleres		
Gaspar Massaguer	Cirurgià	
Francesc Millàs	Passamaner	
Joan Monjo	Sabater	
Montserrat Montaner	Mercader	
Marc Olivella	Assaonador	
Pere Ortoneda	Notari	
Francesc Palau	Mariner	
Antoni Papiol	Matalasser	
Antoni Papiol, fill		
Antoni Pasqual	Veler	
Pere Pellicer		
Joan Pineda	De Sarrià	
Jeroni Pollers	Cotoner	
Antoni Pons	Celler	
Baudili Puig	De Sant Feliu	
Pere Puig	Pastor	
Ramon Puig	Pintor	
Bertomeu Pujades	Escudeller	
Onofre Rialp	Notari públic	
Pau Ribes	Argenter	
Felip Riquer	De Lleida	
Lluís Rovira	Llibreter	
Andreu Santfeliu	Paraire de Terrassa	
Joan Santgenís		
Pere Serra	Boter	
Jaume Solaurí	Fuster	
Lluís Tagell i Ferrer	Escrivà	
Antoni Tassandòria	Manyà	
Francesc Totasaus	Daguer	
Jaume Tomàs	Manyà	
Joan Valls	Pagès de Sarrià	
Pere Vernet	Notari	
Antoni o Antic Vidal		
	Pere Vinyals	Tapiner

Apèndix 5. Nòmina de títols nobiliaris i privilegis militars atorgats per Felip III amb motiu de les Corts de Barcelona del 1599

La relació ha estat confeïda a partir dels registres de la Cancelleria Reial (a la columna sota el número 1) on restava anotació dels títols i privilegis expeditos o de les comissions als lloctinents per tal de procedir a l'armament de cavallers, així com d'un memorial entregat pel secretari reial Pere Franquesa a la Diputació (sota el número 2), a petició d'aquella, sis dies després de la conclusió de les Corts, sota el títol "Cavallers y nobles que sa magestat ha fets", insertat entre la documentació del Consell de Cent barceloní, a fi que aquella pogués "remoure o desensacular" tots els nobles que fossin a les bosses d'oïdors militars o els cavallers enquadrats a les dels oficis reservats a l'estament reial. Les notícies procedents del memorial no contenen la data de provisió. La relació presentada per Pere Franquesa, distingeix entre militar del soli (MS), militars (M) i nobleses (N), distinció que hem respectat. En el cas dels títols nobiliaris no posem la procedència d'una o altra font, atès que les dues coincideixen plenament.

<i>Data</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>Beneficiari</i>	<i>Càrrec o condició</i>
13/7/1599	N	N	Joan Amat i Desfar	
13/7/1599	N	N	Francesc Amat i Desfar	
	-	N	Isabel Amat	
	-	N	Marianna Amat	
	-	M	Rafael Antic	
	-	N	Francesc Argensola	
13/7/1599	N	N	Jeroni Argensola	
13/7/1599	N	N	Onofre d'Argensola	Senyor de les Pallargues
	-	N	Ferran Armengol	Cardona
	-	N	Jeroni Armengol	Cardona
29/11/1599	M	M	Misser Pere de Bellet	Barcelona
	-	N	Pere Bellví	
	-	N	? Bellví	
	-	N	Gaspar de Biure	
18/7/1599	Comtat		Bernat de Boixadors	Savallà
	-	N	Lluís de Boixadors	
	-	M	Antoni Bosser	
	-	N	Miquel Jeroni de Calders	
	-	N	Jaume Camps	
	-	M	Rafael Capmany	
	-	MS	Jaume Casademunt	
13/7/1599	N	N	Josep de Castellbell	
	-	N	Joan de Claramunt	
	-	N	Pere Bernat Codina	
	-	N	Felip de Copons	
	-	N	Francesc Copons	Senyor de la Manresana
	M	N	Alexandre Cordelles	
13/7/1599	M	MS	Agustí Cornet	Igualada
19/9/1599	M	M	Francesc Cornet	Ciudadà honrat de Barcelona
19/9/1599	M	-	Frederic Cornet	
	-	M	Joan Corts	
	-	MS	Francesc Costa	
13/7/1599	N	N	Benet de Cruïlles	
19/7/1599	N	N	Francesc Cruïlles	

19/7/1599	N	N	Joan Cruïlles	
	–	N	Joan Descamps	
	–	N	Lluís Descamps	
13/7/1599	N	–	Lluís Descatllar	
	–	N	Jeroni Desclergue	
	–	MS	Jaume d'Encontra	Capità reial
13/7/1599	Comtat		Felip d'Erill i Orcau	Baró d'Erill
	–	N	Miquel Baptista Falcó	
	–	M	? Fenoll	Vilafranca del Penedès
18/7/1599	M	–	Joan Pau Ferran	Barcelona
18/7/1599	N	N	Joan Antoni Ferran	Barcelona
	–	MS	Jaume Ferrer	
	–	M	Joan Coll Ferrer	
	–	N	Felip de Ferrera	
	–	N	Josep de Ferrera	
	–	N	Miquel de Ferrera	
13/7/1599	N	N	Benet Joan de Fluvià i Sorribes	
	–	M	Joan Folcràs	Cervera
18/7/1599	N	N	Jaume Pau Franquesa	Igualada
17/2/1599	–	N	Pere Franquesa	Secretari i conservador general
	–	MS	Miquel Freixa	
	–	M	Antoni Frigola	
	–	M	Joan Gener	
11/6/1600	M	M	Joan Antoni Gorcs	Vilafranca de Conflent
	–	M	Gaspar Graells	
13/7/1599	N	N	Francesc Grimau	
13/7/1599	N	N	Montserrat Guardiola	Regent del Consell d'Aragó
	–	N	Alemany Guilla	
	–	N	Guillem Ivorra	Cartlà
	–	MS	Pere Miquel Jalpí	
	–	N	Rafael Joan	
13/7/1599	M	M	Onofre Jordà	Tortosa
13/7/1599	M	M	Jaume Jordà	Tortosa
	–	N	Francesc Junyent	
	–	N	Gervasi Junyent i d'Erill	
	–	N	Dionís de Liori	
	–	M	Jeroni Lluch	
13/7/1599	M	MS	Josep Maduixer	Barcelona (armat pel rei al soli)
13/7/1599	N	–	Bernat Massip	
	–	N	Berenguer Maüll	
	–	M	Francesc Mitjavila	
	–	M	Gaspar Molera	
	–	MS	Francesc Montalt	
18/7/1599	M	M	Hug de Montaner	
	–	N	Francesc Montoliu	
	–	M	? Montserrat	Síndic de Cervera a les Corts
19/7/1599	N	N	Marc Antoni Montsuar i Avinyó	Barcelona
19/7/1599	N	N	Francesc Montsuar i Avinyó	Barcelona
13/7/1599	M	MS	Pau Moradell	
	–	M	Joan Morer	Toses
19/7/1599	M	–	Misser Josep Mur	
	–	M	Ambròs Negroto	
	–	M	Jaume Negroto	
	–	M	Joan Negroto	
	–	N	Joan Almera-Bianya i Cruïlles	
	–	N	Galceran Oluja	
	–	N	Joan d'Oms	

13/7/1599	M	M	Miquel d'Oms i Biure	Ciudadà honrat de Barcelona
	–	M	Lluís Osset	
13/7/1599	M	M	Segimon Paratge i de Bellfort	
22/4/1600	Comtat de Vallfogona		Miquel G. Pinós i Fenollet (vescomte de Canet i Illa)	
	–	M	Agustí Polit	
	–	N	Carles Ponce	
19/7/1599	N	N	Guillem Ramon de Pons	Senyor de Montclar
	–	MS	Jeroni Pons d'Almar	
14/8/1599	M	M	Joan Joaquim de Puig o Despuig	
	–	MS	Miquel Puigjaner	
26/3/1600	N	N	Lluís de Queralt i Eroles	Tremp
26/3/1600	N	N	Joan de Queralt	Pobla de Segur
18/7/1599	Comtat		Pere de Queralt	Santa Coloma de Queralt
	–	N	Josep Quintana	
	–	MS	Honorat Riu	
	–	N	Álvaro de Robles y de León	
18/7/1599	Comtat		Francesc Jofre de Rocabertí (Perelada)	
	–	N	Lluís Roger de Llúria	
13/7/1599	N	N	Felip Roger de Vallseca	
	–	M	Rollan	
	–	M	Jeroni Rossell	
13/7/1599	M	MS	Misser Rafael Rubí i Coll	
13/7/1599	M	M	Misser Jeroni Rubió	Doctor en drets de Barcelona
19/7/1599	N	–	Jeroni Rubió	Barcelona
	–	N	Misser Joan Sabater	Regent del Consell d'Aragó
	–	N	Gaspar Sacosta	
	–	N	Francesc Sagarriga	
	–	N	Jeroni Saportella	
	–	N	Eduard Saportella	
	–	M	Miquel Sala	
	–	MS	Miquel Saporta Soldevila	
	–	MS	Saporta	Tortosa
	–	M	Joan Pau Serra	
	–	N	Guillem Sunyer de Roger	
	–	N	Miquel Tamarit	
	–	MS	Francesc Tamera	
	–	N	Francesc Taquí	
13/7/1599	M	M	Bernat Taverner	Barcelona
	–	M	Miquel de Terreros	
	–	N	Bernardí Torres	
	–	MS i N	Epifani Torres	
	–	N	Jeroni Torres	
	–	N	Miquel Tort	Casserres
	–	M	Francesc València	
	–	N	Antoni Vila i Savassona	
	–	N	Jeroni Vila	
	–	N	Pere Vila i Clasquerí	
	–	N	Lluís de Vilafranca	
	–	M	Antoni Vilalta	
13/7/1599	N	N	Francesc Vilana i Espitelles	
13/7/1599	N	N	Frederic Vilana	
	–	N	Gaspar de Vilanova	Perpinyà
19/7/1599	N	N	Gaspar Vilanova	Tinent de Mestre racional
	–	MS	Pere Jaume Vilaseca	
19/7/1599	N	N	Raimon Xammar	Girona

Fonts documentals consultades

ARCHIVO DE LA DIPUTACIÓN DE ZARAGOZA (ADZ)

Asistencias y pólizas de los señores diputados del Reino de Aragón: 259 (1591-92) i 267 (1592-93).

Cartas misivas de los diputados del Reino de Aragón: 268 (1592-93).

Cuentas de las expensas menudas del Reino de Aragón: 264 (1592-93) i 768 (1591).

Matrícula de los insaculados en los oficios de la Diputación del Reino: 655 (1583-1622).

Registro de actos comunes de la Diputación del Reino: 23 (1584-85), 248 (1585-86), 258 (1590-91), 261 (1591-92) i 263 (1592-93).

Registro de épocas del Reino de Aragón: 266 (1592-93), 278 (1590-91) i 442 (1592-93).

Registros de Cortes: 190 (1563-64).

ARCHIVO GENERAL DE SIMANCAS (AGS)

Consell d'Estat:

Corona d'Aragó: 336 (1580-88), 339 (1591), 342 (1595) i 343 (1596-97).

Negociació de França: K 1575 (1591), K 1576 (1591), K 1578 (1591), K 1579 (1591), K 1580 (1591), K 1581 (1592), K 1582 (1592), K 1583 i K 1708 (1590-93).

«Papeles de Estado», Venècia: 1541 (1591) i 1542 (1592).

Negociació de Gènova: 1423 (1591) i 1424 (1592).

Consell de Guerra: 70 (1560-67), 71 (1563-67), 72 (1567-69), 73 (1570), 74 (1570-71), 75 (1571), 76 (1572), 77 (1572-73), 78 (1574), 79-80 (1575), 81 (1576), 82-83 (1577), 84-88 (1578), 89-93 (1579), 94-108 (1580), 109-121 (1581), 122-140 (1582), 141-158 (1583), 159-170 (1584), 171 (1569-84), 172 (1560-84), 173 (1584), 174 (1523-84), 175 (1571-1585), 176-184 (1585), 185-195 (1586), 196-214 (1587), 215 (1587-88), 216 (1587), 217 (1584-95), 218 (1586-89), 219-220 (1588), 221 (1587-88), 222-243 (1588), 244-279 (1589), 280-301 (1590), 302 (1590-92), 303 (1581-93), 304 (1571-94), 307-316 (1590), 317-344 (1591), 348-370 (1592), 371-397 (1593), 398-422 (1594), 423-450 (1595), 451-480 (1596), 481-510 (1597) i 511-538 (1598).

ARCHIVO MUNICIPAL DE ZARAGOZA (AMZ)

Libros de actas de los jurados de Zaragoza: 44 (1584-85), 45 (1589-90) i 46 (1594-95).

Serie facticia: caja 13-5 (1591).

Manuscripts: ms-50: *Compendio historial de lo subçedido en el rreyno de Aragón en los años nobenta y uno y noventa y dos...*, 80 ff.

ARXIU CAPITULAR DE LA CATEDRAL DE BARCELONA (ACCB)

Correspondència

Cartes enviades: 1553-66, 1575-84, 1584-88 i 1588-1601.

Cartes rebudes: 1561-64, 1584-85, 1586-87 i 1591-96.

Escrivania del Capítol: 600 (1591-92), 664 (1584-85), 665 (1585-86), 670 (1591), 671 (1592), 677 (1597-98), 678 (1598-99), 886 (1563-64), 887 (1564-66), 907 (1585-86), 909 (1588), 910 (1591-94) i 912 (1598-1600).

Llibres de resolucions del Capítol: 1575-81 i 1581-82.

Llibres de la Sivella: 1501-1624.

ARXIU CAPITULAR DE LA CATEDRAL DE LLEIDA (ACCL)

Constitucions de Catalunya y altres per les Corts generals (1493-1563).

Actes capitulars: 31 (1556-65), 32 (1569-72), 33 (1573-78), 34 (1578-81), 35 (1580-81) i 36 (1582-92).

ARXIU CAPITULAR DE VIC (ACV)

Secretaria del Capítol:

Libri Secretariatus (1586-1630).

Registro Epistolarum Capituli (1570-1639).

Calaixos: 31, núm. 8; 39, núm. 24; 56, núm. 29; i 57, núm. 35

ARXIU COMUNAL DE PERPINYÀ (ACP)

Instruccions als síndics de les Corts del 1585: 112 EDT 13

Llibre verd major: 112 EDT 1

Llibre verd menor: 112 EDT 4

Llibre de provisions: 112 EDT 5

ARXIU DE LA CORONA D'ARAGÓ (ACA)

Cancelleria:

Oficialium: 4290 (1572-81), 4291 (1580-85), 4292 (1583-87), 4293 (1587-93), 4294 (1591-98), 4295 (1594-98), 4866 (1598-1605) i 4867 (1598-1605).

Diversorum: 4312 (1585-87), 4313 (1585-87), 4314 (1585-87), 4315 (1585-88), 4316 (1586-88), 4317 (1586-89), 4318 (1588-90), 4319 (1588-93), 4320 (1589-95), 4321 (1593-96), 4322 (1595-98), 4323 (1597-99), 4689 (1561-63), 4690 (1561-63), 4691 (1563-66), 4692 (1563-66), 4693 (1565-66), 4694 (1566-69), 4695 (1566-70), 4696 (1566-69), 4697 (1568-71), 4698 (1569-71), 4699 (1570-75), 4700 (1570-74), 4701 (1570-75), 4702 (1570-75), 4703 (1573-76), 4704 (1575-79), 4705 (1576-78), 4706 (1576-81), 4707 (1576-79), 4708 (1578-83), 4709 (1579-81), 4710 (1580-83), 4711 (1583-84), 4712 (1584-87), 4713 (1584-87), 4714 (1586-94), 4715 (1587-93), 4716 (1588-94), 4717 (1588-94), 4718 (1593-94), 4719 (1593-96), 4720 (1594-98), 4721 (1596-99), 4722 (1597-1602), 4876 (1598-1600), 4877 (1598-1601), 4878 (1599), 4879 (1599), 4880 (1599), 4881 (1599), 4882 (1599), 4883 (1599), 4884 (1599-1600), 4885 (1599-1600), 4886 (1599-1600) i 4887 (1599-1601).

Curiae: 4754 (1584-87), 4755 (1584-87), 4756 (1584-89), 4757 (1586-88), 4758 (1587-89), 4759 (1587-96), 4760 (1588-92), 4761 (1589-94), 4762 (1589-94), 4763 (1592-94), 4764 (1595-97), 4765 (1593-98), 4766 (1593-94), 4767 (1594-99), 4768 (1594-1603) i 4769 (1597-99).

Processos de Corts: 47 (1552) i 51 (1626).

Consell d'Aragó:

Consultes i decrets: 261 (docs. 2, 3, 11, 12, 21, 24, 27, 29, 31, 37, 39, 43, 47, 49, 55, 56, 59, 64, 65, 67, 73, 84, 89, 94, 100, 103, 106, 115, 116, 117, 118), 262 (1, 3, 5, 6, 12, 16, 18, 23, 24, 28, 30, 35, 37, 40, 45, 46, 47, 48, 49, 58, 60, 62, 65, 76), 264 (12, 12-10, 12-11, 12-14, 12-15, 12-16, 12-17, 12-18, 12-19, 12-22, 12-23, 12-24, 22, 37, 44, 72, 76, 78, 83, 124, 125, 126. 128 i 129), 265 (2, 3, 9, 10, 11, 15, 18, 19, 24, 26, 31, 47, 53, 54, 55, 56, 66, 72, 75, 80, 89, 90, 91, 105, 106, 114, 115, 117, 120, 147, 149, 169, 171), 266 (1, 14, 21, 22, 25, 26, 27, 29, 30, 31, 32, 38, 39, 40, 41, 42, 46, 48, 50, 53, 58, 61, 66, 74, 76, 79, 81, 124, 173, 199) i 267 (6, 121 i 123).

Cartes: 342, 343 i 344.

Memorials: 477

Corts: 1350 i 1368.

Generalitat:

Deliberacions: 134 (1560-63), 135 (1563-66), 136 (1566-69), 137 (1569-70), 138 (1570-71), 139 (1571-72), 139bis (1572), 140 (1572-73), 141 (1573-74), 142 (1574-75), 143 (1575-77), 144 (1577-78), 145 (1578-80), 146 (1580-81), 147 (1581-83), 148 (1583-84), 149 (1584-85), 150 (1585-87), 151 (1587-88), 152 (1588-89), 153 (1589-90), 154 (1590-91), 155 (1591), 156 (1591-92), 157 (1592-93), 158 (1593-94), 159 (1594-95), 160 (1595-96), 161 (1596-97), 162 (1597-98), 163 (1598-99), 164 (1599) i 165 (1599-1601).

Dietari: 22 (1587-90) i 23 (1590-93).

Lletres trameses: 778 (1560-61), 779 (1561-62), 780 (1562-63), 781 (1563-64), 782 (1564-65), 783 (1565-66), 784 (1566-67), 785 (1567-68), 786 (1568-69), 787 (1569-71), 788 (1570-71), 789 (1571-72), 790 (1572-73), 791 (1573-74), 792 (1574-75), 793 (1575-76), 794 (1576-77), 795 (1577-78), 796 (1578-79), 797 (1579-80), 798 (1580-81), 799 (1581-82), 800 (1582-83), 801 (1583-84), 802 (1584-85), 803 (1585-86), 804 (1587-88), 805 (1588-89), 806 (1589-90), 807 (1590-91), 808 (1591-92), 809 (1591-92), 810 (1593-94), 811 (1594-95), 812 (1595-96), 813 (1596-97), 814 (1597-98) i 815 (1598-99).

Registres: 1057 i 1099 (Procés familiar del braç militar de les Corts del 1599).

Sèrie G: G-24/17 (Manuals d'escriptures d'arrendament de les Generalitats, 1548-72), G-24/18 (*idem*, 1581), G-24/19 (*idem*, 1590), G-24/20 (*idem*, 1593), G-24/21 (*idem*, 1596), G-24/22 (*idem*, 1599-1602), G-33/1 (*Llibre de juraments i caucions prestats pels diputats locals*, 1494-1573), G-33/3 (*Llibres de juraments i caucions prestats pels oficials pecuniaris*, 1570-75), G-33/4 (*idem*, 1575-77), G-33/5 (*idem*, 1578-81), G-33/6 (*idem*, 1578-90), G-33/7 (*idem*, 1590-97), G-33/8 (*idem*, 1597-1614),

Vària: V-107 (1587-90), V-243 (Correspondència original rebuda, 1588-92), V-244 (Correspondència original rebuda, 1593-94), V-245 (Correspondència original rebuda, 1595), V-246 (Correspondència original rebuda, 1596), V-247 (Correspondència original rebuda, 1597-1601), V-324 (Processos, 1588), V-325 (Processos, 1588) i V-328 (Processos, 1591).

Visita del General: 1 (*Inquisició general i sentències*, 1584), 2 (*Inquisició general contra diputats i oïdors*, 1587), 3 (*idem*), 4 (*Processos a oficials del General*, 1587), 7 (*Processos a diputats i oïdors*, 1590), 8 (*idem*), 9 (*idem*), 12 (*Sobrecollecta de Ponent*, 1590), 13 (*Sobrecollecta de*

Llevant, 1590), 14 (*Sobrecollecta de Llevant*, 1600), 15 (*Sobrecollecta de Ponent*, 1600), 18 (*Processos contra diputats i oïdors*, 1600), 19 (*idem*), 20 (*idem*), 21 (*idem*), 223 (*Sobrecollecta de Llevant*, 1564).

ARXIU DE LA CÚRIA FUMADA (ACFV)

Capítols matrimonials: 3346.

ARXIU DEPARTAMENTAL DELS PIRINEUS. PERPINYÀ (ADPO)

Procuració reial dels Comtats: 1 B 374 (1212-1599), 1 B 375 (1231-1593), 1 B 377 (1571-1599), 1 B 378 (1291-1607), 1 B 379 (1595-1611), 1 B 380 (1207-1615) i 1 B 384 (1172-1626).

Cúria dels Comtats: 1 B 430 (1558-64), 1 B 431 (1565-69), 1 B 432 (1570-75), 1 B 433 (1575-82), 1 B 434 (1582-86), 1 B 435 (1587-90), 1 B 436 (1591-96), 1 B 437 (1597-1601) i 1 B 438 (1602-1606).

Diputació local de Perpinyà: 6 Bp 5 (1436-1657).

Tribunal de la Governació dels Comtats: 5 Bp 20 (1574-88), 21 (1589-93) i 53 (1388-1614).

Llibre de totis del Consolat de Perpinyà: 112 EDT 47 (1561-69), 112 EDT 48 (1569-78), 112 EDT 49 (1578-84), 112 EDT 50 (1585-92), 51 (1592-95) i 52 (1596-1600).

Consolat de Perpinyà (documentació sobre Corts): 112 EDT 12 (1585) i 14 (1585).

Capítol d'Elna: G 52 (1590), G 61 (1588-1603), G 204 (Memòries de Sant Joan, 1577-88) i G 264 (1596).

ARXIU DIOCESÀ DE BARCELONA (ADB)

Acta sinodalia: 1 (1571-1669).

Registra communium: 64 (1551-67), 65 (1565-70), 66 (1571-78), 67 (1579-87), 68 (1587-90), 69 (1591-94), 70 (1594-97) i 71 (1597-99).

Registra litterarum: 47 (1560-65), 48 (1565-74) i 49 (1597-99).

ARXIU DIOCESÀ DE GIRONA (ADG)

Registre de lletres episcopals (1.3): 201, 202, 203 i 204.

Vària (2.1.4): *Llibres d'afers del capítol de la Seu*, 4 (1542-1699).

Tribunal del Breu (2.5.8): 4 lligalls i 1 volum.

ARXIU GENERAL I HISTÒRIC DE LA UNIVERSITAT DE BARCELONA (AGHUB)

Manuscrits: 393, 425, 753, 771, 991, 1008, 1009 i 1010.

ARXIU HISTÒRIC ARXIDIOCESÀ DE TARRAGONA (AHAT)

Llibres de determinacions del Capítol: A-73 (1585-86), A-74 (1585-89) i A-75 (1590-93)

ARXIU HISTÒRIC DE LA BIBLIOTECA DE CATALUNYA (AHBC)

Fulletts Bonsoms: 6589, 6590, 6591, 6592, 6593 i 6594.

ARXIU HISTÒRIC DE LA CIUTAT. BARCELONA (AHCB)

Corts: XVI, 71 (Procés familiar del Braç reial a les Corts del 1563-64); XVI, 74 (Procés familiar del Braç reial a les Corts del 1585); XVI, 77 (Procés familiar del Braç reial a les Corts del 1599); i XVI-78.

Cartes comunes originals: X-44 (1550-63), X-45 (1564-69), X-46 (1570-75), X-47 (1576-79), X-48 (1580-84), X-49 (1585-88), X-50 (1589), X-51 (1590), X-52 (1591), X-53 (1592-93), X-54 (1593-94), X-55 (1595-96), X-56 (1597), X-57 (1598-99) i X-58 (1600-1603).

Registre de deliberacions: II-72 (1563), II-73 (1564), II-74 (1565), II-75 (1566), II-76 (1567), II-77 (1568), II-78 (1569), II-79 (1570), II-80 (1571), II-81 (1572), II-82 (1573), II-83 (1574), II-84 (1575), II-85 (1576), II-86 (1577), II-87 (1578), II-88 (1579), II-89 (1580), II-90 (1581), II-91 (1582), II-92 (1583), II-93 (1584), II-94 (1585), II-95 (1586), II-96 (1587), II-98 (1589), II-99 (1590), II-100 (1591), II-101 (1592), II-102 (1593) i II-103 (1594), II-104 (1595), II-105 (1596), II-106 (1597), II-107 (1598), II-108 (1599), II-109 (1600), II-110 (1601) i II-111 (1602).

Registre de lletres closes: VI-56 (1560-63), VI-57 (1563-66), VI-58 (1566-70), VI-59 (1570-74), VI-60 (1570-74), VI-61 (1578-80), VI-62 (1580-82), VI-63 (1582-84), VI-64 (1584-91), VI-65 (1586-88), VI-66 (1588-91), VI-67 (1591-93), VI-68 (1593-97), VI-69 (1597-99), VI-70 (1599-1602).

Registres d'ordinacions: IV-18 (1559-64), IV-19 (1569-75), IV-20 (1575-83), IV-21 (1583-89), IV-22 (1590-95) i IV-23 (1595-1602).

ARXIU HISTÒRIC DE LA CIUTAT DE GIRONA (AHCG)

Manual d'Acords: 185 (1585), 186 (1585), 188 (1587), 189 (1588), 190 (1588), 193 (1591) i 194 (1592).

Correspondència amb Barcelona: lligall 1.

ARXIU HISTÒRIC DE LA CIUTAT DE MANRESA (AHCM)

Registres de lletres: 1087 (1587-89).

ARXIU HISTÒRIC COMARCAL DE CERVERA (AHCC)

Consells de vint-i-quatrena: 386 (1561-72), 388 (1585-86) i 389 (1587-1604).

Correspondència: segle XVI.

Corts i sindicatures: segles XIV-XVII.

Llibre de Consells: 153 (1563), 154 (1564), 174 (1585), 175 (1586), 176 (1587-88), 177 (1589) i 178 (1590-93).

Llibre verd del racional.

Memorials i instruccions de missatgeries: 1417-1701 i s. d. (segles XV-XVIII).

Registres de Lletres: 490 (1560-68), 492 (1574-1603) i 494 (1595-1604).

ARXIU HISTÒRIC COMARCAL DE PUIGCERDÀ (AHCP)

Liber regestrum Generalis Depputationis localis Ceritanie (1584-1611).

Registres de Consells: 1582-96.

ARXIU HISTÒRIC COMARCAL DE REUS (AHCR)

Actes Municipals: 2/1/2/9 (1585-93) i 2/1/2/10 (1593-1610).

Jurisdicció: 2/5/4 (2)-G: *Qüestions amb el Capítol* (1530-1659).

Llibre de resolucions: 6/6/2/10-V (1591-1658).

ARXIU HISTÒRIC COMARCAL DE TÀRREGA (AHCT)

Llibres de Consells: 19 (1556-67) i 20 (1582-91).

Correspondència: 2280 (1300-1594).

Llibre de memòries de la vila: 1 (1585-92).

Llibre de serimònies (1592-1661).

ARXIU HISTÒRIC COMARCAL DE LES TERRES DE L'EBRE. TORTOSA (AHCTE)

Llibres de provisions: 71 (1591-92).

ARXIU HISTÒRIC COMARCAL DE VALLS (AHCV)

Llibre de Prohomenies: 470 (1579-1610).

Llibre del Consell General i Especial: 472 (1581-1600)

ARXIU HISTÒRIC DE LA SELVA DEL CAMP (AHSC)

Actes de determinacions del Consell: 4 (1584-85) i 5 (1585-1600).

Consells de la Comuna del Camp: C-4 (1571-1655).

ARXIU HISTÒRIC MUNICIPAL DE CALDES DE MONTBUI (AHCM)

Acords Municipals: caixa 1 (1575-86 i 1586-96) i 2 (1596-1606).

Actes de la Junta Municipal: caixa 23 (segles XVI-XVII).

Correspondència: caixa 137 (1592-1617).

ARXIU HISTÒRIC MUNICIPAL DE GRANOLLERS (AHMG)

Ordinacions i govern municipal, ss. XV-XVI (caixa 1).

Testament dels jurats de Granollers, s. XVI (caixa 1).

Llibre de deliberacions del Consell, 1555-72 (caixa 16).

Llibre d'èpoques i actes, 1581-88 (caixa 16).

ARXIU HISTÒRIC MUNICIPAL DE VIC (AHMV)

Llibres d'Acords: 8 (1578-87), 9 (1587-93) i 10 (1593-1601).

Correspondència:

Cartes rebudes: 3 (1580-86) i 4 (1586-95).

Cartes trameses: 4 (1575-89) i 5 (1589-1603).

Llibres de conselleries: 1 (1589), 2 (1592) i 3 (1593).

Vària: 13.3.

Corts, síndics, cartes, memorials (XVI-XVII): 3.21.

ARXIU HISTÒRIC MUNICIPAL DE VILANOVA I LA GELTRÚ (AHMVG)

Acords del Consell: 7 (1571-76 i 1597-1611).

Deliberacions del Consell: 8 (1576-93).

ARXIU HISTÒRIC DE PROTOCOLS DE BARCELONA (AHPB)

Joan Albornar: «Plec d'escriptures soltes de diversos anys», llig. 3.

Onofre Alonso: «Plec de capítols matrimonials...», 1570-83, llig. 11; «Plec d'escriptures soltes», 1572-89, llig. 12; «Plec de capítols matrimonials, inventaris, etc.», 1580-82, llig. 11; Ídem, 1583-85, llig. 11; Ídem, 1586-89, llig. 11.

Maties Amell: «Llibre de testaments i inventaris», 1616-39, llig. 13.

Joan Andreu: «*Secundus liber testamentorum*», 1596-1622, llig. 11.

Anònims: Segle XVI, «Plec d'inventaris solts», 1587-94, llig. 24.

Segle XVII, «Plec d'escriptures soltes», 1602-1702, llig. 49.

Segle XVII, «Memorial de diligències de la capbreuació de les rendes del benefici quart de santa Catherina en la seu de Barcelona fundat...», sense data, llig. 19.

Francesc Aquiles (major): «*Primi libri testamentorum, codicillorum et aliarum ultimarum voluntatum*», 1580-93, llig. 19.

Francesc Aquiles (menor): «Plec d'inventaris solts», 1612-44, llig. 23; Ídem, 1613-44, llig. 23.

Rafael Barrot: «Manual d'inventaris», 1614-22, llig. 10.

Pere Jaume Bas: «Llibre de testaments i inventaris», 1573-1606, llig. 2; «Plec d'escriptures soltes», 1571-1609, llig. 3.

Antoni Batlle: «*Liber primus inventariorum et encantum*», 1590-1601, llig. 19; «*Liber secundus inventariorum et encantum*», 1596-1601, llig. 17; «*Liber tercius inventariorum et encantum*», 1605-1620, llig. 19; «*Liber quartus inventariorum et encantum*», 1598-1604, llig. 18; i «*Liber quintus inventariorum et encantum*», 1609-1616, llig. 18.

Francesc Blanch: «*Primi libri testamentorum*», 1600-10, llig. 15; «*Libri tercii testamentorum et aliarum ultimarum voluntatum*», 1619-26, llig. 16; «*Secundus capitulorum matrimonialium liber*», 1609-12, llig. 13; «*Tercius capitulorum matrimonialium liber*», 1613-17, llig. 13; «*Primus inventariorum et encantum liber*», 1600-7, llig. 22; «*Secundus inventariorum et encantum liber*», 1608-10, llig. 22; «*Tercius inventariorum et encantum liber*», 1611-13, llig. 22; «*Quartus inventariorum et encantum liber*», 1614-16, llig. 23; i «*Quintus inventariorum et encantum liber*», 1617-20, llig. 23.

Bertomeu Bofill: «Manual de capítols matrimonials», 1566-92, llig. 13; i «Llibre de concòrdies», 1568-91, llig. 13.

Onofre Bou: «Plec d'inventaris de diversos anys», llig. 12; «Plec de testaments de diversos anys», llig. 13; «Tres plecs d'escriptures soltes de diversos anys», llig. 13; «Plecs de capítols matrimonials de diversos anys», llig. 11; «*Liber undecimus comunis notularum*», 1563-69, llig. 10; «*Liber duodecimum comunis notularum*», 1562-69, llig. 10; «Llibre de notes», 1565-68, llig. 10; «*Liber comunis decimus quintus*», 1565-68, llig. 5; «*Liber comunis decimus sextus*», 1567-69, llig. 6; i «*Liber comunis decimus nonus notularum*», 1567-70, llig. 6

Esteve-Gilabert Bruniquer: «*Liber testamentorum*», 1587-1608, llig. 13; «*Liber secundus testamentorum*», 1598-1636, llig. 13; «*Liber decimus capitulorum matrimonialium, transaccionum et concordiarum*», 1627-34, llig. 24; «*Liber primus capitulorum*

- matrimonialium, convencionum et concordiarum», 1591-95, llig. 15; «Liber capitulorum matrimonialium et aliarum capitulacionum, convencionum et concordiarum», 1593-96, llig. 15; «Liber tercius capitulacionum», 1596-98, llig. 15; «Liber quartus capitulorum matrimonialium et aliarum capitulacionum», 1599-1601, llig. 15; «Liber quintus capitulorum matrimonialium et aliarum capitulacionum», 1602-4, llig. 23; «Liber sextus capitulorum matrimonialium et concordiarum», 1605-8, llig. 23; «Liber septimus capitulorum matrimonialium et concordiarum», 1609-17, llig. 19; «Inventariorum et encantum», 1591-1600, llig. 14; Ídem, 1601-1609, llig. 26; i «Liber tercius inventariorum et encantum», 1610-20, llig. 26.
- Domènec Calderó: «Llibre de capítols matrimonials i testaments», 1617-52, sense llig.
- Francesc Calders: «*Liber primus capitulorum matrimonialium*», 1619-36, llig. 2.
- Pau Calopa: «Plec d'escriptures soltes», 1572-73, llig. 14; Ídem, 1582-83, llig. 14; Ídem, 1592-95, llig. 14; Ídem, 1593-94, llig. 14; Ídem, diversos anys, llig. 14.
- Joan Jeroni Canyelles: «*Bursa capitulorum matrimonialium*», 1550-63, llig. 22.
- Pere Carbonell: «Llibre tercer de testaments», 1618-28, llig. 21.
- Francesc Caselles: «Manual de capítols matrimonials», 1618-31, llig. 5; i «Manual de testaments», 1620-31, llig. 7.
- Nadal Castelló: «Manual de capítols matrimonials», 1585-92, llig. 8; i «Manual d'inventaris», 1579-84, llig. 3; Ídem, 1584-88, llig. 5; Ídem, 1589-95, llig. 1.
- Joan Vicenç Cellarès: «*Secundum librum testamentorum*», 1592-1607, llig. 25; «*Tercium librum testamentorum*», 1604-15, llig. 25; «*Quartum librum testamentorum*», 1593-1626, llig. 38; «*Liber 1 capitulorum matrimonialium*», 1590-94, llig. 37; «*Liber 2 capitulorum matrimonialium*», 1595-97, llig. 31; «*Liber 3 capitulorum matrimonialium*», 1598-1601, llig. 31; i «*Liber 4 capitulorum matrimonialium*», 1602-4, llig. 39.
- Miquel Cellers (menor): «*Primus liber testamentorum*», 1578-93, llig. 9, 29/10/1592; «*Secundus liber testamentorum*», 1593-98, llig. 9, f. 60, 4/3/1593, i f. 140v; «Inventari dels béns relictos pel doctor Onofre Ferran», 1595, llig. 17; «Plec d'escriptures soltes», 1592-99, llig. 16; «Manual d'inventaris i almonedes», 1581-90, llig. 17; «Llibre de concòrdies», 1581-92, llig. 11; «Capbreu de les èpoques signades a la universitat d'Anglasola pels acreedors de aquella...», 1594-99, llig. 15.
- Joan Cirera: «Manual de testaments i inventaris de diversos anys», llig. 3; i «Plec d'escriptures soltes de diversos anys», llig. 3.
- Miquel Frederic Codina: «Plec d'inventaris solts», 1589-90, llig. 6; i «Plec d'inventaris solts», 1591-92, llig. 5.
- Salvador Coll: «Plec d'inventaris», 1586-92, llig. 26; id. 1594-1600, llig. 33; «Plec d'escriptures soltes», 1576-89, llig. 34; «Plec de capítols matrimonials», 1591-98, llig. 32; «Plec de capítols matrimonials», 1577-88, llig. 33; «*Capibrevium reddituum et iurium magnifici domini heredis Petri Cassador...*», 1592-1604, llig. 23.
- Lluís Collell (menor): «*Liber primus testamentorum*», 1621-40, llig. 12; i «*Liber primus inventariorum*», 1622-39, llig. 13.
- Joaquim Colomé: «Plec d'inventaris i almonedes», 1602-13, llig. 5.
- Esteve Companys Gispert: «Plec de capítols matrimonials», 1573-80, llig. 4; i «Llibre de l'administració de l'herència del doctor en drets de Barcelona Antic Corts», 1576-82, llig. 2.

- Jeroni Cortell: «Manual de capítols matrimonials, testaments, inventaris i almonedes», 1579-1627, llig. 1; i «Manual de capítols matrimonials, testaments, inventaris i almonedes», 1599-1634, llig. 1.
- Josep Cortés: «Manual de capítols matrimonials, testaments, inventaris, etc.», 1592-1621, llig. 1.
- Miquel Cuberta: «Plec d'inventaris solts», 1572-92, llig. 4.
- Maties de Dedéu: «Manual d'inventaris i almonedes», 1591-1607, llig. 3.
- Francesc Galceran Devesa: «Plec d'inventaris solts», 1589-91, llig. 17; «Plec d'inventaris solts», 1591-98, llig. 13; i «Plec d'inventaris solts», 1600-5, llig. 12.
- Antoni Estalella: «*Primus liber testamentorum*», 1609-18, llig. 20; «*Secundus liber testamentorum et aliarum ultimarum voluntatum*», 1613-25, llig. 19; «*Tercius liber testamentorum et aliarum ultimarum voluntatum*», 1610-34, llig. 20; «*Llibre segon de capítols matrimonials*», 1617-22, llig. 25; «*Llibre primer d'inventaris*», 1609-18, llig. 23; «*Llibre segon d'inventaris*», 1619-25, llig. 24; i «*Llibre tercer d'inventaris*», 1626-40, llig. 24.
- Mateu Falcó: «*Quartum manuale contractuum et instrumentorum*», 1567, llig. 1; i «Plec d'escriptures soltes», 1568-89, llig. 4.
- Antoni Felip: «Plec de testaments solts», 1614-30, llig. 5.
- Pere Ferrer: «Plec de testaments de diversos anys», llig. 12; «Manual», 1584-86, llig. 15; id. 1587-92, llig. 16; id. 1589-90, llig. 16; id. 1587-92, llig. 16; i «Manual d'inventaris», 1564-79, llig. 14.
- Antoni Joan Fita: «*Liber primus capitulorum matrimonialium, transaccionum et concordiarum*», 1607-11, llig. 37; «*Liber secundus testamentorum*», 1609-23, llig. 29; «*Liber quintus testamentorum*», 1620-36, llig. 30; «*Liber undecimus capitulorum matrimonialium, transaccionum et concordiarum*», 1631-32, llig. 39; «*Liber primus inventariorum et encantum*», 1608-14, llig. 35; «Llibre segon d'inventaris i almonedes», 1615-18, llig. 40; «Llibre tercer d'inventaris i almonedes», 1619-22, llig. 33; «Llibre quart d'inventaris i almonedes», 1623-24, llig. 34; i «Llibre cinquè d'inventaris i almonedes», 1626-28, llig. 33.
- Pere Fitor (major): «*Secundum librum testamentorum et aliarum ultimarum voluntatum*», 1567-89, llig. 19.
- Pere Fitor (menor): «*Primum librum testamentorum et aliarum ultimarum voluntatum*», 1591-1608, llig. 10; i «Plec d'inventaris solts de diversos anys», llig. 11.
- Domènec Fontana: «Plec de testaments, inventaris i escriptures soltes», 1589-1621, llig. 7.
- Francesc Josep Fontana: «*Primum testamentorum et aliarum ultimarum voluntatum librum*», 1615-47, llig. 17; «*Secundum testamentorum et aliarum ultimarum voluntatum librum*», 1641-51, llig. 16; i «*Liber inventariorum et encantum*», 1615-52, llig. 19.
- Andreu Fontova: «*Apresie instrumentorum*», 1572-73, llig. 1, 23/8/1573.
- Joan Galcem: «*Primus liber testamntorum*», 1626-42, llig. 12, 5/2/1637.
- Francesc Josep Gibert: «Plec d'escriptures soltes», 1563-1618, llig. 2.
- Pau Gomar: «Manual», 1567-69, llig. 17, 19/2/1569.
- Joan Granell: «Plec d'escriptures soltes», 1568-95, llig. 2.
- Francesc Gual: «*Liber VII et ultimus capitulorum matrimonialium*», 1577-80, llig. 12, 30/4/1578; «Manual de capítols matrimonials», 1564-66, llig. 12; «Manual de capítols matrimonials», 1576, llig. 11; i «*Liber V inventariorum et encantum*», 1563-65, llig. 14.
- Raimon Jaume Huguet: «Plec d'inventaris i almonedes», 1622-41, llig. 8.

- Lluís Jorba: «*Secundus liber testamentorum et codicillorum*», 1574-1603, llig. 19; «*Quaternus sive manuale contractum*», 1598-1613, llig. 4; i «Manual de deliberacions del capítol provincial de l'orde de Sant Joan de Jerusalem», 1582-1609, llig. 10.
- Jaume Pau Lentslà: «*Primum testamentorum et codicillorum librum*», 1588-95, llig. 11; «*II liber inventariorum et encantum*», 1591-92, llig. 11; «*III liber inventariorum et encantum*», 1595-98, llig. 11; «*VI liber inventariorum et encantum*», 1603-5, llig. 13; i «*VII et ultimus liber inventariorum et encantum*», 1607-12, llig. 11.
- Francesc Lentslà: «*Secundum librum testamentorum, codicillorum et aliarum ultimarum voluntatum*», 1645-55, llig. 19.
- Miquel Lentslà: «Plec de capítols matrimonials», 1622-39, llig. 11; i «Plec d'inventaris solts», 1622-36, llig. 11.
- Nicolau Lentslà: «Libre de capítols matrimonials», 1596-98, llig. 23; «*Liber II inventariorum et encantum*», 1577-82, llig. 18; «*Liber III inventariorum et encantum*», 1583-84, llig. 22; «*Liber IV inventariorum et encantum*», 1585-86, llig. 18; i «*Liber V inventariorum et encantum*», 1586-89, llig. 18.
- Jeroni Llop: «Plec d'escriptures soltes i fragments de manual de diversos anys», llig. 1, 18/3/1562.
- Pere Llunell: «*Primus liber testamentorum*», 1604-15, llig. 26; «*Secundus liber testamentorum*», 1608-23, llig. 26; «Llibre sisè de capítols matrimonials», 1630-36, llig. 33; «*Quartus liber testamentorum*», 1608-39, llig. 27; «Llibre primer d'inventaris i almonedes», 1604-11, llig. 28; «Llibre segon d'inventaris i almonedes», 1612-20, llig. 29; «Llibre tercer d'inventaris i almonedes», 1621-29, llig. 29; i «Manual de concòrdies», 1604-46, llig. 20; i «*Capibrevium censuum, iurium et emolumentorum magnifici Francisci Cortis, utriusque Iuris doctoris et de Regio Consilio in Regno Sardinie*», 1619, llig. 28.
- Pere Mambla: «Manual comú»: 1567, llig. 15; «Plec d'escriptures soltes»: 1561-63, llig. 23; íd. 1562-70, llig. 20; íd. 1564-66, llig. 21; íd. 1566-67, llig. 27; íd. 1568-69, llig. 26; íd. 1569-70, llig. 28; íd. 1571-72, llig. 29; íd. 1572-73, llig. 26; íd. 1574-76, llig. 22; íd. 1575-76, llig. 24; íd. 1580, llig. 28; i «*Testamentorum liber primus*», 1557-66.
- Salvador Masclans: «*Primus liber testamentorum, codicillorum et aliarum ultimarum voluntatum*», 1580-1601, llig. 8; i «Capbreu de las rendas, censos i morabatins reben los senyo[r]s don Joan de Queralt y dona Hieronima muller sua...», 1584-86, llig. 10.
- Jaume Massaguer: «Plec d'escriptures soltes», 1580-85, llig. 16, 1585; «Plec d'escriptures soltes», 1588-89, llig. 16, 15/12/1588; «Plec d'inventaris i capítols matrimonials», 1586, llig. 4, 19/6/1586; «Manual de testaments», 1568-87, llig. 12; «Plec d'inventaris solts», 1580-83, llig. 16; i «Plec d'escriptures soltes», 1565-79, llig. 16.
- Antoni Mestre: «Libre de capítols matrimonials», 1605-19, llig. 5; i «Llibre de testaments», 1606-20, llig. 6.
- Andreu Miquel Mir (menor): «Lligall d'escriptures soltes», 1554-55, llig. 11; «Lligall d'escriptures soltes», 1558-59, llig. 15; «Lligall d'escriptures soltes», 1562-64, llig. 16; i «Capbreu de les rendes del ciutadà de Barcelona don Miquel Àngel Mitjavila», 1568-74, llig. 5.
- Joan Esteve Mir: «Plec d'escriptures soltes i fragments de manual», 1590-93, llig. 10; «Plec d'escriptures soltes», 1594-96, llig. 13; i «Plec d'inventaris solts», 1591-93, llig. 8.
- Jeroni Mollet: «Plec d'escriptures soltes», 1559, llig. 19.
- Nicolau Molner: «Plec de testaments i inventaris de diversos anys», llig. 18.

- Joan Monjo: «Plec d'escriptures soltes», 1543, llig. 24; «Plec d'escriptures soltes», 1544, llig. 25; «Plec d'escriptures soltes», 1547, llig. 26; «Plec d'escriptures soltes», 1559, llig. 32; i «Plec d'escriptures soltes», 1560, llig. 32.
- Gabriel Montaner: «*Secundum testamentorum librum*», 1563-81, llig. 7; «Decimum nonum manuale», 1572-73, llig. 5; i «Libre de apoches dels crehedors de la vila de Cervera», 1556-63, llig. 8.
- Montserrat Mora: «Inventari de la biblioteca del doctor en lleis Francesc Serra», sense data, llig. 18.
- Sebastià Morató: «Llibre de capítols matrimonials», 1567-1610, llig. 3; i «Llibre de testaments», 1576-1605, llig. 3.
- Antoni Mur: «Plec d'inventaris», 1562-93, llig. 11.
- Jeroni Ollers: «Manual de capítols matrimonials, inventaris, etc», 1578-1593, llig. 11.
- Joan Pareja: «Plec de testaments», 1587-1609, llig. 10; i «Plec de testaments», 1579-1608, llig. 10.
- Maties Pastor: «Plec d'inventaris solts», 1588-1605, llig. 11.
- Francesc Pedralbes: «*Secundus liber testamentorum*», 1574-88, llig. 31; «Plec de capítols matrimonials», 1563-90, llig. 33; «Plec de capítols matrimonials», 1580-99, llig. 34; «Plec de capítols matrimonials», 1583-97, llig. 33; «*Tercius liber testamentorum*», 1577-98, llig. 31; «Manual de cartes de pagament del comú de la ciutat de Manresa», 1562-99, llig. 19; «*Inventarium hereditatis et bonorum magnifici Petri Bernardi Codina, quondam, civis Barcinone et olim regentis regiam Thesaurariam*», 1584, llig. 13; «Quatre plecs d'inventaris de diversos anys», llig. 35-36; «Plec d'escriptures soltes», 1583-86, llig. 37; «Plec d'escriptures soltes», 1583-90, llig. 38; i «Plec d'escriptures soltes», 1594-99, llig. 37.
- Galceran Sever Pedralbes: «Plec de capítols matrimonials», 1599-1638, llig. 16; «Plec d'escriptures soltes», 1606-28, llig. 17; «*Secundus liber testamentorum*», 1599-1626, llig. 12.
- Josep Pedrol: «*Liber secundi testamentorum*», 1629-48, llig. 7.
- Rafael Pellicer: «*Primum testamentorum et codicillorum librum*», 1613-37, llig. 13; «*Liber inventariorum ac encantuum*», 1613-49, llig. 14.
- Francesc Pla: «Llibre primer d'inventaris i almonedes», 1618-28, llig. 35; «Llibre segon d'inventaris i almonedes», 1629-32, llig. 35.
- Bertomeu Plea: «Llibre de testaments», 1645-66, llig. 14.
- Francesc Pons: «Llibre tercer de testaments», 1636-44, llig. 19.
- Bernat Puigvert: «Manual de testaments», 1592-1623, llig. 25; «Manual de testaments», 1593-1621, llig. 24; «Manual de capítols matrimonials», 1592-99, llig. 22; «Manual de capítols matrimonials», 1600-1606, llig. 22; «Manual d'inventaris», 1593-1603, llig. 24; «Manual d'inventaris», 1601-23, llig. 25; «Capbreu de les rendes del magnific don Francesc Sala, doctor en drets i del Reial Consell Civil», 1591-1612, llig. 21.
- Pau Renard: «Manual de capítols matrimonials», 1540-50, llig. 24.
- Onofre Rialp: «*Secundum testamentorum librum*», 1575-1600, llig. 14.
- Pere Jaume Riera: «*Liber primus inventariorum et encantuum*», 1610-12, llig. 4; «Plec d'inventaris solts», 1613-21, llig. 4.

- Rafael Riera: «*Liber primus testamentorum*», 1608-23, llig. 21, f. 33, 18/4/1611; «Llibre primer d'inventaris i almonedes, 1605-19, llig. 26; «Llibre segon d'inventaris i almonedes, 1620-27, llig. 26; i «Manual de concòrdies», 1606-20, llig. 25.
- Antoni Romani: «Manual de capítols matrimonials», 1591-1616, llig. 7.
- Antoni Roure: «Llibre quart de capítols matrimonials», 1616-22, llig. 19; «Manual de testaments», 1598-1615, llig. 21; «Llibre d'inventaris», 1592-1621, llig. 18; i «Llibre d'inventaris», 1603-15, llig. 20.
- Lluís Rufet: «Lligall d'inventaris», 1553-80, llig. 26; «Primum librum testamentorum et aliarum ultimarum voluntatum», 1553-81, llig. 16; «Decimum quintum manuale apprisiarum, contractuum et instrumentorum» 1564-65, llig. 23; «Trigesimum tercium manuale apprisiarum, contractuum et instrumentorum», 1578-79, llig. 8; «Trigesimum octavum manuale apprisiarum, contractuum et instrumentorum», 1597-1601, llig. 8; i «Lligall d'inventaris», 1553-80, llig. 26.
- Jeroni Sabata: «Llibre primer d'inventaris», 1607-24, llig. 22; i «Llibre segon d'inventaris», 1616-37, llig. 18.
- Pere Sabata: «*Liber inventariorum et encantuum*», 1573-81, llig. 12; «*Liber inventariorum et encantuum*», 1582-87, llig. 13.
- Antic Safont: «*Liber capitulorum matrimonialium*», 1568-88, llig. 7; «Plec d'inventaris solts», 1572-80, llig. 9; i «Plec d'inventaris solts», 1581-88, llig. 9.
- Josep Safont: «Llibre de testaments», 1613-29, llig. 22; «*Liber tercius testamentorum*», 1630-41, llig. 21; «*Quartus liber testamentorum*», 1625-46, llig. 21; «Manual d'inventaris», 1599-1620, llig. 29; «Manual d'inventaris», 1621-36, llig. 29; «Manual de capítols matrimonials», 1636-47, llig. 26.
- Miquel Safontcella: «Àpoques fetes per diversos a mossen Miquel Ardévol, thesorier y depositari dels diners del subsidi eclesiàstich de les galeres, y per sa sanctedat a sa magestat concedit», 1572-74, llig. 3.
- Joan Sala: «Llibre de concòrdies», 1572-1604, llig. 28; «Llibre primer de capítols matrimonials», 1570-84, llig. 28; «*Primus liber testamentorum seu ultimarum voluntatum seu elogiorum deffunctorum*» 1571-83, llig. 17; «Llibre segon de capítols matrimonials», 1586-91, llig. 30; «Llibre tercer de capítols matrimonials», 1593-1607, llig. 30; «*Testamentorum liber secundus*», 1574-96, llig. 20; «*Liber tercius testamentorum*» 1584-1606, llig. 26; «Plec de testaments de diversos anys», llig. 27; «Manual d'inventaris i almonedes», 1570-90, llig. 29; i «Manual d'inventaris i almonedes», 1595-1607, llig. 29.
- Antic Servat (major): «*Primi libri testamentorum*», 1605-1615, llig. 42; «*Secundi libri testamentorum*», 1614-24, llig. 42; «*Tercii libri testamentorum*», 1616-30, llig. 28; «*Capitula matrimonialia et concordia*», 1604-11, llig. 43; «*Capitulorum matrimonialium et concordie*», 1623-26, llig. 39; «Manual d'inventaris i almonedes», 1605-13, llig. 45; «Manual d'inventaris i almonedes», 1614-16, llig. 44; «Manual d'inventaris i almonedes», 1616-19, llig. 40; «Manual d'inventaris i almonedes», 1620-29, llig. 45.
- Joan Soler Ferran: «*Liber capitulorum matrimonialium*», 1603-17, llig. 23; «*Liber inventariorum et encantuum*», 1599-1607, llig. 26; «*Liber inventariorum et encantuum*», 1607-14, llig. 26; «*Liber inventariorum et encantuum*», 1612-26, llig. 25; «*Liber inventariorum et encantuum*», 1614-20, llig. 26.

- Francesc Solsona: «*Tricesimum nonum manuale*», 1562, llig. 7.
- Francesc Sunyer: «*Secundus liber testamentorum*», 1558-70, llig. 12.
- Jeroni Talavera: «*Primus liber testamentorum*», 1566-91, llig. 7; «Plec de capítols matrimonials», 1564-1609, llig. 9; «Dos plecs d'inventaris de diversos anys», llig. 15; i «Plecs d'escriptures de diversos anys», llig. 15.
- Joan Jeroni Talavera: «*Liber primus testamentorum, codicillorum et aliarum ultimarum voluntatum*», 1601-24, llig. 10.
- Pere Talavera: «Manual de testaments» 1561-76, llig. 3.
- Joan Terés: «Manual de testaments», 1594-1605, llig. 14; «Cabreu en lo qual estan continuades les confecions faedores de les rendes del senyor Miquel Quintana...», 1596-97, llig. 15; «Plec d'inventaris solts», 1593-1605, llig. 16; i «Plec d'inventaris solts», 1594-1606, llig. 16.
- Antic Terra: «Manual de testaments», 1613-24, llig. 9
- Lluís Torres: «*Primum testamentorum et codicillorum librum*», 1569-94, llig. 6, f. 132, 28/6/1593.
- Francesc Tries: «*Secundus liber testamentorum*», 1632-40, llig. 18; «*Liber primus capitulorum matrimonialium*», 1626-34, llig. 14; i «*Liber tercius capitulorum matrimonialium*», 1640-43, llig. 16.
- Esteve Vallalta: «*Primi libri testamentorum*», 1594-1626, llig. 7; «Manual d'inventaris i almonedes», 1582-99, llig. 9; i «Manual d'inventaris i almonedes», 1600-25, llig. 8.
- Francesc Vidal (menor): «*Primus liber testamentorum*», 1593-1607, llig. 19; i «*Manuale decimum septimum omnium contractum*», 1608-9, llig. 8.
- Joan Baptista Vidal: «*Primum testamentorum librum*», 1641-55, llig. 10.
- Dídac Vilaseca: «*Primus liber testamentorum, codicillorum et aliarum ultimarum voluntatum*», 1635-51, llig. 9.
- Miquel Vives: «*Liber testamentorum*», 1582-1602, llig. 7; «*Secundus liber testamentorum*», 1590-1614, llig. 7; «Manual de cartes de pagament de censals de la vila de Cervera», 1589-97, llig. 9; i «Plec de capítols matrimonials de diversos anys», llig. 10.
- Gaspar Montserrat Xemallau: «Manual de testaments», 1610-33, llig. 23; «*Primus inventariorum et encantium liber*», 1597-1610, llig. 26; «*Secundus inventariorum et encantium liber*», 1611-13, llig. 25; «*Tercius inventariorum et encantium liber*», 1614-25, llig. 26; i «Procés eclesiàstic incoat per raó de les bandositats entre nyerros i cadells», 1601-3, llig. 15.

ARXIU HISTÒRIC DE TARRAGONA (AHT)

Acords Municipals: 138 (1568), 139 (1581), 142 (1588-89), 143 (1591-92), 144 (1595-96), 145 (1596-97), 146 (1597-98) i 149 (1601).

ARXIU MUNICIPAL DE LA BISBAL D'EMPORDÀ (AMBE)

Llibre d'acords i resolucions (1531-1608).

Llibre manual del comú (1594-1648).

Cartes, memorials, informes (1520-1710).

ARXIU MUNICIPAL D'IGUALADA (AMI)

Llibres de la universitat: 99 (1589), 101 (1593), 102 (1594), 103 (1595) i 104 (1598).

ARXIU MUNICIPAL DE MATARÓ (AMM)

Acords: 2 (1544-1587) i 3 (1589-96).

ARXIU MUNICIPAL DE PALAMÓS (AMP)

Llibre de conclusions del Consell (1580-1731).

Manuels del Comú: 1567-74 i 1575-86.

Ordinacions de fer jurats (1580).

Càrrecs, ordenances i resolucions (1577-1789).

ARXIU DE LA PAERIA DE LLEIDA (APL)

Llibres cartuaris de la Paeria: 849 (1556-61) i 850 (1572-74).

Llibres de Consells: 431 (1563-66), 432 (1587-91) i 433 (1591-99).

Llibre de la prohomenia de facció i bandera: 932 (1549-1686).

Manual dels actes de la ciutat: 712 (1584-1612).

ARXIU PARROQUIAL D'IGUALADA (API)

Administració local: correspondència particular, 214.

Defensa: caixa 1.

ARXIU DEL REGNE DE VALÈNCIA (ARV)

Generalitat:

Lletres missives: 1954 (1574-92) i 1955 (1593-1600).

Manaments i empires: 1979 (1581-92) i 1980 (1593-1601).

Processos i papers diversos: 2602 (1590-91).

Provisions: 3027 (1563), 3028 (1564), 3051 (1585), 3052 (1585), 3059 (1590), 3060 (1591) i 3061 (1592).

Papers diversos (ss. XV-XVII): 5013 i 5014.

Reial Cancelleria:

Corts per estaments. Braç militar: 525 (1584-98).

BIBLIOTECA MUNICIPAL DE PERPINYÀ (BMP)

Manuscrits: 82 ("Notícies de la iglesie collegiada de Sant Joan de Perpinya dividides en quater parts per lo doctor en Theologia Joseph Coma, canonge de Elna", S. XVIII, 516 pp.), 84 ("Llibre de memòries comensat en lo any 1373, fins lo any 1624", 88 ff.), 90 ("Differents notas curiosas... llibre de memòries de mi Pere Pasqual, notari de la vila de Perpinyà, lo qual comens de fer memòria del dia 2 de janer 1595", 65 ff.) i 176 ("Llibre de memòries del any 1590 fins lo any 1712", 435 ff.).

Bibliografia impresa i manuscrita

- Actas de las Cortes de Navarra (1530-1829). Libro I (1530-1608)*, Parlamento de Navarra, Pamplona, 1991, 712 pp.
- Actes del V Congrés Internacional d'Història Local de Catalunya. L'estructuració territorial de Catalunya. Els eixos cohesionadors de l'espai*, L'Avenç, Barcelona, 2000, 593 pp.
- ADROER i TASSIS, Anna Maria. *El Palau Reial Major de Barcelona*, Ajuntament de Barcelona, Barcelona, 1979, 242 pp.
- ADROER i TASSIS, Anna Maria-FELIU i MONTFORT, Gaspar. *Història de la Taula de Canvi de Barcelona*, Caixa de Barcelona, Barcelona, 1989, 111 pp.
- AGUILÓ i FUSTER, Marià. *Catálogo de obras en lengua catalana impresas desde 1474 hasta 1860*, Curial, Barcelona, 1977 (ed. or. 1923), 1077 pp.
- ALBAREDA, Anselm M. *Història de Montserrat*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 1977, 331 pp.
- ALCOBERRO i PERICAY, Agustí. "L'Arxiu Reial de Barcelona i la historiografia humanista: les *Cròniques d'Espanya* de Pere Miquel Carbonell", a *Tercer Congrés d'Història Moderna...*, dins *Pedralbes. Revista d'història moderna*, 13-II (1993), pp. 515-524.
- : "La historiografia de la Corona de Aragó en el reinado de Felipe II", a *Congreso Internacional. Las sociedades ibéricas...*, III, pp. 7-28.
- ALDANA, Salvador. *El Palau de la Generalitat Valenciana*, Consell Valencià de Cultura, Generalitat Valenciana, València, 1995, 124 pp.
- ALDEA VAQUERO, Quintín; MARÍN MARTÍNEZ, Tomás, VIVES GATELL. *Diccionario de Historia Eclesiástica de España*, 4 vols. Instituto Enrique Flórez, Consejo Superior de Investigaciones Científicas, Madrid, 1972.
- ALMAGRO BASCH, Martín. *Las alteraciones de Teruel, Albarracín y sus Comunidades en defensa de sus fueros durante el siglo XVI*, Instituto de Estudios Turolenses, Teruel, 1984, 232 pp.
- ALMAZÁN FERNÁNDEZ, Ismael. "Formas de delincuencia rural en la segunda mitad del siglo XVI. Procesos de la curia del batlle de Terrassa (1570-1598)", a *Primer Congrés d'Història Moderna...*, II, pp. 387-394.
- : "Poder, propiedad y represión del delito. Algunas reflexiones sobre la funcionalidad de las *Unions contra lladres i bandolers* en 1606", a *Tercer Congrés d'Història Moderna...*, dins *Pedralbes. Revista d'història moderna*, 13-I (1993), pp. 665-673.
- ALOMAR i CANYELLES, Antoni I. *L'exèrcit mallorquí de la fi de l'edat mitjana a la seva desaparició*, Edicions Documenta Balear, Palma de Mallorca, 1998, 177 pp.
- ALONSO ROMERO, María Paz. "El proceso penal en la Castilla Moderna", a *Estudis. Revista de historia moderna*, 22 (1996), pp. 199-215.

- ALONSO i TAMBO, Anna. "Enclaus espacials de la prostitució a la Barcelona del segle XVII", a *Actes del V Congrés Internacional d'Història Local...*, pp. 421-431.
- ALÒS y DE DOU, José M. *Índice y extracto de las pruebas de los caballeros y señoras del hábito de San Juan en el Gran Priorato de Cataluña*, Tipografía Católica Casals, Barcelona, 1925, 332 pp.
- ALÒS-MONER, Ramon d'. *Sant Jordi, patró de Catalunya*, Editorial Barcino, Barcelona, 1926.
- ALTÉS i AGUILÓ, Francesc Xavier. *L'església nova de Montserrat (1560-1592-1992)*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 1992, 237 pp.
- ÁLVAREZ PINEDO, F. Javier-RODRÍGUEZ DE DIEGO, José L. "Las Alteraciones de Aragón en los Fondos Documentales del Archivo General de Simancas", a *Jornadas de Estudios sobre la «invasión de Aragón...*, XXV-XXVI (1991), pp. 37-62.
- AMALRIC, Jean-Pierre. "Philippe II et la France (1556-1598)", a *Congreso Internacional Felipe II...*, IV, pp. 249-265.
- AMELANG, James S. *La formación de una clase dirigente: Barcelona, 1490-1714*, Ariel, Barcelona, 1986.
- : "Distribució social i formes de vida (la societat barcelonina als segles XVI i XVII)", a Jaume SOBREQUÉS i CALLICÓ (dir.). *Història de Barcelona...*, pp. 165-211.
- AMORÓS i GONELL, Francesc. *Correspondència diplomàtica de Joan Francesc Rossell, 1616-1617. Una crònica de la cort de Felip III*, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 1992, 264 pp.
- ANATRA, Bruno. "Corona d'Aragona e Sardegna nella prima Età Moderna", a *La Corona de Aragón y el Mediterráneo. Siglos XV-XVI*, Institución "Fernando el Católico", Saragossa, 1997, pp. 411-418.
- ANDÚJAR CASTILLO, Francisco. "Los genoveses en el reino de Granada. Comercio y estrategias mercantiles", a *Congreso Internacional Felipe II...*, I, pp. 357-375.
- ÁNGELES, fra Alonso de los. *Sermón fúnebre que se predicó en la Yglesia Cathedral de Barcelona, en las honrras, o exequias de la S. C. R. M. del christianíssimo don Phelippe II, nuestro Rey y Señor por orden de los señores Conselleres...*, Joan Amello, Barcelona, 1598.
- ANSÓN CALVO, María del Carmen. "La actividad inquisitorial aragonesa en el reinado de Felipe II y su repercusión en los súbditos moriscos", a José MARTÍNEZ MILLÁN (dir.). *Felipe II (1527-1598)...*, 3, pp. 11-33.
- ARAMBURU ZUDAIRE, José Miguel. "Juan de Espinal, un testigo navarro de las Alteraciones de Aragón (1591-92)", a *Jornadas de Estudios sobre la «invasión de Aragón...*, XXVII-XXVIII (1992), pp. 217-240.
- Archivo Histórico Español. Colección de documentos inéditos para la Historia de España y de sus Indias*, Academia de Estudios Histórico-Sociales de Valladolid, vol. III, Madrid, 1930, 402 pp.
- ARDIT LUCAS, Manuel. "Señores y campesinos en la Corona de Aragón", a *Congreso Internacional. Las sociedades ibéricas...*, III, pp. 29-52.
- ARGENSOLA, Luperco Leonardo. *Información de los sucesos del Reino de Aragón en los años de 1590 y 1591, en que se advierte los yerros de algunos autores*, ed. facsímil (Madrid, en la imprenta real, 1808), Ediziós de l'Astral (Publicaciones del Rolde de Estudios Aragoneses), Zaragoza, 1991, 232 pp.
- ARMILLAS VICENTE, José Antonio. "Hacia la crisis aragonesa bajo Felipe II", a *Congreso Internacional. Las sociedades ibéricas...*, III, pp. 53-89.

- ARMILLAS VICENTE, José Antonio–BLANCO LALINDE, Leonardo. “La represión política del Rey sobre el reino”, a *Jornadas de Estudios sobre la «invasión de Aragón...»*, XXV-XXVI (1991), pp. 227-319.
- ARMILLAS VICENTE, José Antonio–SESMA MUÑOZ, José Ángel. “Introducción”, a IBÁÑEZ DE AOYZ, Lorenzo. *Ceremonial y brebe relación de todos los cargos y cosas ordinarias de la Diputación del Reyno de Aragón*, Cortes de Aragón, Zaragoza, 1989 (ms. 1611).
- ARMILLAS VICENTE, José Anronio–SOLANO CAMÓN, Enrique. “La Diputación de Aragón. Entre el Rey y el Reino”, a *Ius Fugit*, 1 (1992), pp. 11-35.
- ARRIETA ALBERDI, Jon. *El Consejo Supremo de la Corona de Aragón (1494-1707)*, Institución Fernando el Católico, Zaragoza, 1994, 669 pp.
- : “La disputa en torno a la jurisdicción real en Cataluña (1585-1640): de la acumulación de la tensión a la explosión bélica”, a *Pedralbes. Revista d'Història Moderna*, 15 (1995), pp. 33-93.
- : “Justicia, gobierno y legalidad en la Corona de Aragón del siglo XVII”, a *Estudis. Revista de historia moderna*, 22 (1996), pp. 217-248.
- : “Gobernar rescribiendo. Felipe II y el Consejo de Aragón”, a *Congreso Internacional Felipe II...*, IV, pp. 65-96.
- ASCH, Ronald G.–DUCHHARDT, Heinz. “El nacimiento del “absolutismo” en el siglo XVII ¿Cambio de época de la historia europea o ilusión óptica?”, a *El Absolutismo. ¿Un mito?*, Idea Books, Barcelona, 2000, pp. 13-41.
- AVENTÍN i PUIG, Mercè. *La societat rural a Catalunya en temps feudals. Vallès Oriental, segles XIII-XVI*, Columna, Barcelona, 1996, 657 pp.
- BACH i RIU, Antoni. “La immigració francesa al Solsonès, la Segarra, l'Alt i el Baix Urgell (1500-1639)”, a *Miscel·lània. “De les terres de Lleida...”*, pp. 19-48.
- BADA i ELIAS, Joan. *Situació religiosa de Barcelona en el s. XVI*, Editorial Balmes–Facultat de Teologia de Catalunya, Barcelona, 1970, 295 pp.
- BAJET i ROYO, Montserrat. “La Compilació de 1588/89 i la seva relació amb els altres codis europeus del segle XVI”, a *IV Congrés d'Història Moderna de Catalunya*, a *Pedralbes. Revista d'Història Moderna*, 18-II (1998), pp. 123-134.
- BALANCY, Elisabeth. “Les immigrés français devant le tribunal de Barcelone, 1552-1692”, a *Les Français en Espagne à l'époque moderne (XVIe-XVIIIe siècles)*, Editions du CNRS, Paris, 1990, pp. 45-90
- BALTAR RODRÍGUEZ, Juan Francisco. *Las Juntas de Gobierno en la Monarquía Hispánica*, Centro de Estudios Políticos y Constitucionales, Madrid, 1998, 815 pp.
- BARTOLOMÉ HERRANZ, Carlos. “Aproximación al estudio del gasto de la Hacienda Real de Navarra, 1513-1700”, a *Príncipe de Viana*, 194 (1991), pp. 73-82.
- : “Las Tablas de Navarra (1513-1700)”, a *Príncipe de Viana*, 193 (1991), pp. 139-161.
- BATLLE i GALLART, Carme. “Els Granollacs, metges de Barcelona (segle XV). De la Cort rei a la beneficència parroquial”, a *La pobreza y la asistencia a los pobres en la Cataluña medieval*, Institución Milà y Fontanals, CSIC, Barceloan, 1981-82, II, pp. 383-414.
- BATLLORI, Miquel. “Felip II i l'episcopat català”, a *Congreso Internacional Felipe II...*, I, pp. 33-38.

- BEIK, William. *Absolutism and Society in Seventeenth-Century France: State Power and Provincial Aristocracy in Languedoc*, Cambridge University Press, Cambridge, 1985.
- BELENGUER i CEBRIÀ, Ernest. “La problemática del cambio político en la España de Felipe II. Puntualizaciones sobre su cronología”, a *Hispania* (1958), pp. 529-576.
- : *La Corona de Aragón en la época de Felipe II*, Universidad de Valladolid, Valladolid, 1986, 79 pp.
- : “Un balance de las relaciones entre la Corte y el país: los *greuges* de 1599 en Cataluña”, a *Estudis. Revista de Historia Moderna*, 13 (1987), pp. 99-130.
- : “La legislació político-judicial de les Corts de 1599 a Catalunya”, a *Pedralbes. Revista d'història moderna*, 7 (1987), pp. 9-28.
- : “La Monarquia Hispànica i la Corona d'Aragó: el progressiu qüestionament del pactisme a Catalunya”, a *Tercer Congrés d'Història Moderna...*, a *Pedralbes. Revista d'història moderna*, 13-I (1993), pp. 207-216.
- : “Pròleg: la Generalitat en la cruïlla dels conflictes jurisdiccionals (1578-1611)”, a *Dietaris de la Generalitat de Catalunya. Volum III. Anys 1578 a 1611*, Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1996, pp. IX-XLVI.
- : “És vàlid avui el concepte formulat per Regla de *fossilització del dret català* al llarg del segle XVII?”, a *Manuscrits. Revista d'història moderna*, 15 (1997), pp. 33-40.
- : “Haz y envés de la Cataluña finisecular”, a *Congreso Internacional. Las sociedades ibéricas...*, III, pp. 91-124.
- : *Ferran el Catòlic. Un monarca decisiu davant la cruïlla de la seva època*, Edicions 62, Barcelona, 1999, 398 pp.
- : “Del último Trastámara a los Austrias Mayores: Cataluña y la monarquía hispánica”, a *Congreso Internacional Felipe II...*, IV, pp. 453-479.
- BENET i CLARÀ, Albert. “La població de la ciutat de Manresa als segles XVI-XVII”, a *Primer Congrés d'Història Moderna de Catalunya...*, I, pp. 85-89.
- BENIGNO, Francesco. *La sombra del rey. Validos y lucha política en la España del siglo XVII*, Alianza Editorial, Madrid, 1994, 248 pp.
- BENÍTEZ SÁNCHEZ-BLANCO, Rafael. “¿Hacia la expulsión de los moriscos? Las Juntas de Lisboa de 1582”, a *Congreso Internacional. Las sociedades ibéricas...*, III, pp. 181-202.
- : “La política de Felipe II ante la minoría morisca”, a *Congreso Internacional Felipe II...*, II, pp. 503-536.
- BENNASSAR, Bartolomé. “La Inquisición frente a las divergencias sociales, políticas e ideológicas”, a *Revueltas y alzamientos...*, pp. 9-22.
- : *Don Juan de Austria. Un heroe para un imperio*, Temas de Hoy, Madrid, 2000, 255 pp.
- BENIGNO, Francesco. *La sombra del rey. Validos y lucha política en la España del siglo XVII*, Alianza Editorial, Madrid, 1994, 248 pp.
- BENZONI, Gino-ZANATO, Tiziano. *Storici e politici veneti del Cinquecento e del Seicento*, Riccardo Riccardi Editore, Milà-Nàpols, 1982, 979 pp.
- BARAUT, Cebrià (a cura de). *Pere Tragó. Spill manifest de totes les coses del vescomdat de Castellbò*, Societat Cultural Urgel·litana, la Seu d'Urgell, 1982, 206 pp.

- BERNABÉ GIL, David. "El control de la insaculación en los municipios realengos", a *Dels Furs a l'Estatut...*, pp. 505-510.
- BES, René. *Les relations entre la ville de Perpignan et la cité de Barcelone, 1573-1644. "Un cas de divorce sans consentement mutuel"*, Mémoire de Maîtrise, Toulouse-Le Mirail, 1980-1981, 138 pp.
- BETRÁN MOYA, José Luis. "La consolidación de la Vuitena del morbo en la ciudad de Barcelona (1560-1600)", a *Tercer Congrés d'Història Moderna...*, a Pedralbes. *Revista d'història moderna*, 13-1 (1993), pp. 631-642.
- : "La epidemia de peste de 1589 en Barcelona", dins *III Congrés d'història de Barcelona*, Institut Municipal d'Història, Ajuntament de Barcelona, 1993, vol. II, pp. 347-359.
- : *La peste en la Barcelona de los Austrias*, Editorial Milenio, Lleida, 1996, 548 pp.
- BETRÁN MOYA, José Luis-ESPINO LÓPEZ, Antonio. "Justicia y criminalidad en la Barcelona del siglo XVI", a *1490: en el umbral de la modernidad. El Mediterráneo europeo y las ciudades en el tránsito de los siglos XV-XVI*, Generalitat Valenciana, València, 1994, II, pp. 745-755.
- BIARNÉS i BIARNÉS, Carles. *Moros i moriscos a la Ribera de l'Ebre, 710-1615*, Rafael Dalmau, Barcelona, 1972, 62 pp.
- : "Relació de noms moros, mudèjars i moriscos d'Ascó", a *Primer Congrés d'Història Moderna...*, I, pp. 55-64.
- BLANCO LALINDE, Leonardo. *La actuación parlamentaria de Aragón en el siglo XVI. Estructura y funcionamiento de las Cortes aragonesas*, Cortes de Aragón, Saragossa, 1996, 210 pp.
- BLÁZQUEZ MIGUEL, Juan. *La Inquisición en Cataluña. El Tribunal del Santo Oficio de Barcelona (1487-1820)*, Editorial Arcando, Toledo, 1990, 409 pp.
- BOFARULL i DE BROCÀ, Antoni de. *Historia crítica (civil y eclesiástica) de Cataluña*, Aleu y Fugarull, Barcelona, 1876-1878, 9 vols.
- BOIX POCIELLO, J. C. "Una aproximació a la Ribagorça del s. XVI", a *Miscel·lània. "De les terres de Lleida..."*, pp. 93-116.
- BOLÒS i MASCLANS, Jordi. *Com veieren els Països Catalans alguns viatgers del segle XVI*, Rafael Dalmau, Barcelona, 1980, 69 pp.
- BOSCH, Andreu. *Summari, índex o epítome dels admirables y nobilissims títols de honor de Catalunya, Rosselló y Cerdanya*, Pere Lacavalleria estamper, Perpinyà, 1628, 586 pp.
- BOSCH, Mònica-CONGOST, Rosa-GIFRE, Pere. "Els bans. La lluita per l'individualisme agrari a Catalunya", a Ramon ARNABAT (a cura de), *Moviments de protesta i resistència a la fi de l'Antic Règim*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 1997, pp. 137-156.
- BOURRET, Christian. *Les Pyrénées centrales du IXe au XIXe siècle. La formation progressive d'une frontière*, Pyrégraph Éditions, Aspet, 1995, 461 pp.
- BOUWSMA, William J. *Venezia e la difesa de la liberta repubblicana. I valori del Rinascimento nell'età della Controriforma*, Il Mulino, Bolonya, 1977, 552 pp.
- BOUZA ÁLVAREZ, Fernando Jesús. *Cartas de Felipe II a sus hijas*, Turner, Madrid, 1988, 228 pp.
- : "Corte es decepción. Don Juan de Silva, conde de Portalegre", a MARTÍNEZ MILLÁN, José (dir.). *La Corte de Felipe II...*, pp. 451-502.

- : “Felipe II: el ocaso del reinado. Madurez, crisis y juicio del gobierno de la Monarquía en la década de 1590”, a *Studia Historica. Historia Moderna*, 17 (1997), pp. 5-10.
- : “De las alteraciones de Beja (1593) a la revuelta lisboeta “dos ingleses” (1596). Lucha política en el último Portugal del primer Felipe”, a *Studia Historica. Historia Moderna*, 17 (1997), pp. 91-120.
- BRAUDEL, Fernand. *El Mediterráneo y el mundo mediterráneo en la época de Felipe II*, 2 vols. Fondo de Cultura Económica, 1993 (3ª reimp.), 944+858 p.
- BRUNIQUER, Rúbriques de. *Ceremonial dels Magnífichs Consellers y regiment de la Ciutat de Barcelona*, 5 vols., Arxiu Municipal de Barcelona, Barcelona, 1912-1916.
- BURKE, Peter. *Venecia y Amsterdam. Estudio sobre las élites del siglo XVII*, Gedisa, Barcelona, 1996, 215 pp.
- BUSQUETS i DALMAU, Joan. “Nova pretensió d'un bisbat per a Manresa al segle XVII. L'oposició de Vic i de Girona”, a *I Congrés d'Història de l'Església...*, I, pp. 285-293.
- CABESTANY FORT, Juan F. “Aportación a la nómina de *ciudadans honrats* de Barcelona”, a *Documentos y Estudios*, X (1961), pp. 11-61.
- CÁMARA, Alicia. “Las fortificaciones y la defensa del Mediterráneo”, a *Congreso Internacional Felipe II...*, IV, pp. 355-376.
- CAMÓS, Marco Antonio de. *Microcosmia y gobierno universal del hombre christiano, para todos los estados y qualquiera de ellos*, Pablo Malo, Barcelona, 1592.
- CAMPS CLEMENTE, M.—CAMPS SURROCA, M. “Les pestes del segle XVI a les terres de Lleida”, a *Miscel·lània. “De les terres de Lleida...”*, pp. 117-172.
- CANET APARISI, Teresa. *La Audiencia valenciana en la época foral moderna*, Edicions Alfons el Magnànim, Institució Valenciana d'Estudis i Investigació, València, 1986, 278 pp.
- : “Procedimientos de control de los oficiales regios en la Corona de Aragón”, a *Estudis. Revista de Historia Moderna*, 13 (1987), pp. 131-150.
- : *La Magistratura Valenciana (s. XVI-XVII)*, Universitat de València, València, 1990, 299 pp.
- : “La Audiencia valenciana: estructura de poder y grupo de servicio”, a *Tercer Congrés d'Història Moderna...*, a *Pedralbes. Revista d'Història Moderna*, 13-I (1993), pp. 45-52.
- : “Los tribunales supremos de justicia: audiencias y chancillerías reales”, a *Congreso Internacional Felipe II...*, III, pp. 565-598.
- CANOSA, Romano. *Banchieri genovesi e sovrani spagnoli*, Sapere 2000, Roma, 1998, 318 pp.
- CANYAMERES i RAMONEDA, Esteve. “La immigració francesa al Vallès Occidental (s. XVI-XVII). Quatre exemples locals: Sabadell, Sant Cugat del Vallès, Sant Julià d'Alta i Sentmenat”, a *Arraona. Revista d'Història*, 15 (1994), pp. 9-25.
- CAPEILLE, Jean. *Dictionnaire de Biographies Roussillonnaises*, Imp. Cornet, Perpinyà, 1914.
- Capítols dels drets y altres coses del General del Principat de Catalunya y Comtats de Rosselló y Cerdanya fets en Corts generals del any MCCCCLXXXI fins en lo any MDLXIII inclusive, y dels drets que per pràctica y altrament se paguen*, Llorenç Deu y Hierònym Margarit, Barcelona, 1620, 171 ff.
- Capítols del General del Principat de Catalunya, Comtats de Rosselló y Cerdanya, fets en les Corts celebrades en lo monestir de Sant Francesch de Barcelona, per la SCRM del Rey Don Phelip nostre Senyor*,

per lo Redrés del General y casa de la Deputació, en lo any MDXCIX. Estampats de nou en Barcelona de manament dels senyors diputats, Jeroni Margarit, [1599] publicats el 1630.

Capítols sobre lo Redrés del General de Catalunya y Casa de la Diputació, fets en les Corts celebrades en Montçó, per la SCR Magestat del Rey don Phelip nostre Senyor. Any MDLXXXV. Estampats en Barcelona per manament dels Senyors Diputats del General de Catalunya, [1585] publicats 1635.

CARBONELL i ESTELLER, Montserrat. *Sobreviure a Barcelona. Dones, pobresa i assistència al segle XVIII*, Eumo Editorial, Vic, 1997, 207 pp.

CARLOS MORALES, Carlos Javier de. “¿Una revolución financiera en tiempos de Felipe II? Dimensiones y evolución de los fundamentos de la Hacienda Real de Castilla, 1556-1598”, a *Congreso Internacional Felipe II...*, I, pp. 473-504.

CARNER i BORRÀS, Antoni. *Dos catalans a les Corts de Felip II i Felip III*, Rafael Dalmau, Barcelona, 1973, 59 pp.

CARNICER GARCÍA, Carlos J.–MARCOS RIVAS, Javier. *Sebastián de Arbizu, espía de Felipe II. La diplomacia secreta española y la intervención en Francia*, Nerea, Madrid, 1998, 208 pp.

CARRERA i PUYAL, Jaume. *Historia política y económica de Cataluña. Siglos XVI al XVIII*, Bosch, Barcelona, 1947, 4 vols.

CARRERE, Claude. *Barcelona, 1382-1462. Un centre econòmic en època de crisi*, Curial, Barcelona, 1977, 2 vols.

CARRERAS CANDI, Francesc (coord.). *Geografia general de Catalunya*, Establiment editorial d'Albert Martín, Barcelona, 1913-1918, 6 vols.

—: *La navegació al riu Ebre: notes històriques*, Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1993, 380 pp.

CARRETERO ZAMORA, Juan Manuel. “Los servicios de las Cortes de Castilla en el siglo XVI”, a *Cuadernos de Historia Moderna*, 21 (1998), pp. 15-58.

CASADO SOTO, José Luis. “Aproximación a la galera española en el Mediterráneo durante la época de Felipe II”, a *Congreso Internacional Felipe II...*, IV, pp. 331-348.

CASALS i MARTÍNEZ, Àngel. “La frontera pirenaica y el bandolerismo catalán”, a *Congreso Internacional. Las sociedades ibéricas...*, III, pp. 145-157.

—: “El rei sense terra: el control del territori per la monarquia a la Catalunya de la primera meitat del segle XVI”, a *Actes del V Congrés Internacional d'Història Local...*, pp. 388-398.

—: *L'Emperador i els catalans. Catalunya a l'Imperi de Carles V (1516-1543)*, Editorial Granollers, Granollers, 2000, 512 pp.

CASAS HOMS, Josep Maria. *Dietari de Jeroni Pujades*, 4 vols., Fundació Salvador Vives Casajuana, Barcelona, 1975-1976.

CASASNOVAS CAMPS, Miquel Àngel. “Las Islas Adyacentes al Reino de Mallorca en la época de Felipe II”, a *Congreso Internacional Felipe II...*, IV, pp. 293-311.

CASEY, James. *El Regne de València al segle XVII*, Curial, Barcelona, 1981, 312 pp.

—: “El patriotisme en el País Valencià modern”, a *Afers. Fulls de recerca i pensament*, 23/24 (1996), pp. 9-30.

- : “Una libertad bien entendida”: los valencianos y el estado de los Austrias”, a *Manuscripts. Revista d’història moderna*, 17 (1999), pp. 237-252.
- CASTELLANO, Juan Luis. *Las Cortes de Castilla y su Diputación (1621-1789). Entre pactismo y absolutismo*, Centro de Estudios Constitucionales, Madrid, 1990, 259 pp.
- CASTILLO DEL CARPIO, José María. “El sistema tributario del Reino de Valencia durante el siglo XVI”, a *Estudis. Revista de Historia Moderna*, 19 (1993), pp. 103-129.
- : “Poder económico y prestigio social en torno a una institución valenciana. La deuda pública y la Diputación del General, a comienzos del siglo XVI”, a *Tercer Congrés d’Història Moderna...*, dins *Pedralbes. Revista d’història moderna*, 13-I (1993), pp. 317-326.
- CASTILLÓN CORTADA, Francisco. “El marco de las Cortes de Monzón”, a *Les Corts a Catalunya...*, pp. 123-128.
- CATALÀ SANZ, Jorge Antonio. “La nobleza valenciana en la época de Felipe II. Mecanismos de castigo y disciplina”, a *Congreso Internacional Felipe II...*, II, pp. 77-97.
- Centralismo y autonomismo en los siglos XVI-XVII. Homenaje al profesor Jesús Lalinde Abadía*, Universitat de Barcelona, Barcelona, 1992.
- Cerimonial dels Magnífichs Consellers y regiment de la Ciutat de Barcelona*, Arxiu Municipal de Barcelona, Barcelona, 1912-1916, 5 vols.
- CÉSPEDES y MENESES, Gonzalo de. *Historia apologética en los sucesos del Reyno de Aragón y su ciudad de Zaragoza, años de 1591 y 1592*, Sebastián Rodríguez Muñoz, Sevilla, 1978, 236 pp.
- CHÍA, Julián de. *Bandos y bandoleros en Gerona. Apuntes históricos desde el siglo XIV hasta mediados del XVII*, 3 vols., Imprenta y Librería de Paciano Torres, Girona, 1888-1890.
- CISCAR PALLARÉS, Eugenio. *Las Cortes valencianas de Felipe III*, Departamento de Historia Moderna, Universidad de Valencia, València, 1973, 211 pp.
- : “La *Ferma de Dret* en el Derecho Foral Valenciano”, a *Anuario de Historia del Derecho Español*, 62 (1992), pp. 327-354.
- CLARA, Josep. “Un cens desconegut del bisbat de Girona (1598)”, a *Quaderns de la Selva*, 12 (2000), pp. 173-184.
- COCK, Henrique. *Relación del viaje hecho por Felipe II en 1585, a Zaragoza, Barcelona y Valencia*, Imprenta, estereotipia y galva^a de Aribau y C^a, Madrid, 1876, 314 pp.
- CODINA, Jaume. *Bàndols i bandolers al Baix Llobregat (1580-1630)*, Centre d’Estudis Comarcals del Baix Llobregat-Publicacions de l’Abadia de Montserrat, Barcelona, 1993, 354 pp.
- : *A Sant Boi de Llobregat (segles XIV-XVI)*, Columna, Barcelona, 1999, 568 pp.
- COLÁS LATORRE, Gregorio. “Las revoluciones de 1591 y Bartolomé Leonardo de Argensola”, a *Jornadas de Estudios sobre la «invasión de Aragón...*, XXV-XXVI (1991), pp. 109-188.
- : “El pactismo en Aragón. Propuestas para un estudio”, a *La Corona de Aragón y el Mediterráneo. Siglos XV-XVI*, Institución “Fernando el Católico”, Saragossa, 1997, pp. 269-294.
- : “Felipe II y el constitucionalismo aragonés”, a *Manuscripts*, 16 (1998), pp. 131-153.

- : “El imperio de la fuerza sobre la ley: la Inquisición en Aragón en el reinado de Felipe II”, a *Congreso Internacional Felipe II...*, IV, pp. 27-41.
- : “Felipe II y los reinos hispánicos”, a *Felipe II y su tiempo...*, I, pp. 233-275.
- COLÁS LATORRE, Gregorio-SALAS AUSÉNS, José Antonio. *Aragón en el siglo XVI: alteraciones sociales y conflictos políticos*, Departamento de Historia Moderna, Universidad de Zaragoza, Zaragoza, 1982, 664 pp.
- COLL, Jaume. *Repertori alfabètic molt copiós y complit de tot lo contegut y disposat en lo volum de les Constitucions, Capítols y Actes de Cort en la primera Cort General celebrada als catalans en Barcelona, en lo monastir de Sant Francesch, en lo any 1599*, Esteve Liberós, Barcelona, 1625, 12 ff.
- COLÓN, Germà-GARCIA, Arcadi (a cura de). *Furs de València*, Barcino, Barcelona, vol. I, 1980, 253 pp.
- COMALADA i NEGRE, Àngel. “El reducte foral del Dret català”, a *Primer Congrés d’Història Moderna...*, II, pp. 41-46.
- COMAS i CLOSAS, Francesc. “Població de Manresa”, a FERRER i ALÒS, Llorenç (coord.). *Història del Bages*, II, Edicions Selectes, Manresa, 1987, I, pp. 297-306.
- COMES, Pere Joan. *Libre de algunes coses asanyalades succehides en Barcelona y en altres parts format per Pere Joan Comes en 1583 y recóndit en lo arxiu del excelentíssim Ajuntament*, Revisat per Josep PUIGGARÍ, La Renaixensa, Barcelona, 1878, 683 pp.
- COMISSO, Giovanni (a cura de). *Gli ambasciatori veneti, 1525-1792: relazioni de viaggio e di missione*, Longanesi, Milà, 1985, 305 pp.
- COMTE, Francesc. *Il·lustracions dels Comtats de Rosselló, Cerdanya i Conflent*, a cura de Joan Tres, Curial, Barcelona, 1995, 290 pp.
- CONDE Y DELGADO DE MOLINA, Rafael. “Las operaciones americanas de los Moradell (1567-1569)”, al *XIII Congrés d’Història de la Corona d’Aragó*, Institut d’Estudis Balearics-Conselleria de Cultura, Educació i Esports del Govern Balear, Palma de Mallorca, 1990, pp., vol. III, pp. 125-139.
- : (i altres). “Fonts per a l’estudi de les Corts i els Parlaments de Catalunya. Catàleg dels processos de Corts i Parlaments”, a *Les Corts a Catalunya...*, pp. 25-61.
- : “La búrxula del present Archiu Real de Barcelona, de Pere Benet (1601). Primera guia de l’Arxiu”, a *Lligalls. Revista Catalana d’Arxivística*, 13 (1998), pp. 11-37.
- : “Los archivos de la monarquía hispánica”, a *Congreso Internacional Felipe II...*, III, pp. 193-211.
- CONGOST, Rosa. “Pràctiques de justícia i de policia rural al Rosselló de l’Antic Règim. Els sobreposats de l’horta de Perpinyà”, a *Afers. Fulls de recerca i pensament*, 28 (1997), pp. 635-666.
- Congreso Internacional Felipe II y el Mediterráneo*, Sociedad Estatal para la Conmemoración de los Centenarios de Felipe II y Carlos V, Madrid, 1999, 3 vols.
- Congreso Internacional. Las sociedades ibéricas y el mar a finales del siglo XVI*, Madrid, Sociedad Estatal para la Conmemoración de los Centenarios de Felipe II y Carlos V, Madrid, 1998, 6 vols.
- Constitucions y altres drets de Cathalunya, compilats en virtut del Capítol de LXXXII de les Corts per S. C. y R. Majestat del Rey don Phelip IV Nostre Senyor celebrades en la Ciutat de Barcelona any MDCCII*, Casa de Joan Pau Martí i Joseph Llopis, Barcelona, 1704, 513 pp.
- CONTRERAS CONTRERAS, Jaime. “El Santo Oficio en el Principado: 1568-1640. Papel político y análisis social”, a *Primer Congrés d’Història Moderna...*, II, pp. 111-124.

- COROMINAS, Joan. *Suplemento al diccionario crítico de los escritores catalanes (Burgos, 1849)*, ed. facs. Curial, Barcelona, 1973, 369 pp.
- CORONA MARZOL, Carmen. "La defensa de la Península Ibérica: la frontera de agua a finales del siglo XVI", a *Congreso Internacional. Las sociedades ibéricas...*, II, pp. 531-549.
- CORREA BALLESTER, Jorge. *La Hacienda foral valenciana. El real patrimonio en el siglo XVII*, Consell Valencià de Cultura, València, 1995, 305 pp.
- CORTEGUERA, Luis R. "Barcelona en 1591: historia de una revuelta evitada", dins *Cuadernos de la Asociación de Licenciados y Doctores Españoles en Estados Unidos*, vol. IX, núm. 2, nov. 1993, pp. 267-277.
- : "El motín. ¿Una institución de la política popular en la Barcelona del XVI y XVII?", a *Tercer Congreso d'Història Moderna...*, a *Pedralbes. Revista d'Història Moderna*, 13-II (1993), pp. 235-242.
- CORTÉS, Cristian. *Els Setantí*, Fundació Salvador Vives i Casajuana, Barcelona, 1973.
- COSTA ESCOLÀ, Antonio. *Monografia de Alcarràs*, La Editora Leridana, Lleida, 1955, 431 pp.
- COSTA VILA, María del Carmen. *Las Cortes de 1585 a través del Brazo Militar de Cataluña*, Tesi de llicenciatura, Universitat Autònoma de Barcelona, 1975, 222 pp.
- COY i COTONAT, Agustín. *Sort y comarca Noguera-Pallaresa*, Imprenta y Litografía de la Viuda de José Cunill, Barcelona, 1906, 678 pp.
- CREMADES, Carmen-VILLAS, Siro. "El Príncipe D. Carlos: personaje histórico y romántico", a *Jornades d'Història: Antoni Agustín...*, I, pp. 169-188.
- CRUSAFONT i SABATER, Miquel. "La castellanització de la moneda", a SERRA i PUIG, Eva-TORRES i SANS, Xavier (dirs.). *Crisi institucional i canvi social...*, pp. 139-141.
- : *Història de la moneda catalana: interpretació i criteris metodològics*, Crítica, Barcelona, 1996, 205 pp.
- CURTO i HOMEDES, Albert. *La intervenció municipal en l'abastament de blat d'una ciutat catalana: Tortosa, segle XIV*, Fundació Salvador Vives i Casajuana, Barcelona, 1988, 260 pp.
- D'AGOSTINO, Guido. "La formación del estado moderno en los territorios italianos bajo la dominación española: Nápoles, Sicilia y Cerdeña en los siglos XVI y XVII", a *Chronica Nova*, 21 (1993-1994), pp. 151-154.
- DANÓN, Josep. *Visió històrica de l'Hospital General de Santa Creu de Barcelona*, Fundació Salvador Vives Casajuana, Barcelona, 1978, 207 pp.
- DANTÍ i RIU, Jaume. "La hisenda municipal de la ciutat de Barcelona al segle XVI: el miratge del redreç", a *Tercer Congrés d'Història Moderna...*, 13-I (1993), pp. 505-512.
- ... "La població: creixement i oscil·lacions", a Eva SERRA i PUIG-Xavier TORRES i SANS, Xavier (dirs.). *Crisi institucional i canvi i social...*, pp. 72-87.
- : "L'endeutament municipal a Catalunya i Nàpols als segles XVI i XVII", a *IV Congrés d'Història Moderna de Catalunya*, dins *Pedralbes. Revista d'Història Moderna*, 18-I (1998), pp. 25-37.
- : "Oligarquía urbana i hisenda local a Barcelona al segle XVI", a *Congreso Internacional Felipe II...*, II, pp. 345-361.

- DANVILA y COLLADO, Manuel. *El Poder civil en España*, Imprenta y fundición de Manuel Tello, Madrid, 1885-1886, 6 vols.
- DAVIES, Joan M. "The Duc de Montmorency, Philip II and the House of Savoy: a neglected aspect of the sixteenth-century French Civil Wars", a *The English Historical Review*, 417 (1990), pp. 870-892.
- DELPRAT, Carole. "Les magistrats du Parlement de Toulouse durant la Ligue", a *Annales du Midi. Revue de la France méridionale*, 213 (1996), pp. 39-62.
- Dels Furs a l'Estatut. Actes del I Congrés d'Administració Valenciana: de la història a la modernitat*, Institut Valencià d'Administració Pública, Generalitat Valenciana, València, 1992.
- DESPUIG, Cristòfor. *Los col·loquis de la insigne ciutat de Tortosa*, Impremta y Litografia Monllau, Tortosa, 1975 (ed. or. 1558), 171 pp.
- DEYÀ BAUZÀ, Miquel J. *La manufactura de la llana a la Mallorca Moderna (segles XVI-XVII)*, El Tall, Palma de Mallorca, 1998, 227 pp.
- "*Dietari de la Diputació del General de Catalunya*", (Arxiu de la Corona d'Aragó, ed.), 2 vols., Diputació provincial de Barcelona, 1974-1977, 282+399 pp.
- Dietari de la fidelíssima vila de Puigcerdà*, transcripció literal del text i comentari original de Salvador GALCERAN VIGUÉ, Fundació Salvador Vives i Casajuana, Barcelona, 1977, 196 pp.
- Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, Generalitat de Catalunya, Barcelona, vols. 1-3, 1994-1996.
- DÍEZ DE SALAZAR FERNÁNDEZ, Luis Miguel. "La Diputación de las Juntas generales de Guipúzcoa, sus primeros 25 años de Historia (1550-1575)", a *Centralismo y autonomismo...*, pp. 131-159.
- DIOS, Salustiano de. "Libertad de voto y privilegios procesales de los procuradores de las Cortes de Castilla (siglos XVI-XVII)", a *Anuario de Historia del Derecho Español*, LXIII-LXIV (1993-94), pp. 235-344.
- DOMÈNECH, F. *Nobiliari general català*, Barcelona, 1923.
- DURAN i GRAU, Eulàlia. *Les Germanies als Països Catalans*, Curial, Barcelona, 1982, 558 pp.
- : *Sobre la mitificació dels orígens històrics nacionals catalans*, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 1991, 17 pp.
- : "Patriotisme i mil·lenarisme al segle XVI", a *Recerques. Història, Economia, Cultura*, 32 (1995), pp. 7-18.
- DURAN i GRAU, Eulàlia-SALRACH, Josep Maria. "La recuperació d'una certa iniciativa política (1568-1599)", a *Història dels Països Catalans. Dels orígens al 1714*, Edhasa, Barcelona, 1981, pp. 1058-1072.
- DURAN i PUJOL, Montserrat. "L'evolució de l'ingrés senyorial a Catalunya (1500-1799)", a *Recerques*, 17 (1985), pp. 7-42.
- : "La manufactura textil en la España mediterrànea durante el reinado de Felipe II", a *Congreso Internacional Felipe II...*, I, pp. 267-288.
- : "¿Excelencias de Cataluña?", a *Congreso Internacional. Las sociedades ibéricas...*, III, pp. 125-143.
- : "Cataluña bajo el reinado de Felipe II: una economía en transformación", a Luis A. RIBOT (coord.). *La monarquía de Felipe II a debate*, Sociedad Estatal para la Conmemoración de los Centenarios de Felipe II y Carlos V, Madrid, 2000, pp. 289-312.

- DURAN i SANPERE, Agustí. *La Torre Pallaresa. Historia de una mansión señorial*, Industrias Gráficas Martí y Marí, Barcelona, 1949, 149 pp.
- : “L'estament militar: els cavallers i la cavalleria”, dins *Barcelona i la seva història*, vol. 2: “La societat i l'organització del treball”, Curial, Barcelona, 1973, pp. 173-259.
- : *Llibre de Cervera*, Curial, Barcelona, 1977.
- DURAN i SANPERE, Agustí-SANABRE, Josep (eds.). *Llibre de les solemnitats de Barcelona*, Institució Patxot, Barcelona, 1947, 2 vols.
- EGEA i FERNÁNDEZ, Joan-GAY ESCODA, Josep Maria. “Eficàcia de les normes a la tradició catalana des de la baixa edat mitjana fins al Decret de Nova Planta”, a *Revista Jurídica de Catalunya*, 2 (1979), pp. 249-294; i 3 (1979), pp. 505-586.
- ELLIOTT, John H. “Revueltas en la Monarquía Española”, a *Revoluciones y rebeliones en la Europa Moderna*, Alianza Editorial, Madrid, 1972, pp. 123-144.
- : *La revolta catalana, 1598-1640. Un estudi sobre la decadència d'Espanya*, Crítica, Barcelona, 1989, 608 pp.
- : “Una aristocràcia provincial: la clase dirigente catalana en los siglos XVI y XVII”, a *España y su mundo, 1500-1700*, Alianza Editorial, Madrid, 1990, pp. 99-121.
- : “Catalunya dins d'una Europa de monarquies compostes”, a *Tercer Congrés d'Història Moderna...*, a Pedralbes. *Revista d'història moderna*, 13-I (1993), pp. 11-24.
- ENCISO RECIO, Luis Miguel. “Poder y resistencias al poder. Revueltas y alzamientos en la España de Felipe II”, a *Revueltas y alzamientos...*, pp. 9-22.
- ESCARTÍN SÁNCHEZ, Eduard. “La Capitanía general de Catalunya i l'ordre constitucional català”, a *Tercer Congrés d'Història Moderna...*, a Pedralbes. *Revista d'Història Moderna*, 13-I (1993), pp. 95-102.
- : “La Capitanía General de Cataluña bajo Felipe II”, a *Congreso Internacional Felipe II...*, III, pp. 377-392.
- ESPINO LÓPEZ, Antonio. “¿Existió un ejército catalán en la época moderna?”, a *Manuscrits. Revista d'història moderna*, 15 (1997), pp. 115-126.
- ESPUNY i TOMÀS, Maria Jesús. “L'assistència a la Cort General de Catalunya d'una vila reial: el cas de Sabadell (segles XIV-XVIII)”, a *Les Corts a Catalunya...*, pp. 198-207.
- ESTRADA i RIUS, Albert. “Apunts per a l'estudi dels *deputats locals del General de Catalunya* (dels primers testimonis a la Cort de Barcelona de 1413)”, a *El territori i les seves institucions històriques*, Fundació Noguera, Barcelona, 1999, vol. 2, pp. 703-745.
- : “La *Deputació del General de Catalunya* i el territori del Principat: relacions, condicionaments i incidències mútues”, a *Actes del V Congrés Internacional d'Història Local...*, pp. 339-346.
- FARGAS PEÑARROCHA, Maria Adela. “Història del poder i estructures familiars de la classe dominant a la Catalunya moderna”, a *Tercer Congrés d'Història Moderna...*, a Pedralbes. *Revista d'història moderna*, 13-II (1993), pp. 243-248.
- : “Organització familiar i política de grup a l'època moderna: els Fivaller de Barcelona”, a *Estudis. Revista de Historia Moderna*, 19 (1993), pp. 131-150.

- : “Movimientos migratorios del siglo XVI: la oleada de inmigrantes franceses y su integración en la Barcelona del siglo XVI”, a *1490: en el umbral de la modernidad. El Mediterráneo europeo y las ciudades en el tránsito de los siglos XV-XVI*, Generalitat Valenciana, València, 1994, II, pp. 785-795.
- : *Família i poder a Catalunya, 1516-1626. Les estratègies de consolidació de la classe dirigent*, Tesi doctoral, Departament d'Història Moderna, Universitat de Barcelona, 1996, 624 pp.
- FATJÓ GÓMEZ, Pedro. “Aproximación a una élite institucional de la Catalunya moderna: los capitulares de la Seo de Barcelona en el siglo XVII”, a *Tercer Congrés d'Història Moderna...*, a *Pedralbes. Revista d'història moderna*, 13-II (1993), pp. 149-162.
- Felipe II y su tiempo. Actas de la V Reunión Científica de la Asociación Española de Historia Moderna*, Universidad de Cadiz/Asociación Española de Historia Moderna, Cadis, 1999, 2 vols.
- FELIPO ORTS, Amparo. “Oligarquía y corrupción en la Valencia de Felipe II. Los desfalcos de la *Taula de Canvis*”, a *Estudis. Revista de Historia Moderna*, 25 (1999), pp. 37-53.
- FELIU i MONTFORT, Gaspar. *El funcionament del règim senyorial a l'Edat Moderna. L'exemple del Pla d'Urgell*, Institut d'Estudis Ilerdencs, Lleida, 1990, 207 pp.
- : *Precios y salarios en la Cataluña moderna*, 2 vols, Banco de España-Servicio de Estudios [Estudios de Historia Económica, 21], Madrid, 1991, 165+150 pp.
- : “El règim senyorial català als segles XVI i XVII”, a *Pedralbes. Revista d'història moderna*, 16 (1996), pp. 31-45.
- FELIU DE LA PENYA i FARELL, Narcís. *Anales de Cataluña*, Joseph Llopis, Barcelona, 1709, 3 vols.
- FERNÁNDEZ ALBALADEJO, Pablo. *Fragments de Monarquía. Trabajos de historia política*, Alianza Editorial, Madrid, 1992, 487 pp.
- : (ed.), *Monarquía, Imperio y pueblos en la España Moderna. Actas de la IV Reunión Científica de la Asociación Española de Historia Moderna*, Caja de Ahorros del Mediterráneo-Universidad de Alicante, Alacant, 1997, 826 pp.
- FERNÁNDEZ ÁLVAREZ, Manuel. *Poder y sociedad en la España del Quinientos*, Alianza Editorial, Madrid, 1995, 341 pp.
- : *Felipe II y su tiempo*, Espasa, Madrid, 1998, 984 pp.
- FERNÁNDEZ CONTI, Santiago. “La nobleza cortesana: don Diego de Cabrera y Bobadilla, tercer conde de Chinchón”, a José MARTÍNEZ MILLÁN (dir.). *La corte de Felipe II...*, pp. 229-270.
- : “La profesionalización del gobierno de la guerra: don Alonso de Vargas”, a MARTÍNEZ MILLÁN, José (dir.). *La Corte de Felipe II...*, pp. 417-450.
- : *Los Consejos de Estado y Guerra de la Monarquía hispana en tiempos de Felipe II, 1548-1598*, Junta de Castilla y León, Consejería de Educación y Cultura, Valladolid, 1998, 282 pp.
- : “El gobierno de Catalunya en tiempos de Felipe II: algunos aspectos del primer virreinato del prior don Hernando de Toledo (1571-1574)”, a José MARTÍNEZ MILLÁN (dir.). *Felipe II (1527-1598)...*, 1-1, pp. 187-226.
- FERNÁNDEZ y DOMINGO, Daniel. *Anales o Historia de Tortosa desde su fundación hasta nuestros días*, Establecimiento tipográfico de Jaime Jepús, Barcelona, 1867, 352 pp.

- FERNÁNDEZ DURO, Cesáreo. *Armada española. Desde la unión de los reinos de Castilla y de Aragón*, 9 vols., Museo Naval, Madrid, 1972-1973 (ed. facsímil).
- FERNÁNDEZ DE PINEDO, Emiliano. "Ingresos y gastos de la hacienda catalana en el siglo XVII", a *Haciendas forales y Hacienda Real. Homenaje a D. Miguel Artola y D. Felipe Ruiz Martín*, Servicio Editorial de la Universidad del País Vasco-Argitarapen Zerbitzua Euskal Herriko Uniberistatea, Bilbao, 1990, pp. 207-224.
- : "La participación fiscal catalana en la monarquía hispánica (1599-1640)", a *Manuscrits. Revista d'història moderna*, 15 (1997), pp. 65-96.
- FERNÁNDEZ TERRICABRAS, Ignasi. "Els bisbes de Catalunya, Felip II i l'execució del Concili de Trento", a *I Congrés d'Història de l'Església...*, 1993, II, pp. 321-332.
- : "Reforma i obediència: actituds institucionals durant la visita del monestir de Montserrat (1583-1586)", a *Tercer Congrés d'Història Moderna...*, a Pedralbes. *Revista d'història moderna*, 13-II (1993), pp. 171-180.
- : *Felipe II y el clero secular. La aplicación del Concilio de Trento*, Sociedad Estatal para la Conmemoración de los Centenarios de Felipe II y Carlos V, Madrid, 2000, 441 pp.
- FERNÁNDEZ TRABAL, Josep. "De *prohoms* a ciudadanos honrados. Aproximación al estudio de las élites urbanas de la sociedad catalana bajomedieval (s. XIV-XV)", a *Revista d'Història Medieval*, 10 (2000), pp. 331-372.
- FEROS, Antonio. "El viejo monarca y los nuevos favoritos: los discursos sobre la privanza en el reinado de Felipe II", a *Stvdia Historica. Historia Moderna*, 17 (1997), pp. 11-36.
- FERRANDO GARCÍA, Juan. *El histórico Reino de Valencia y su organización foral*, Consell Valencià de Cultura, Generalitat Valenciana, València, 1995, 163 pp.
- FERRER i MALLOL, Maria Teresa. "Els primers diputats de la Generalitat de Catalunya (1359-1412)", a *Miquel Coll i Alentorn. Miscel·lània d'homenatge en el seu vuitantè aniversari*, Barcelona, 1984, pp. 221-269.
- : "Origen i evolució de la Diputació del General de Catalunya", a *Les Corts a Catalunya...*, pp. 152-159.
- FERRERO MICÓ, Remedios. "Greuges y contrafueros en el Derecho valenciano", a *Dels Furs a l'Estatut...*, pp. 285-292.
- : "Los beneficiarios del municipio: arrendatarios y censualistas de la ciudad de Valencia", a Manuel SÁNCHEZ-Antoni FURIÓ (a cura de). *Actes del col·loqui Corona, municipis i fiscalitat a la Baixa Edat Mitjana*, Institut d'Estudis Ilerdencs, Lleida, 1997, pp. 643-674.
- FERRO i POMÀ, Víctor. *El Dret Públic Català. Les Institucions a Catalunya fins al Decret de Nova Planta*, Eumo Editorial, Vic, 1987, 606 pp.
- : "Les Constitucions i altres drets de Catalunya", a AUTORS DIVERSOS, *Documents jurídics de la Història de Catalunya*, Departament de Justícia, Generalitat de Catalunya, 1992, pp. 183-202.
- : "El dret durant els segles XVI-XVII", a Pere GABRIEL (dir). *Historia de la Cultura Catalana...*, pp. 95-118.
- FLORENSA i SOLER, Núria. *El Consell de Cent. Barcelona a la Guerra dels Segadors*, Universitat Rovira i Virgili, Barcelona, 1996, 690 pp.
- FLORISTÁN IMIZCOZ, Alfredo. *La Monarquía española y el gobierno del Reino de Navarra, 1512-1808*, Gobierno de Navarra, Pamplona, 1991, 313 pp.

- : “Las Cortes de Navarra después de la conquista: renovación e innovación institucional en el siglo XVI”, a *Les Corts a Catalunya...*, pp. 329-340.
- FLUVIÀ i ESCORSA, Armand. “Títulos nobiliarios concedidos a familias catalanas”, Institut Municipal d’Història, Barcelona, 1966, pp. 7-55.
- : “El Pacte de Joia, un curiós precedent de les apostes d’avui en la Barcelona del segle XVI”, a *Cuadernos de Historia Económica de Cataluña*, XII (1974), pp. 49-76.
- : “Los títulos nobiliarios en el Principado de Cataluña (Siglo IX-1716)”, a *Hidalguía. La revista de genealogía, nobleza y armas*, 207 (1988), pp. 249-255.
- : *Repertori de grandeses, títols i incorporacions nobiliàries de Catalunya*, Institut d’Estudis Nobiliaris Catalans / Arxiu Nacional de Catalunya, Sant Cugat del Vallès, 1998.
- : “Documents sobre el privilegi de ciutadà honrat de Vic”, a *Paratge. Quaderns d’Estudis de Genealogia, Heràldica, Sigil·lografia i Vexil·lologia*, 10 (1999), pp. 53-56.
- FONT i GAROLERA, Jaume. “Els països, les comunicacions” a Eva SERRA i PUIG–Xavier TORRES i SANS, Xavier (dirs.). *Crisi institucional i canvi social...*, pp. 88-89.
- FONT i RIUS, Josep Maria. “Estudi introductori”, a *Constitucions de Catalunya. Incunable de 1495*, Edició facsímil, Departament de Justícia, Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1988, pp. XI-CXXXVII.
- FONTANA i LÁZARO, Josep. “Estado y hacienda en el *despotismo ilustrado*”, a Bartolomé BENNASSAR (i altres). *Estado, hacienda y sociedad en la Historia de España*, Instituto de Historia Simancas–Universidad de Valladolid, Valladolid, 1989, pp. 123-147.
- FORNOS SUBIRATS, Joaquín. *Problemática comercial de Cataluña en la primera mitad del siglo XVI (1542-1552)*, Treball d’investigació, Facultat de Lletres, Universitat Autònoma de Barcelona, 1983, 119 pp.
- FORNS i BARDAJÍ, Josep. *Economía, política, conflictivitat i elits locals a la Catalunya occidental: Almenar (Segrià) i la seva àrea, segles XV-XIX*, Tesi doctoral, Departament d’Història, Universitat de Lleida, Lleida, 1997, 2 vols.
- FORT i COGULL, Eufemià. “Viatge a Poblet i a Santes Creus de l’abat general del Císter i algunes notícies que s’hi relacionen”, a *Miscellanea Populetana*, Abadia de Poblet, Poblet, 1969, pp. 433-462.
- : “Ingerència reial en el règim monàstic en temps de Felip II d’Espanya”, a *VIII Congreso de Historia de la Corona de Aragón (València, 1 a 3 d’octubre del 1967)*, “La Corona de Aragón en el siglo XVI”, II, València, 1973, pp. 179-195.
- : *Catalunya i la Inquisició*, Editorial Aedos, Barcelona, 1973, 333 pp.
- : *Notícia històrica d’una singular institució medieval: la comunitat de pobles del Camp de Tarragona*, Rafael Dalmau, Barcelona, 1975, 363 pp.
- FORTEA PÉREZ, José Ignacio. “Entre dos servicios: la crisis de la Hacienda Real a fines del siglo XVI. Las alternativas fiscales de una opción política (1590-1601)”, a *Studia Historica. Historia Moderna*, 17 (1997), pp. 63-90.
- FUENTE DE PABLO, Pablo de la. “Notes preliminars per a l’estudi de la Capitania de fronteres de Perpinyà. Anàlisi de diferents aspectes organitzatius (ss. XVI-XVII)”, a *Tercer Congrés d’Història Moderna...*, a *Pedralbes. Revista d’història moderna*, 13-I (1993), pp. 137-142.
- FUSTER, Joan. *Heretgies, revoltes i sermons*, Selecta, Barcelona, 1968, 230 pp.

- GABRIEL, Pere (dir). *Historia de la Cultura Catalana. Volum II. Renaixement i Barroc. Segles XVI-XVII*, Edicions 62, Barcelona, 1997, 287 pp.
- GALASSO, Giuseppe. *En la periferia del Imperio. La Monarquía hispánica y el Reino de Nápoles*, Ediciones Península, Barcelona, 2000, 286 pp.
- GALCERAN i VIGUÉ, Salvador. *L'antic Sindicat de Cerdanya. Estudi socio-econòmic basat en la història inèdita dels segles XIV al XVI, inclusius*, Banco de Gerona-Cambra Oficial de Comerç i Indústria, Girona, 1972, 91 pp.
- GALINIER-PALLEROLA, J.-F. "La délinquance des ecclésiastiques catalans a l'époque moderne d'après les archives du Tribunal du Bref", a *Annales du Midi*, 104 (1992), pp. 43-67.
- GALLASTEGUI UCIN, Javier. *Navarra a través de la correspondencia de los virreyes (1598-1648)*, Gobierno de Navarra, Pamplona, 1990, 344 pp.
- GALVÁN RODRÍGUEZ, Eduardo. "Aproximación institucional al Consejo de Aragón a la luz de los manuscritos de Londres y París (1586-1589)", a *Anuario de Historia del Derecho Español*, LXVIII (1998), pp. 239-384.
- GARCÍA CÁRCEL, Ricardo. *Herejía y sociedad en el siglo XVI. La Inquisición en Valencia, 1530-1609*, Península, Barcelona, 1980, 348 pp.
- : "El repliegament davant l'hegemonia de Castella", a *Història de Catalunya*, Salvat, Barcelona, 1983, IV, pp. 20-47.
- : *Historia de Cataluña. Siglos XVI-XVII*, Ariel, Barcelona, 1985, 2 vols. 473+238 pp.
- : "El conflicto de la Inquisición y la Generalitat de Cataluña en 1568", a *Homenatge al doctor Sebastià García Martínez*, Conselleria de Cultura, Educació i Ciència, Generalitat valenciana, València, 1988, I, pp. 263-273.
- : *Felipe II y Cataluña*, Universidad de Valladolid, Valladolid, 1997, 107 pp.
- GARCÍA ESPUCHE, Albert. "Catalunya i Barcelona en un període de canvis. 1550-1640", a Pere GABRIEL (dir). *Historia de la Cultura Catalana...*, pp. 67-92.
- : *Un siglo decisivo. Barcelona y Cataluña, 1550-1640*, Alianza Editorial, Madrid, 1998, 511 pp.
- : "Territori i ciutats en una etapa de canvis", a *Actes del V Congrés Internacional d'Història Local...*, pp. 71-93.
- GARCÍA MARÍN, José María. *Teoría política y gobierno en la Monarquía Hispánica*, Centro de Estudios Políticos y Constitucionales, Madrid, 1998, 321 pp.
- GARCÍA MARTÍNEZ, Sebastià. *Bandolers, corsaris i moriscos*, Eliseu Climent Editor, València, 1980, 210 pp.
- GARCÍA-ZÚÑIGA, Mario. "Los ingresos de la Hacienda real en Navarra (siglos XVI-XVII)", a FERNÁNDEZ DE PINEDO, Emiliano (ed.). *Haciendas forales y HaciendaReal...*, pp. 195-206.
- GASCÓN PÉREZ, Jesús. *Bibliografía crítica para el estudio de la rebelión aragonesa de 1591*, Institución "Fernando el Católico", Saragossa, 1995, 121 pp.
- : "Defensa de los fueros y fidelidad a la Monarquía en la rebelión aragonesa de 1591", a Pablo FERNÁNDEZ ALBALADEJO (ed.), *Monarquía, Imperio y pueblos...*, pp. 459-476.

- : “La rebelión aragonesa de 1591. Reflexiones a propósito de un conflicto político”, a *Felipe II y su tiempo...*, I, pp. 295-304.
- : “Los fundamentos del constitucionalismo aragonés. Una aproximación”, a *Manuscripts. Revista d'història moderna*, 17 (1999), pp. 253-275.
- GAY ESCODA, Josep Maria. “La creació del dret a Corts i el control institucional de la seva observança”, a *Les Corts a Catalunya...*, pp. 86-96.
- GIESEY, Ralph E. *If not, not the oath of the Aragonese and the legendary law of Sobrarbe*, Princeton University Press, 1968, 277 pp.
- GIFRE i RIBAS, Pere. “Senyors i vassalls”, a SERRA i PUIG, Eva—TORRES i SANS, Xavier (dirs.). *Crisi institucional i canvi social...*, pp. 144-161.
- GIL i PUJOL, Xavier. “Catalunya i Aragó, 1591-1592: una solidaritat i dos destins”, a *Primer Congrés d'Història Moderna...*, II, pp. 125-131.
- : *De las alteraciones a la estabilidad. Corona, fueros y política en el Reino de Aragón, 1585-1648*, Tesi doctoral en microforma, Departament d'Història Moderna, Universitat de Barcelona, Barcelona, 1989.
- : “Centralismo e localismo? Sobre as relações políticas e culturais entre capital e territórios nas monarquias europeias dos séculos XVI e XVII”, a *Penélope. Fazer e desfazer a História*, 6 (1991), pp. 119-144.
- : “Las Cortes de Aragón en la edad moderna: comparación y reevaluación”, a *Les Corts a Catalunya...*, pp. 304-317.
- : “*Atajar pesadumbres*: propostas governamentals per unes Corts generals de la Corona d'Aragó en 1578, no celebrades”, a *Tercer Congrés d'Història Moderna...*, a *Pedralbes. Revista d'història moderna*, 13-I (1993), pp. 217-228.
- : “Una cultura cortesana provincial. Patria, comunicació y lenguaje en la Monarquía hispánica de los Austrias”, a Pablo FERNÁNDEZ ALBALADEJO (ed.), *Monarquía, Imperio y pueblos...*, pp. 225-257.
- : “*A noticia de todos*: las Cortes Generales de la Corona de Aragón de 1585 a través de fuentes externas”, a *Congreso Internacional Felipe II...*, IV, pp. 213-230.
- GIMÉNEZ BLASCO, Joan “La qüestió forestal a Catalunya. Les ordinacions de 1627”, a *Primer Congrés d'Història Moderna...*, I, pp. 245-253.
- GIMÉNEZ CHORNET, Vicent. “La representatividad política en la Valencia foral”, a *Estudis. Revista de Historia Moderna*, 18 (1992), pp. 7-28.
- GIMÉNEZ SOLER, Andrés. *Las alteraciones de Aragón en tiempo de Felipe II*, Biblioteca de Autores Aragoneses, Ediciones Aragonesas, Zaragoza, 1916, 319 pp.
- GÓMEZ DE VALENZUELA, Manuel. “La invasión del valle de Tena en 1592”, a *Jornadas de Estudios sobre la «invasión de Aragón...*, XXVII-XXVIII (1992), pp. 15-64.
- GÓMEZ ZORRAQUINO, José Ignacio. “El intercambio comercial de pastel y lana entre Aragón y Francia en el siglo XVI”, a *Jerónimo Zurita...*, pp. 251-257.
- : *La burguesía mercantil en el Aragón de los siglos XVI y XVII (1516-1652)*, Diputación General de Aragón, Saragossa, 1987, 327 pp.
- : “Comercio aragonés: aduanas y Generalidades (ss. XVI-XVIII)”, a *Atlas de Historia de Aragón*, Institución Fernando el Católico, Saragossa, 1991, núm. 70.

- : “El comercio aragonés por la vía fluvial del Ebro”, a *Congreso Internacional Felipe II...*, I, pp. 391-408.
- GONZÁLEZ ANTÓN, Luis. *Las Cortes en la España del Antiguo Régimen, Siglo XXI*, Madrid-Zaragoza, 1989, 371 pp.
- : “El Justicia de Aragón en el siglo XVI (según los Fueros del Reino)”, a *Anuario de Historia del Derecho Español*, 62 (1992), pp. 565-586.
- GONZÁLEZ FERNÁNDEZ, Mònica. “Barcelona i la vint-i-quatre de Corts a les Corts de Montsó de 1585”, a *Tercer Congrés d’Història...*, a *Pedralbes. Revista d’història moderna*, 13-I (1993), pp. 299-308.
- GRACIA RIVAS, Manuel. *La «invasión» de Aragón en 1591. Una solución militar a las alteraciones del reino*, Departamento de Cultura y Educación, Diputación General de Aragón, Zaragoza, 1992, 343 pp.
- GRAS i CASANOVAS, M. Mercè. “Cartografía local en fons notariales i processals a l’època moderna. La imatge del conflicte”, a *Estudis històrics i documents dels Arxius de Protocols*, XVII (1999), pp. 213-242.
- : “Territori i fiscalitat a la Catalunya moderna. Col·lectes i veredes”, a *Actes del V Congrés Internacional d’Història Local...*, pp. 399-409.
- GRAU i CORBATERA, Joan. “Criminalitat i delinqüència durant el segle XVII a Osona: la violència generalitzada”, a *Primer Congrés d’Història Moderna...*, II, pp. 579-587.
- GROSCLAUDE, Michel. “Le pouvoir d’état et la langue en Bearn aux XVIe et XVIIe siècles”, a *Pays Pyrénéens...*, I, pp. 327-336.
- GUERRERO MAYLLO, Ana. *Familia y vida cotidiana de una élite de poder. Los regidores madrileños en tiempos de Felipe II*, Siglo XXI, Madrid, 1993, 417 pp.
- GUÀRDIA BASSOLS, Manuel—GARCIA ESPUCHE, Albert. “Estructura urbana. La transformació callada: 1516-1714”, a SOBREQÜÉS i CALLICÓ, Jaume (dir). *Història de Barcelona...*, pp. 43-101.
- GUIA MARÍN, Lluís. *Cortes del reinado de Felipe IV. II, Cortes valencianas de 1645*, Departamento de Historia Moderna, Universidad de Valencia, València, 1984, 443 pp.
- : “Les Corts valencianes a l’edat moderna: les Corts de 1645”, a *Les Corts a Catalunya...*, pp. 282-289.
- GUINOT RODRÍGUEZ, Enric. “La Batllia general de València: gestors i beneficaris”, a Manuel SÁNCHEZ—Antoni FURIÓ (a cura de). *Actes del col·loqui Corona, municipis i fiscalitat a la Baixa Edat Mitjana*, Institut d’Estudis Ilerdencs, Lleida, 1997, pp. 577-601.
- HALICZER, Stephen. *Inquisición y sociedad en el Reino de València (1478-1834)*, Edicions Alfons el Magnànim, València, 1990, 584 pp.
- HERAS SANTOS, José Luis de las. *La justicia penal de los Áustrias en la Corona de Castilla*, Ediciones Universidad de Salamanca, Salamanca, 1991, 376 pp.
- : “La organización de la justicia real ordinaria en la Corona de Castilla durante la Edad Moderna”, a *Estudis. Revista de Historia Moderna*, 22 (1996), pp. 105-139.
- HERNÁNDEZ HERNÁNDEZ, Bernardo. “La receptoría de la Bailía general de Cataluña durante el siglo XVI”, a *Tercer Congrés d’Història Moderna...*, a *Pedralbes. Revista d’història moderna*, 13-II (1993), pp. 25-34.
- : *Aproximación a las estructuras fiscales de Cataluña en el siglo XVI. El Real Patrimonio y la hacienda de la Corona, 1516-1640*, Treball d’investigació, Facultat de Lletres, Universitat Autònoma de Barcelona, 1995, 359 pp.

- : “Un assaig de reforma del sistema fisco-financer de la Monarquia a Catalunya: l'impost del quint sobre les imposicions locals, 1580-1640”, a *Manuscrits. Revista d'Història Moderna*, 14 (1996), pp. 297-319.
- : “Hombres de negocios y finanzas públicas en la Cataluña de Felipe II”, a *Revista de Historia Económica*, Any XV, núm. 1 (1997), pp. 51-86.
- : “La opinión castellana sobre Cataluña en el siglo XVI”, a *Historia Social*, 29 (1997), pp. 3-20.
- : “Política fiscal de Felipe II sobre Cataluña a fines del siglo XVI”, a José MARTÍNEZ MILLÁN (dir.). *Felipe II (1527-1598)...*, 2, pp. 379-400.
- : “La fiscalidad en Cataluña en la segunda mitad del siglo XVI”, a *Congreso Internacional Felipe II...*, I, pp. 529-554.
- HERNANDO SÁNCHEZ, Carlos José. *Castilla y Nápoles en el siglo XVI. El virrey Pedro de Toledo: linaje, estado y cultura (1532-1553)*, Junta de Castilla y León, Salamanca, 1994, 577 pp.
- : “Estar en nuestro lugar, representado nuestra propia persona”. El gobierno virreinal en Italia y la Corona de Aragón bajo Felipe II”, a *Congreso Internacional Felipe II...*, III, pp. 215-338.
- HERRERO MORELL, Juan Antonio. “Política pacificadora y fortalecimiento regio en el Reino de Valencia (1581-1585)”, a *Estudis. Revista de historia moderna*, 20 (1994), pp.
- HESPANHA, António M. *Visperas del Leviatán. Instituciones y poder político (Portugal, siglo XVII)*, Taurus, Madrid, 1989, pp.
- HUICI GOÑI, María Puy. *La Cámara de Comptos de Navarra en los siglos XVI y XVII*, Edició de l'autora, Pamplona, 1996, 412 pp.
- HURTADO, Víctor-MESTRE i CAMPI, Jesús (dir.). *Atles d'Història de Catalunya*, Edicions, 62, Barcelona, 1995, 320 pp.
- I Congrès d'Història de l'Església Catalana. Des dels orígens fins ara*, Solsona, 1993, 2 vols.
- IBÁÑEZ DE AOYZ, Lorenzo. *Ceremonial y brebe relación de todos los cargos y cosas ordinarias de la Diputación del Reyno de Aragón*, introducción a cargo de José Antonio ARMILLAS VICENTE i José Ángel SESMA MUÑOZ, Cortes de Aragón, Zaragoza, 1989 (ed. facsímil, manuscrit or. 1611).
- IBARS CHIMENO, Teresa. “La delincuencia en la Lérida del siglo XVII”, a *Primer Congrès d'Història Moderna...*, II, pp. 457-462.
- IDOATE IRAGUI, Florencio. *Esfuerzo bélico de Navarra en el siglo XVI*, Diputación Foral de Navarra, Pamplona, 1981, 447 pp.
- IGLESIA FERREIRÓS, Aquilino. “La realidad estatal catalana”, a *Manuscrits. Revista d'Història Moderna*, 13 (1995), pp. 123-142.
- IGLÉSIES i FORT, Josep (ed.). *Pere Gil, S.J. (1551-1622) i la seva geografia de Catalunya*, Quaderns de Geografia, Barcelona, 1949, 319 pp.
- : *El fogatge de 1553*, Fundació Salvador Vives i Casajuana, Barcelona, 1981, 2 vols., 496+580 pp.
- JARQUE MARTÍNEZ, Encarna-SALAS AUSÉNS, José Antonio. *Juan de Lanuza, Justicia de Aragón*, Diputación General de Aragón, Saragossa, 1991, 144 pp.
- : *Las alteraciones de Zaragoza en 1591*, Ediziós de l'Astral (Publicaciones del Rolde de Estudios Aragoneses), Zaragoza, 1991, 170 pp.

- : “Entre la fidelidad al Rey y el acatamiento de la legalidad foral: Zaragoza en 1591”, a Pablo FERNÁNDEZ ALBALADEJO (ed.), *Monarquía, Imperio y pueblos...*, pp. 477-492.
- Jerónimo Zurita, *su época y su escuela. Congreso Nacional*, Institución Fernando el Católico, Saragossa, 1986, 411 pp.
- JORDÀ i FERNÁNDEZ, Antoni (Anton). “Els ingressos fiscals de la Generalitat de Catalunya a la segona meitat del segle XVII”, a *Estudis Històrics i Documents dels Arxius de Protocols*, X (1982), pp. 163-203.
- Jornadas de Estudios sobre la «invasión de Aragón» en 1591*, Centro de Estudios Borjanos–Institución Fernando el Católico, *Cuadernos de Estudios Borjanos*, vols. XXV-XXVI (1991) i XXVII-XXVIII (1992).
- Jornades d'Història: Antoni Agustín (1517-1586) i el seu temps*, PPU, Barcelona, 1988, 2 vols.
- JOUANNA, Arlette. “Le temps des Guerres de Religion en France (1559-1598)”, a Arlette JOUANNA, Jacqueline BOUCHER, Dominique BILOGHI i Guy LE THIEC, *Histoire et Dictionnaire des Guerres de Religion*, Robert Laffont, Paris, 1998, pp. 3-445.
- JUAN VIDAL, Josep. *El sistema de gobierno en el Reino de Mallorca (siglos XV-XVII)*, El Tall, Palma de Mallorca, 1996, 263 pp.
- : “La estabilidad sitiada en el Reino de Mallorca”, a *Congreso Internacional. Las sociedades ibéricas...*, III, pp. 203-231.
- JUNQUERAS i VIES, Oriol. *Guerra, economia i política a la Catalunya de l'alta edat moderna*, Treball d'investigació, Facultat de Lletres, Universitat Autònoma de Barcelona, 1999, 150 pp.
- JUNYENT, Eduard. *La ciutat de Vic i la seva Història*, Curial, Barcelona, 1976.
- KAGAN, Richard-L. *Pleitos y pleiteantes en Castilla, 1500-1700*, Junta de Castilla y León, Salamanca, 1991, 248 pp.
- KAMEN, Henry. *Felipe de España, Siglo XXI*, Madrid, 1997, 364 pp.
- : *Canvi cultural a la societat del Segle d'Or. Catalunya i Castella, segles XVI-XVII*, Pagès editors, Lleida, 1998, 603 pp.
- KOENIGSBERGER, Helmut G. *La práctica del Imperio*, Alianza Editorial, Madrid, 1989, 266 pp.
- LALINDE ABADÍA, Jesús. *La institución virreinal en Cataluña (1471-1716)*, Instituto Español de Estudios Mediterráneos, Barcelona, 1964, 669 pp.
- : *La jurisdicción real inferior en Cataluña (“Corts, veguers, batlles”)*, Ayuntamiento de Barcelona, Barcelona, 1966, 317 pp.
- : “Las Asambleas políticas estamentales de la Europa latina”, a *Les Corts a Catalunya. Actes del Congrés d'Història Institucional*, Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1991, pp. 261-269.
- : “Las Cortes de Barcelona, de 1702”, a *Anuario de Historia del Derecho Español*, 62 (1992), pp. 7-46.
- : “La disolución de la Corona de Aragón en la monarquía hispana o católica (sec. XVI a XVIII)”, a *XIV Congresso di Storia della Corona d'Aragona. La Corona d'Aragona in Italia (secc. XIII-XVIII)*, Carlo Delfino Editore, Sassari, 1993, I, pp. 155-176.
- : “Depuración histórica del concepto de Corona de Aragón”, a *La Corona de Aragón y el Mediterráneo. Siglos XV-XVI*, Institución “Fernando el Católico”, Saragossa, 1997, pp. 433-460.

- LANE, Frederic C. *Storia di Venezia*, Einaudi, Torí, 1991, 555 pp.
- LANGE, Christine. *La inmigración francesa en Aragón (Siglo XVI y primera mitad del XVII)*, Institución Fernando el Católico, Saragossa, 1993, 189 pp.
- LARCADE, Véronique. "La clientèle du duc d'Épernon dans le sud-ouest du Royaume", a *Annales du Midi. Revue de la France méridionale*, 213 (1996), pp. 29-37.
- LARGUIER, Gilbert. *Le drap et le grain en Languedoc. Narbonne et Narbonnais, 1300-1789*, Presses Universitaires de Perpignan, Perpignan, 1996, 3 vols., 1366 pp.
- LARRUCEA, María Carmen. "Concesión de Felipe II al Hospital de la Santa Cruz de la exclusividad de las representaciones teatrales en Barcelona", a *Jerónimo Zurita...*, pp. 435-439.
- LAZERME, Philippe. *Noblesa catalana. Cavallers i burgesos honrats de Rosselló y Cerdanya*, Imprimerie Centrale de l'Ouest, La Roche-sur-Yon, 1975-1977, 3 vols.
- Le Roussillon de la Marca Hispanica aux Pyrénées-Orientales (VIIIe-XXe siècles)*, Société Agricole, scientifique et littéraire des Pyrénées-Orientales, Perpinyà, 1995, 570 pp.
- Les Corts a Catalunya. Actes del Congrés d'Història institucional*, Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1991, 411 pp.
- Lies et passeries dans les Pyrénées*, Archives Départementales, Tarbes, 1986, 233 pp.
- LLADONOSA i PUJOL, Josep. *La ciutat de Lleida*, Editorial Barcino, Barcelona, 1955-1959, 3 vols., 192+202+246 pp.
- : *El bandolerisme a la Catalunya occidental (1473-1616)*, Rafael Dalmau, Barcelona, 1972, 62 pp.
- : *Història d'Artesa de Segre*, Ajuntament d'Artesa de Segre, Artesa de Segre, 1990, 563 pp.
- LLEDÓS i MIR, Miquel. *Historia de la antigua villa hoy ciudad de Tremp*, facsímil d'Editorial Barcino, Barcelona, 1977, 595 pp.
- LLINÁS ALMADANA, Pedro. "La visita del General: el procedimiento de control de los funcionarios dependientes de la Diputació del General de Catalunya (1653-1701)", a *Pedralbes. Revista d'Història de Catalunya*, 10 (1990), pp. 177-193.
- LLORENS i SOLÉ, Antoni. *Solsona i el Solsonès en la història de Catalunya*, Editorial Virgili & Pagès, Lleida, 1986, 2 vols.
- LOBATO FRANCO, Isabel. *Compañías y negocios en la Cataluña preindustrial*, Universidad de Sevilla, Sevilla, 1995, 258 pp.
- : "Práctica, forma y estilo de constituir compañías en Barcelona según los protocolos notariales del seiscientos", a *Estudis històrics i documents dels Arxius de Protocols*, XIII (1995), pp. 191-202.
- LOVETT, A. W. *La España de los primeros Habsburgos (1517-1598)*, Labor, Barcelona, 1989, 351 pp.
- MADURELL MARIMÓN, José María. "El concilio tarragonense de 1640", a *Analecta Sacra Tarragonensia*, XXI (1948), pp. 121-137.
- MAIXÉ ALTÉS, Juan Carlos. "Parentesco y relaciones en el seno de la burguesía barcelonesa. Los extranjeros en la Barcelona de los s. XVII y XVIII", a *Manuscrits. Revista d'història moderna*, 6 (1987), pp. 151-179.

- MANCONI, Francesco. "De no poderse desmembrar la Corona de Aragón: Sardenya i Països Catalans, un vincle de quatre segles", a *IV Congrés d'Història Moderna de Catalunya*, dins *Pedralbes. Revista d'Història Moderna*, 18-II (1998), pp. 179-194.
- : "La agricultura de Cerdeña en tiempos de Felipe II: el problema del grano", a *Congreso Internacional Felipe II...*, I, pp. 229-246.
- Manual de Novells Ardits vulgarment apellat Dietari del antich Consell barceloní*, Imprempta de Henrich y Companyia, Barcelona, 1897, vols. V i VI.
- MARAÑÓN, Gregorio. *Antonio Pérez: el hombre, el drama, la época*, Espasa-Calpe, Madrid, 1948 (2ª ed.), 2 vols.
- MARCELLE, Catherine. "Bandolerismo y delincuencia en la Cataluña del siglo XVI", a *Historia* 16, 56 (1980), pp. 37-46.
- MARISTANY i TIÓ, Carles. "Els preus del blat a la baronia d'Escornalbou entre el 1578 i 1652", a *Primer Congrés d'Història Moderna ...*, I, pp. 221-225.
- : *Senyoria i població al Camp de Tarragona: la vila de Cambrils, segles XII-XVII*, Ajuntament de Cambrils, Cambrils, 1986, 231 pp.
- : "El comerç del blat al Camp de Tarragona al tombant dels segles XVI i XVII: la botiga de Riudoms (1591-1628)", a *Jornades d'Història: Antoni Agustín...*, II, pp. 345-367.
- MARTÍN CORRALES, Eloy. *Comercio de Cataluña con el Mediterráneo musulmán (siglos XVI-XVIII). El comercio con los "enemigos de la fe"*, Edicions Bellaterra, Barcelona, 2001, 649 pp.
- MARQUÈS, Josep Maria. "Tribunals peculiars eclesiàstico-civils de Catalunya: les Contencions i el Breu", a *Primer Congrés d'Història Moderna...*, II, pp. 381-392.
- MARTÍNEZ ALOY, José. *La Diputación de la Generalidad del reino de Valencia*, Diputación Provincial de Valencia, València, 1930, 390 pp.
- MARTÍNEZ BARA, José Antonio. "Missatgeria enviada a Felipe II en 1586 por el reino valenciano", a *VIII Congreso de Historia de la Corona de Aragón: La Corona de Aragón en el siglo XVI*, València, 1973, II, pp. 197-214.
- MARTÍNEZ MILLÁN, José (ed). *Instituciones y élites de poder en la Monarquía hispana durante el siglo XVI*, Ediciones de la Universidad Autónoma de Madrid, Madrid, 1992, 262 pp.
- : (dir.). *La corte de Felipe II*, Alianza Editorial, Madrid, 1994, 530 pp.
- : "Introducción. Los estudios sobre la corte. Interpretación de la Corte de Felipe II", a *Ídem* (dir.). *La corte de Felipe II...*, pp. 13-36.
- : (dir.). *Felipe II (1527-1598). Europa y la Monarquía Católica*, Editorial Parteluz, Madrid, 1998, 4 vols.
- MARTÍNEZ MILLÁN, José-FERNÁNDEZ CONTI, Santiago. "Catalunya y la estructura militar de la Monarquía hispana en tiempos de Felipe II: el virreinato del prior don Hernando de Toledo (1571-1579)", a *IV Congrés d'Història Moderna de Catalunya*, dins *Pedralbes. Revista d'Història Moderna*, 18-II (1998), pp. 13-27.
- MARTÍNEZ i RODRÍGUEZ, Miquel Àngel. "La Real Audiència de Catalunya en la segunda mitad del siglo XVII: mecanismos de elección y componente humano", a Pablo FERNÁNDEZ ALBALADEJO (ed.), *Monarquía, Imperio y pueblos...*, pp. 425-436.

- : “Linaje y poder en la Cataluña foral: la actividad política de los Copons”, a *Cuadernos de Historia Moderna*, 22 (1999), pp. 11-31.
- MARTÍNEZ SHAW, Carlos. “L’assistència pública a la Barcelona moderna. Una visió panoràmica”, a *L’Avenç. Revista d’Història*, 91 (1986), pp. 32-37.
- MASPONS i ANGLASELL, Francesc. *L’Esperit del Dret Públic Català vist a través dels textos legals i la jurisprudència*, Editorial Barcino, Barcelona, 1932, 90 pp.
- MATEU IBARS, Josefina. “Capítols e ordinacions dels drets de la bolla de plom e segell de cera del General del Principat de Catalunya. Un comentari a la edició barcelonesa de 1579, conservada en la Biblioteca de la Universidad de Barcelona”, a *Tercer Congrés d’Història Moderna...*, dins *Pedralbes. Revista d’història moderna*, 13-II (1993), pp. 35-44.
- MESTRE i ROIGÉ, Esteve (coord.). *Història de Linyola*, Virgili & Pagès, Lleida, 1987, 255 pp.
- MIQUEL, Francesc A. *Viatge a Catalunya d’un conseller del rei de França l’any 1603*, Rafael Dalmau editor, 1967, 89 pp.
- Miscel·lània. “De les terres de Lleida al segle XVI”. Homenatge a Antonio Hernández Palmés*, Institut d’Estudis Ilerdencs, Lleida, 1995.
- MOLAS i RIBALTA, Pere. *Consejos y Audiencias durante el reinado de Felipe II*, Universidad de Valladolid, Valladolid, 1984, 114 pp.
- : “El món polític d’Antoni Agustí”, a *Jornades d’Història: Antoni Agustín...*, I, pp. 23-48.
- : *Família i política al segle XVI català*, Rafael Dalmau, Barcelona, 1990, 55 pp.
- : “La Reial Audiència i les Corts de Catalunya”, a *Les Corts a Catalunya...*, pp. 192-197.
- : *Catalunya i la Casa d’Àustria*, Curial, Barcelona, 1996, 308 pp.
- : “El comerç: de la Mediterrània a l’Atlàntic”, a SERRA i PUIG, Eva—TORRES i SANS, Xavier (dirs.). *Crisi institucional i canvi social...*, pp. 124-138.
- : “Nueva luz sobre Consejos y Audiencias”, a *Congreso Internacional. Las sociedades ibéricas...*, II, pp. 97-110.
- : “La noblesa catalana a l’època de Felip II”, a *Congreso Internacional Felipe II...*, II, pp. 99-112.
- MONTAGUT i ESTRAGUÉS, Tomàs. “Les compilacions del dret general català”, a *Glossae. Revista de Historia del Derecho Europeo*, 7 (1995), pp. 113-134.
- : *Les institucions fiscalitzadores de la Generalitat de Catalunya (Des dels orígens fins a la reforma de 1413)*, Sindicatura de Comptes, Barcelona, 1996, 229 pp.
- : “Les Corts Generals de la Corona d’Aragó (Notes per al seu estudi)”, a *Congreso Internacional Felipe II...*, IV, pp. 121-138
- MONTEANO, Peio J. *Los navarros ante el hambre, la peste, la guerra y la fiscalidad. Siglos XV-XVI*, Universidad Pública de Navarra, Pamplona, 1999, 388 pp.
- MONTER, William. *La otra Inquisición. La Inquisición española en la Corona de Aragón, Navarra, País Vasco y Sicilia*, Crítica, Barcelona, 1992, 400 pp.

- MORA D'ALMENAR, Guillem Ramon. *Volum e recopilació de tots los furs y actes de Cort que tracten dels negocis y affers respectants a la Casa de la Deputació y Generalitat de la ciutat y Regne de València*, Felip Mey, València, 1625 (facs. Diputació de València, València, 1990).
- MORALES ARRIZABALAGA, Jesús. "La foralidad aragonesa como modelo político: su formación y consolidación hasta las crisis forales del siglo XVI", a *Jornadas de Estudios sobre la «invasión de Aragón...»*, XXVII-XXVIII (1992), pp. 99-176.
- MORALES ROCA, Francisco José. "Historia de la ilustre Casa de Fivaller", a *Estudis Històrics i Documents dels Arxius de Protocols*, IX (1981), pp. 305-345.
- : *Próceres habilitados en las Cortes del Principado de Cataluña, siglo XVII, 1599-1713*, Hidalguía, Madrid, 1983, 2 vols. 332+320 pp.
- : "Registros nobiliarios del brazo militar del Principado de Cataluña: el *Llibre vert* del antiguo brazo militar, 1602-1713", a *Hidalguía*, 201 i 204 (1987), pp. 433-465 i 848-893.
- : *Ciudadanos y burgueses honrados habilitados como síndicos del Brazo Real en las Cortes del Principado de Cataluña. Dinastías de Trastámara y de Áustria. Siglos XV y XVI (1410-1599)*, Madrid, 1995, 317 pp.
- MORENO, Doris. "Redes clientelares e Inquisición en la Barcelona de Felipe II", a *Congreso Internacional Felipe II...*, IV, pp. 43-64.
- MUÑOZ i ALTABERT, Mª Lluïsa. "El servei de 1602. Una contribució extraordinària del Regne de València a la Monarquia", a *Tercer Congrés d'Història Moderna...*, a *Pedralbes. Revista d'història moderna*, 13-I (1993), pp. 125-136.
- : "1604: una cita del Regne amb la monarquia. Corts valencianes de Felip III", a *Estudis. Revista de Historia Moderna*, 25 (1999), pp. 111-141.
- MUÑOZ DE BUSTILLO ROMERO, Carmen. "Asturias, cuerpo de provincia. De la Corporación provincial en la Castilla Moderna", a *Anuario de Historia del Derecho Español*, 62 (1992), pp. 355-476.
- NADAL i FARRERAS, Joaquim. "Catalunya dins l'Imperi hispànic: l'articulació institucional i el seu funcionament", a *Història de Catalunya*, vol. IV, Salvat, Barcelona, 1983, pp. 4-19.
- NADAL, Lluís B. *Episcopologio de Vich*, Impremta de la viuda de R. Anglada, Vic, 1904, 3 vols.
- NADAL i OLLER, Jordi—GIRALT i RAVENTÓS, Emili. *Immigració i redreç demogràfic. Els francesos a la Catalunya dels segles XVI i XVII*, Eumo editorial, Vic, 2000, 394 pp.
- NARVÁEZ CASES, Carme. "Josep Dalmau, promotor dels convents de Carmelites Descalços de Barcelona", a *I Congrés d'Història de l'Església...*, I, pp. 589-598.
- NEGRE PASTELL, P. "La cofradía de San Jorge y la nobleza gerundense", a *Anales del Instituto de Estudios Gerundenses*, VI, 1951, pp. 271-322.
- : "Comentari d'uns documents relatius a la Confraria de Sant Jordi", a *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, 25-II (1981), pp. 11-27.
- NICOLAU i VAQUER, Helena. *La polèmica castellano-catalana en la revolta de 1640*, Tesi de llicenciatura, Facultat de Lletres, Universitat Autònoma de Barcelona, 1983, 204 pp.
- O'CALLAGHAN, Ramon. *Anales de Tortosa e Historia de la Santa Cinta*, Imp. Católica de Gabriel Llasat, Tortosa, 1886-1888, 3 vols.

- OLEART i PIQUET, Oriol. "La creació del dret: els anomenats Capítols de redreç del General de Catalunya", a *Tercer Congrés d'Història Moderna...*, a Pedralbes. *Revista d'història moderna*, 13-I (1993), pp. 245-258.
- OLESA MUÑIDO, Francisco-Felipe. *La organización naval de los Estados mediterráneos y en especial de España durante los siglos XVI y XVII*, Editorial Naval, Madrid, 1968, 2 vols. 1331 pp.
- OLIVARES i PERIU, Jordi. *Comunitats rurals en terres de baró. Conflictes camperols i litigiositat a la Reial Audiència de Catalunya (1591-1658)*, 2 vols. tesi doctoral, Institut Universitari d'Història Jaume Vicens i Vives, Universitat Pompeu Fabra, 1995, 883 pp.
- : *Viles, pagesos i senyors a la Catalunya dels Àustria. Conflictivitat social i litigiositat a la Reial Audiència (1591-1662)*, Pagès editors, Lleida, 2000, 542 pp.
- Ordinacions de la universitat de la vila i terme de Sabadell. Segle XVI*, transcripció i ordenació d'Ernest MATEU i VIDAL, Comisió de Cultura, Ayuntamiento de Sabadell, Sabadell, 1968, 536 pp.
- PADRÓS i ESTIVILL, Joan Antoni. "L'àrea d'influència econòmica d'Olot a mitjan segle XVI: una aproximació al creixement olotí del cinc-cents", a *Pedralbes*, 7 (1987), pp. 229-232.
- PAGAROLES i SABATÉ, Laureà-GÓMEZ i PONT, Montserrat. *El Col·legi de Notaris de Barcelona*, Il·lustre Col·legi de Notaris de Barcelona, Barcelona, 1995, 160 pp.
- PALOS PEÑARROYA, Juan Luis. *La práctica del gobierno en Catalunya (s. XVI-XVII). Las Cortes, la Generalitat y el municipio de Barcelona*, Tesi doctoral, Departament d'Història Moderna i Contemporània, Facultat de Lletres, Universitat Autònoma de Barcelona, 1990, 2 vols. 503+292 pp.
- : "La aristocràcia catalana en la España de los Austrias", a *Actas de la II Reunión Científica de la Asociación Española de Historia Moderna*, Murcia, 1993, pp. 351-393.
- : "Església i poder en la Catalunya moderna: la lluita entre canonges i bisbes (1500-1700)", a *I Congrés d'Història de l'Església...*, II, pp. 449-461.
- : *Catalunya a l'imperi dels Àustria. La pràctica de govern (segles XVI i XVII)*, Pagès editors, Lleida, 1994, 529 pp.
- : "¿El Estado contra Cataluña? Estrategias de control y limitaciones del poder real en los siglos XVI-XVII" a *Manuscritos. Revista d'història moderna*, 13 (1995), pp. 143-158.
- : "Autoridad real y mediación ministerial en la Cataluña moderna (siglos XVI y XVII)", a *Historia Social. Fundación Instituto de Historia Social*, 24 (1996), pp. 39-56.
- : *Els juristes i la defensa de les Constitucions. Joan Pere Fontanella (1575-1649)*, Eumo Editorial, Vic, 1997, 212 pp.
- : "La Audiencia de Cataluña en la época de Felipe II: la fuerza y la debilidad del rey", a *Congreso Internacional Felipe II...*, III, pp. 617-630.
- PALOS PEÑARROYA, Juan Luis-RAGUÉS VALLÈS, Ramon. "Les institucions catalanes a l'època moderna i l'ascens dels juristes", a *Tercer Congrés d'Història Moderna...*, a Pedralbes. *Revista d'història moderna*, 13-I (1993), pp. 53-66.
- : "Professions legals i ascens social a la Catalunya moderna: Joan Pere Fontanella", a *Vitrina. Publicació del Museu Comarcal de la Garrotxa i de l'Arxiu Històric Comarcal d'Olot*, 8 (1996), pp. 17-22.
- PARETS, Miquel. *Dietari d'un any de pesta*, Eumo Editorial, Vic, 1989, 149 pp.
- PARKER, Geoffrey. *Felipe II*, Alianza Editorial, Madrid, 1984, pp.

- : *España y la rebelión de Flandes*, Nerea, Madrid, 1989, 320 pp.
- : *La gran estrategia de Felipe II*, Alianza Editorial, Madrid, 568 pp.
- PASAMAR LÁZARO, José Enrique. *Los familiares del Santo Oficio en el distrito inquisitorial de Aragón*, Institución “Fernando el Católico”, Saragossa, 1999, 200 pp.
- PASSOLA TEJEDOR, Antoni. “Los inicios de la crisis del XVII en el poniente catalán: la hacienda local leridana, 1566-1611”, a *La Administración Municipal en la Edad Moderna. Actas de la V Reunión Científica de la Asociación Española de Historia Moderna*, Universidad de Cadiz/Asociación Española de Historia Moderna, Cadis, 1999, II, pp. 247-256.
- Pays Pyrénéens et Pouvoirs Centraux, XVIe-XXe s. Actes du Colloque International organisé a Foix*, Conseil Général de l'Ariège, Foix, 1993, 2 vols.
- PAZ, Julián. *Catálogo IV, Secretaría de Estado (capitulaciones con Francia y negociaciones diplomáticas de los embajadores de España en aquella corte seguido de una serie cronológica de éstos)*, Archivo General de Simancas, Tipografía de la “Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos”, Madrid, 1914, 922 pp.
- PEGUERA, Lluís de. *Pràctica, forma y stil de celebrar Corts Generals en Catalunya*, Editorial Base, Barcelona, 1974 (ed. or. 1632).
- PELLA i FORGAS, Josep. *Llibertats y antich govern de Catalunya*, Llibreria de Francesch Puig, Barcelona, 1905, 328 pp.
- PELORSON, Jean-Marc. *Les Letrados, juristes castillains sous Philippe III. Recherches sur leur place dans la société, la culture et l'Etat*, Université de Poitiers, Poitiers, 1980, 549 pp.
- PEÑA DÍAZ, Manuel. *Cataluña en el Renacimiento: libros y lenguas (Barcelona, 1473-1600)*, Editorial Milenio, Lleida, 1996, 372 pp.
- : *El laberinto de los libros. Historia cultural de la Barcelona del Quinientos*, Fundación Germán Sánchez Ruipérez, Madrid, 1997, 547 pp.
- PEREIRA IGLESIAS, José Luis. “Valoraciones historiográficas sobre la política económica de un rey imprudente”, a *Felipe II y su tiempo...*, I, pp. 67-98.
- PERELLÓ FERRER, Maria Antònia. *L'arquitectura civil del segle XVII a Barcelona*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 1996, 543 pp.
- PÉREZ, Antonio. *Relaciones y cartas*, introducció, notes i edició d'Alfredo ALVAR EZQUERRA, Turner, Madrid, 1986, 2 vols. 318+219 pp.
- : *Suma de preceptos justos, necesarios y provechosos en Consejo de Estado al Rey Felipe III, siendo Príncipe. Aforismos sacados de la Historia de Publio Cornelio Tácito*, Anthropos-Ministerio de Educación y Ciencia, Madrid, 1991, 162 pp.
- PÉREZ, Joseph. “Castilla, Cataluña y la Monarquía hispánica”, a *Manuscrits. Revista d'història moderna*, 15 (1997), pp. 157-164.
- PÉREZ i APARICIO, Ma Carme. “Foralisme i centralisme al País Valencià modern”, a *Dels Furs a l'Estatut...*, pp. 135-147.
- PÉREZ-BUSTAMANTE, Rogelio. “Virreialització i castellanització de la lloctinència del Principat de Catalunya (segles XVI i XVII)”, a *Tercer Congrés d'Història Moderna...*, a Pedralbes. *Revista d'història moderna*, 13-I (1993), pp. 75-94.

- PÉREZ COLLADOS, José María. *Una aproximación histórica al concepto jurídico de nacionalidad. (La integración del Reino de Aragón en la monarquía hispánica)*, Institución “Fernando el Católico”, Saragossa, 1993, 362 pp.
- PÉREZ GARCÍA, Pablo. “Origen de la milicia efectiva valenciana: las vicisitudes del proyecto del marqués de Denia para la creación, pertrecho y movilización de los tercios del Reino de Valencia (1596-1604)”, a *Dels Furs a l'Estatut...*, pp. 199-211.
- PÉREZ GARZÓN, Juan Sisinio. “Condicionantes e inquietudes de un libro: A modo de presentación”, a *La gestión de la memoria. La historia de España al servicio del poder*, Crítica, Barcelona, 2000, pp. 7-31.
- PÉREZ LATRE, Miquel. “Juntas de Braços i Diputació del General (1587-1593): un presidi de cavallers conspirants contra sa Magestat?”, a *Tercer Congrés d'Història Moderna...*, a *Pedralbes. Revista d'història moderna*, 13-I (1993), pp. 281-298.
- : “Llevar del cap la corona a sa magestat”. *Juntas de Braços i Divuitenes a la Diputació del General de Catalunya (1587-1593)*, Treball d'iniciació a la recerca, Institut Universitari d'Història Jaume Vicens i Vives, Universitat Pompeu Fabra, Barcelona, 1994, 534 pp.
- : “Les torbacions de Catalunya (1585-1593). De les Corts a la suspensió del nou redreç de la Diputació del General”, a *Afers. Fulls de recerca i pensament*, 23/24 (1996), pp. 59-98.
- : “Frontera militar i poder municipal a Perpinyà (1571-1585)”, a *Afers. Fulls de recerca i pensament*, 27 (1997), pp. 359-370.
- : “Dogmatitzadors de males doctrines”. *Els juristes i les institucions en una època de torbacions (1563-1602)*, Treball inèdit presentat a la Fundació Noguera, Barcelona, 1997, 463 pp.
- PÉREZ MOREDA, Vicente. “El final de la expansión demográfica. La crisis de mortalidad de los años 90”, a *Congreso Internacional. Las sociedades ibéricas...*, IV, pp. 5-23.
- PÉREZ i PÉREZ, Concepció-LLADONOSA i PUJOL, Josep. *Libre del capítol de la Confraria dels cavallers i gentilshomes de la ciutat de Lleida (1553-1639)*, Ajuntament de Lleida, lleida, 1980, 461 pp.
- PÉREZ SAMPER, Maria dels Àngels. *Catalunya i Portugal el 1640*, Curial, Barcelona, 1992, pp.
- : “El pan en la Barcelona moderna: poder municipal y abastecimiento”, a *La Administración Municipal en la Edad Moderna. Actas de la V Reunión Científica de la Asociación Española de Historia Moderna*, Universidad de Cadiz/Asociación Española de Historia Moderna, Cadis, 1999, II, pp. 407-420.
- : “La Corte itinerante. Las visitas reales”, a *Congreso Internacional Felipe II...*, III, pp. 115-142.
- PICH i MITJANA, Josep-SAUMELL SOLER, Antoni. “Jaume Ramon Vila i la defensa de la història de Catalunya i del català a principis del segle XVII”, a *Recerques. Història, Economia, Cultura*, 32 (1995), pp. 71-77.
- PIDAL, Marqués de. *Historia de las alteraciones de Aragón en el reinado de Felipe II*, 3 vols., Imprenta de J. Martín Alegría, 1862-1863, 489+463+371 pp.
- PIÑA HOMS, Romà. *El Gran i General Consell, asamblea del Reino de Mallorca*, Diputación Provincial de Baleares, Palma de Mallorca, 1977, 189 pp.
- : “Les institucions de les Balears: una resposta il·lenca als models catalans des de l'associació Regne de Mallorca-Principat”, a *Tercer Congrés d'Història Moderna...*, a *Pedralbes. Revista d'història moderna*, 13-I (1993), pp. 35-44.

- : “El Gran y General Consell y la creación de la Audiencia de Mallorca en la política de Felipe II”, a *Congreso Internacional Felipe II...*, III, pp. 631-642.
- PLA ALBEROLA, Primitivo. “Las jurisdicciones señoriales en las Cortes valencianas de 1604”, a Pablo FERNÁNDEZ ALBALADEJO (ed.), *Monarquía, Imperio y pueblos...*, pp. 595-614.
- PLANES i ALBETS, Ramon. “Les ordinacions de la confraria dels immigrants francesos de Solsona (1536)”, a *Miscel·lània. Homenatge a Josep Lladonosa*, Institut d'Estudis Ilerdencs, Lleida, 1992, pp. 495-500.
- : “El proveïment urbà: les botigues de blat”, a Eva SERRA i PUIG–Xavier TORRES i SANS, Xavier (dirs.). *Crisi institucional i canvi social...*, pp. 104-105.
- PONS i GURI, Josep Maria. “Introducción”, a *Constituciones y otros drets de Catalunya, compilats en virtut del Capítol de Cort LXXXII. de las Corts per la S. C. y R. Majestat del Rey don Phelip IV nostre senyor celebrades en la ciutat de Barcelona, any MDCCII*, edició facsimil, Departament de Justícia, Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1995, pp. I-XX.
- PORRAS GIL, Concepción. *La organización defensiva española en los siglos XVI-XVII desde el río Eo hasta el Valle de Arán*, Universidad de Valladolid, Valladolid, 1995, 411 pp.
- POUJADE, Patrice. “La Vall d’Aran i les fronteres al segle XVI”, a *Afers. Fulls de recerca i pensament*, 29 (1998), pp. 139-156.
- : “Le commerce des mules entre la France et l’Espagne a l’époque moderne: l’exemple du Val d’Aran et des Pyrénées centrales”, a *Annales du Midi. Revue de la France méridionale*, tom 111, núm. 227 (1999), pp. 311-324.
- PRATS, Modest. *Política lingüística de l’Església catalana. Segles XVI-XVII*, Eumo Editorial/Universitat de Girona, Vic, 1998.
- Primer Congrés d’Història Moderna de Catalunya*, Departament d’Història Moderna, Universitat de Barcelona, Barcelona, 1984, 2 vols.
- PUIG y CADAFALCH, J.–MIRET y SANS, J. “El Palau de la Diputació General de Catalunya”, a *Anuari de l’Institut d’Estudis Catalans*, X (1909), pp. 385-480.
- PUIGARNAU i TORELLÓ, Alfons. «Heretgia protestant i immigració francesa amb motiu de les reformes a “Castella-Lleó” en temps de Felip II», a *Miscel·lània. “De les terres de Lleida...”*, pp. 369-376.
- PUJOL HAMELINK, Marcel. *La vila de Roses (segles XIV-XVI)*, Brau edicions, Roses, 1997, 222 pp.
- QUI i FONTANALS, Maria José. *Las Cortes catalanas de Felipe III. Barcelona, 1599*, Facultad de Filosofía y Letras, Universitat Autònoma de Barcelona, 1978, 265 pp.
- RAFAT i SELGA, Francesc. *Masos, safrà, occitans i pesta negra. Estudis d’història de la Catalunya central*, Centre d’Estudis del Bages, Manresa, 1993, 373 pp.
- RAVENTÓS i GIRALT, Josep. *La sinodalitat a Catalunya. Síntesi històrica dels concilis tarraconenses*, Publicacions de l’Abadia de Montserrat/Institut Superior de Ciències Religioses “Sant Fructuós”, 2000, 174 pp.
- RECASENS i COMES, Josep Maria. *El municipi i el govern municipal de la ciutat de Tarragona. Segles XVI i XVII*, Arola Editors, Tarragona, 1998, 380 pp.
- REGLÀ i CAMPISTOL, Joan. *Els Virreis de Catalunya*, El Observador, Barcelona, 1991, pp.
- : *Felip II i Catalunya*, Aedos, Barcelona, 1956, 242 pp.

- : “La Corona de Aragón dentro de la Monarquía Hispánica de los Habsburgo”, dins *VIII Congreso de Historia de la Corona de Aragón (València, 1 a 3 d'octubre del 1967)*, “La Corona de Aragón en el siglo XVI”, II, València, 1973, pp. 131-164.
- REMÓN MOLINA, Julia. “La Taula de canvi i depòsits de Lleida en el siglo XVI”, a *Miscel·lània. “De les terres de Lleida...”*, pp. 377-398.
- Revoltes populars contra el poder de l'Estat. Actes de les primeres jornades de debat*, Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1992, 102 pp.
- Revueltas y alzamientos en la España de Felipe II*, Universidad de Valladolid, Salamanca, 1992, 137 pp.
- RIBA GARCÍA, Carlos. *El Consejo Supremo de Aragón en el reinado de Felipe II*, Tipografía Moderna, València, 1914, 386 pp.
- : *Correspondencia privada de Felipe II con su secretario Mateo Vázquez, 1567-1591*, CSIC-Instituto Jerónimo Zurita, Madrid, 1959, 436 pp.
- RIBOT, Luis A. “Las provincias italianas y la defensa de la Monarquía”, a *Manuscrits. Revista d'Història Moderna*, 13 (1995), pp. 97-122.
- RIBOT i IGLÉSÍAS, Montserrat. “La confraria dels cavallers de Sant Jordi de Barcelona en sus últimos tiempos”, a *Primer Congrés d'Història Moderna ...*, I, pp. 463-469.
- RIERA i SANS, Jaume. “Documentació sobre insaculacions al fons de la Diputació del General de Catalunya, a l'Arxiu de la Corona d'Aragó”, a *Paratge. Quaderns d'Estudis de Genealogia, Heràldica, Sigil·lografia i Vexil·lologia*, 1 (1990), pp. 7-10.
- RIERA i VIADER, Sebastià. “La Generalitat de Catalunya i el Consell de Cent: dues institucions massa poc estudiades”, a *L'Avenç. Revista d'Història*, 164 (1992), pp. 30-33.
- RIVERO RODRÍGUEZ, Manuel. “El servicio a dos cortes: Marco Antonio Colonna, almirante pontificio y vasallo de la monarquía”, a MARTÍNEZ MILLÁN, José (dir.). *La corte de Felipe II...*, pp. 305-378.
- : *Felipe II y el gobierno de Italia*, Sociedad Estatal para la Conmemoración de los Centenarios de Felipe II y Carlos V, Madrid, 1998, 293 pp.
- RODRÍGUEZ-SALGADO, María José. *Un Imperio en transición. Carlos V, Felipe II y su mundo, 1551-1559*, Crítica, Barcelona, 1992, 563 pp.
- ROMEU, Sylvia. *Les Corts valencianes, Tres i Quatre*, València, 1985, 174 pp.
- ROMEU i FIGUERAS, Josep. “Bandolerisme i periodisme al s. XVI. A propòsit d'uns fets esdevinguts a Igualada el 1573”, a *Poesia en el context cultural del segle XVI al XVIII/1*, Curial, 1991, pp. 271-296.
- ROURERA i FARRÉ, Lluís. *Pau Duran (1582-1651) i el capítol i bisbat d'Urgell fins al Tractat dels Pirineus*, Departament d'Humanitats, Universitat Autònoma de Barcelona, Barcelona, 1987, 312 pp.
- ROVIRA i GIMENO, Josep Maria. *Renacimiento y arquitectura. El Palacio de la Generalitat de Catalunya*, Edicions de la Universitat Politècnica de Catalunya, Barcelona, 1998, 238 pp.
- ROVIRA i GÓMEZ, Salvador-J. “Els primers Oliver de Boteller (segle XVI)”, a *Paratge. Quaderns d'Estudis de Genealogia, Heràldica, Sigil·lografia i Vexil·lologia*, 5-6 (1994-95), pp. 15-29.
- : *Els nobles de Tortosa (segle XVI)*, Consell Comarcal del Baix Ebre, Tortosa, 1996, 336 pp.

- ROYO GARCÍA, Juan Ramón. "Procesos del Tribunal Eclesiástico de Zaragoza por sedición política en 1592", a *Jornadas de Estudios sobre la «invasión de Aragón...»*, XXVII-XXVIII (1992), pp. 241-272.
- RUBÍ, Basili de. *Les Corts generals de Pau Claris. Dietari o procés de Corts de la Junta general de braços celebrada al Palau de la Generalitat de Catalunya del 16 de setembre del 1640 a mitjan març del 1641*, Fundació Salvador Vives i Casajuana, Barcelona, 1976, 543 pp.
- RUBIÉS i MIRABET, Joan Pau. *El pensament del cavaller don Francisco Gilabert. Crisi política i alternatives socials a Catalunya (1559-1638)*, tesi de llicenciatura inèdita, Departament d'Història Moderna, Universitat de Barcelona, 1987, 487 pp.
- : "La idea del gobierno mixto y su significado en la crisis de la Monarquía hispánica", a *Historia Social. Fundación Instituto de Historia Social*, 24 (1996), pp. 57-81.
- : "La qüestió imperial en el pensament polític de la Catalunya moderna: història d'una absència", *Manuscrits. Revista d'història moderna*, 17 (1999), pp. 207-235.
- RUBIÓ i BALAGUER, Jordi. *Història de la Literatura catalana*, vol. II, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 1985, 265 pp.
- : "Notes sobre la formació de les Compilacions de *Constitucions i altres drets de Catalunya* i de *Capítols de Corts referents al General*", a *Història i historiografia*, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya—Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1987, pp. 74-123.
- RUBIÓ CAMBRONERO, Ignacio. *La Deputació del General de Catalunya en los siglos XV y XVI*, Diputació Provincial de Barcelona, 1950, 2 vols. 423+362 pp.
- RUBIO MANUEL, Daniel. "L'evolució dels censals morts a l'alta edat moderna", a *Tercer Congrés d'Història Moderna de Catalunya. Les Institucions Catalanes (segles XV-XVII)*, dins *Pedralbes. Revista d'història moderna*, 13-II (1993), pp. 65-70.
- RUIZ MARTÍN, Felipe. *Monarquía Hispánica, gran capitalismo*, Crítica, Barcelona, 1990, 229 pp.
- : *Las finanzas de la Monarquía hispánica en tiempos de Felipe IV (1621-1665)*, Real Academia de la Historia, Madrid, 1990.
- : "La dispersión de oro y plata por Europa a través del puerto de Barcelona", a *Congreso Internacional Felipe II...*, I, pp. 23-32.
- SAAVEDRA, Pegerto. "Cambios demográficos y sociales en la España mediterránea durante el reinado de Felipe II", a *Congreso Internacional Felipe II...*, I, pp. 41-64.
- SABATÉ i CURULL, Flocel. *El territori de la Catalunya medieval. Percepció de l'espai i divisió territorial al llarg de l'Edat Mitjana*, Fundació Salvador Vives i Casajuana, Barcelona, 1997, 556 pp.
- : "Els eixos articuladors del territori medieval català", a *Actes del V Congrés Internacional d'Història Local...*, pp. 36-70.
- SALA, Raymond. *Dieu, le roi, les hommes. Perpignan et le Roussillon (1580-1830)*, Editorial el Trabucaire, Perpinyà, 1996, 537 pp.
- SALES, Núria. *Senyors bandolers, miquelets i botiflers. Estudis sobre la Catalunya dels segles XVI al XVIII*, Empúries, Barcelona, 1984, 219 pp.
- : "Guerres de religió i Inquisició espanyola. Fins a quan pogueren els senyors alt-justiciers condemnar a mort?", a *L'Avenç. Revista d'Història*, 79 (1985), pp. 20-27.

- : “Naturalitzacions catalanes dels segles XVI-XVIII”, a *L’Avenç. Revista d’Història*, 100 (1987), pp. 32-36.
- : *Els segles de la decadència*, a VILAR, Pierre (dir.). *Història de Catalunya*, Edicions 62, Barcelona, 1989, IV, 514 pp.
- : “Torbacions populars (XVI-XVII): alguns plantejaments”, a *Revoltes populars...*, pp. 58-63.
- : “Projecció exterior”, a Jaume SOBREQÜÉS i CALLICÓ (dir.). *Història de Barcelona...*, pp. 361-382.
- : “Institucions polítiques catalanes en vigílies de la seva abolició: una tasca historiogràfica urgent. La reedició de la Compilació de Constitucions de 1588-1589, la publicació dels processos de Cort de 1585-1705”, a *Tercer Congrés d’Història Moderna...*, a Pedralbes. *Revista d’història moderna*, 13-I (1993), pp. 275-280.
- : “Diputació, síndics i diputats. Alguns dels errors evitables”, a Pedralbes. *Revista d’història moderna*, 15 (1995), pp. 95-102.
- : “Podem parlar de la Catalunya dels Àustries com d’un estat? ¿I on rau l’estatalitat, en les monarquies compostes?”, a *Manuscrits. Revista d’història moderna*, 15 (1997), pp. 23-32.
- SALVÀ, Miquel-SAINZ DE BARANDA, Miguel (eds.). *Colección de Documentos Inéditos para la Historia de España*, Imprenta de la viuda de Calero, Madrid, 1848 (reed. 1964), vols. XII i XV.
- SALVADOR ESTEBAN, Emilia. *Cortes valencianas del reinado de Felipe II*, Departamento de Historia Moderna, Universidad de Valencia, València, 1974, 179 pp.
- : “Integración y periferización de las Coronas de Aragón y de Portugal en la Monarquía hispánica. El caso valenciano (1580-1598)”, a *Congreso Internacional. Las sociedades ibéricas...*, III, pp. 159-180.
- : “Las Cortes de Valencia y las Juntas de Estamentos”, a *Congreso Internacional Felipe II...*, IV, pp. 139-157.
- SALVADOR LIZONDO, Ma Dolores. “Observancia de los fueros en la época de Felipe II”, a *Dels Furs a l'Estatut...*, pp. 293-297.
- SAN JOSÉ, fra Juan de. *Annales de los Carmelitas Descalços de la Provincia de San Iosef en el Principado de Cataluña*, 1707, BUB, ms. 991.
- SÁNCHEZ, Dolores M. *El deber de consejo en el Estado moderno. Las juntas «ad hoc» en España (1474-1665)*, Ediciones Polifemo, Madrid, 1993, 279 pp.
- SÁNCHEZ ARAGONÉS, Luisa María. *Cortes, Monarquía y ciudades en Aragón, durante el reinado de Alfonso el Magnánimo (1416-1458)*, Institución Fernando el Católico, Saragossa, 1994, 478 pp.
- SÁNCHEZ-GIJÓN, Antonio. *Defensa de costas en el Reino de Valencia*, Consell València de Cultura, Generalitat Valenciana, València, 1996, 148 pp.
- SÁNCHEZ i GONZÁLEZ, Miquel. “Les vies de comunicació al Vallès meridional. Una aproximació als camins medievals i moderns”, a *Actes del V Congrés Internacional d’Història Local...*, pp. 410-420.
- SÁNCHEZ LÓPEZ, Pilar. “La Inquisición y el control de la frontera pirenaica en el Aragón de la segunda mitad del siglo XVI”, a *Historia Social*, 11 (1991), pp. 3-22.
- : “Ribagorza a finales del siglo XVI. Notas sobre Antonio de Bardaxí y Rodrigo de Mur”, a *Revista de Historia Jerónimo Zurita*, 65-66 (1992), pp. 37-52.

- : “Senyors de la muntanya i hugonots a les alteracions d’Aragó”, a *Congreso Internacional Felipe II...*, II, pp. 113-126.
- SÁNCHEZ MARCOS, Fernando. *Cataluña y el Gobierno Central tras la Guerra de los Segadores (1652-1679)*, PPU, Barcelona, 1983, 283 pp.
- SÁNCHEZ MARTÍNEZ, Manuel-ORTÍ i GOST, Pere. *Corts, Parlaments i fiscalitat a Catalunya: els Capítols del donatiu (1288-1384)*, Departament de Justícia, Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1997, 613 pp.
- SÁNCHEZ DE MOVELLÁN TORENT, Isabel. “Els diputats locals de la Diputació del General al segle XV”, a *Actes del V Congrés Internacional d’Història Local...*, pp. 347-354.
- SANS i TRAVÉ, Josep Maria (coord.). *Estudis sobre història de la institució notarial a Catalunya en honor de Raimon Noguera*, Fundació Noguera, Barcelona, 1988, 250 pp.
- : “El fons de l’arxiu de la Generalitat de Catalunya a l’època de Felip I de Catalunya-Aragó”, a *Congreso Internacional Felipe II...*, IV, pp. 203-212.
- SANS i TRAVÉ, Josep Maria-BALLART i MARSOL, C. “El catàleg de diputats i oïdors de comptes de la Generalitat de Catalunya (1359-1710) de Pere Serra i Postius”, a *Estudis històrics i documents dels Arxius de Protocols*, VIII (1980), pp. 63-118.
- SANZ CAMAÑES, Porfirio. “Notas sobre confiscaciones y mercedes durante 1592”, a *Jornadas de Estudios sobre la «invasión de Aragón...*, XXVII-XXVIII (1992), pp. 273-290.
- : “La ciudad de Huesca ante los sucesos de 1591 y 1592”, a *Revista de Historia Jerónimo Zurita*, 65-66 (1992), pp. 67-84.
- SÁRRAGA y SAMPER, Pablo de. “Privilegis nobiliaris atorgats pel comte-rei Felip II (1598-1621), a *Paratge. Quaderns d’Estudis de Genealogia, Heràldica, Sigil·lografia i Vexil·lologia*, 7 (1996), pp. 9-26.
- SARROVIRA, Miquel. *Cerimonial de Corts*, Sebastià de Comelles, Barcelona, 1599, 24 ff.
- SAVALL y DRONDA, Pascual-PENÉN y DEBESA, Santiago. *Fueros, Observancias y Actos de Corte del Reino de Aragón*, 3 vols., El Justicia de Aragón-Iber Caja, Zaragoza, 1991 (ed. facsímil, or. 1866).
- SCIUTI RUSSI, Vittorio. “Inquisición, política y justicia en la Sicilia de Felipe II”, a José MARTÍNEZ MILLÁN (dir.). *Felipe II (1527-1598)*..., 3, pp. 387-411.
- SEGARRA, Mila. “El conflicte lingüístic català-castellà als segles XVI i XVII”, a Pere GABRIEL (dir.). *Historia de la Cultura Catalana...*, pp. 167-192.
- SEGUÍ CANTOS, José. “Abastos y defensa de la ciudad de Valencia ante la delicada situación en el ámbito mediterráneo (1552-1585)”, a *Estudis. Revista de Historia Moderna*, 18 (1992), pp. 47-58.
- SEGURA, Joan. *Història d’Igualada*, Estampa Eugeni Subirana, Barcelona, 1907, 2 vols. 687+470 pp.
- SEIJO i FONT, Anna. “La creació del sisè conseller menestral a Barcelona (1641-1652)”, a *Història Urbana del Pla de Barcelona. Actes del II Congrés d’Història del Pla de Barcelona*, Ajuntament de Barcelona, Barcelona, 1990, II, pp. 447-452.
- SERRA i BARCELÓ, Jaume. “Presons i presoners mallorquins”, a SERRA i PUIG, Eva-TORRES i SANS, Xavier (dirs.). *Crisi institucional i canvi social...*, pp. 196-197.
- SERRA i PUIG, Eva. “Els Gassol. De cavallers de Trepmp a protonotaris del Consell d’Aragó”, a *Pedralbes. Revista d’Història Moderna*, 7 (1987), pp. 43-77.

- : *Pagesos i senyors a la Catalunya del segle XVII. Baronia de Sentmenat, 1590-1729*, Crítica, Barcelona, 1988, 500 pp.
- : “Els cereals a la Barcelona del segle XIV”, a *Alimentació i societat a la Catalunya medieval*, Institutió Milà i Fontanals (CSIC), Barcelona, 1988, pp. 71-107.
- : “Els Gualbes al segle XVI: la funció pública. La necessitat d'estudis sobre la magistratura”, a *Jornades d'Història: Antoni Agustín...*, II, pp. 507-534.
- : “Els Guimerà, una noblesa de la terra”, a *Recerques*, 23 (1990), pp. 9-36.
- : “Entre la ruptura i la continuïtat. Algunes consideracions a propòsit de la capacitat institucional de Catalunya durant la Guerra dels Segadors”, a *Les Corts a Catalunya...*, pp. 160-167.
- : “1640: una revolució política. La implicació de les institucions”, a *La revolució catalana de 1640*, Crítica, Barcelona, pp. 3-65.
- : “Diputats locals i participació social en les bolles de la Diputació del General (1570-1638). Una mostra i una reflexió”, a *Terçer Congrés d'Història Moderna...*, a *Pedralbes. Revista d'història moderna*, 13-I (1993), pp. 259-274.
- : “Presentació”, a *Escrips polítics del segle XVII. Secrets Públics, de Gaspar Sala, i altres textos*, Institut Universitari d'Història Jaume Vicens i Vives / Eumo Editorial, Vic, 1995, pp. 5-22.
- : “Le Roussillon et la Généralitat de Catalogne aux XVIe et XVIIe siècles: les visites de la Diputació del General (1590-1626)”, a *Le Roussillon de la Marca Hispanica...*, pp. 39-61.
- : “Pròleg”, a *Dieteris de la Generalitat de Catalunya*, vol. II. Anys 1539 a 1578, Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1996, pp. IX-XIV.
- : “Introducció: Catalunya als segles XVI-XVII: les vicissituds d'una cultura política pactista”, a Pere GABRIEL (dir). *Historia de la Cultura Catalana...*, pp. 37-66.
- : “Introducció. El pactisme català davant l'absolutisme dels Habsburg”, a Eva SERRA i PUIG i Xavier TORRES i SANS. *Crisi institucional i canvi social...*, pp. 20-71.
- : “Montserrat: un exemple de reforma monàstica”, a SERRA i PUIG, Eva-TORRES i SANS, Xavier (dirs.). *Crisi institucional i canvi social...*, pp. 210-211.
- : “Perpinyà, una vila a Corts catalanes (Montsó, 1585)”, a *Afers. Fulls de recerca i pensament*, 28 (1997), pp. 573-626.
- : “Catalunya després del 1652: recompenses, censura i repressió”, a *Pedralbes. Revista d'història moderna*, 17 (1997), pp. 191-216.
- : “La sindicatura de Rafael Coll, síndic de Tuïr a les Corts catalanes de Barcelona del 1626”, a *Afers. Fulls de recerca i pensament*, 28 (1997), pp. 627-634.
- : “Els senyors bandolers i la Lliga catòlica”, a *IV Congrés d'Història Moderna de Catalunya*, dins *Pedralbes. Revista d'Història Moderna*, 18-II (1998), pp. 29-52.
- : “Constitucions i Redreç: les Corts de Montsó-Barcelona (1563-1564) i Corts de Montsó (1585)”, a *Congreso Internacional Felipe II...*, IV, pp. 159-189.
- : “La Diputació del General i l'exercici de la draperia (primera meitat del segle XVI)”, a L. VIRÓS (a cura de), *Organització del treball preindustrial: confraries i oficis*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 2000, pp. 119-142.

- : “Informe sobre els llibres de matrícula de les insaculacions de la Diputació del General o *Llibres de l'Ànima*”, a *Paratge. Quaderns d'Estudis de Genealogia, Heràldica, Sigil·lografia i Vexil·lologia*, 11 (2000), pp. 53-56.
- : “La cultura política del barroc català”, comunicació presentada al Congrés Internacional celebrat a Münster entre el 6-8 d'abril de 2000 (en premsa), mecanoscrit de l'autora, 11 pp.
- : “Ciutats i viles a Corts catalanes (1563-1632): entorn de la força municipal parlamentaria”, comunicació presentada al XVII Congrés d'Història de la Corona d'Aragó, Barcelona-Lleida, 7-12 de setembre de 2000 (en premsa), mecanoscrit de l'autora, 20 pp.
- : “Els catalans i la unió de Nàpols i Sicília a la Corona d'Aragó. El marc històric i les reclamacions parlamentàries (Corts de Montsó, 1563-64 i 1585)”, a *Napoli, Paesi Catalani, Europa. Momenti di cultura catalana in un millenio. Arte, letteratura, lingua e storia. VII Congresso Internazionale di Studi*, Nàpols, 2000 (en premsa), mecanoscrit de l'autora, 13 pp.
- : “Introducció”, a *Cort General de Montsó (1585). Montsó-Binèfar. Procés familiar del Braç Reial*, Departament de Justícia, Generalitat de Catalunya, 2001, pp. I-LI.
- SERRA i PUIG, Eva-TORRES i SANS, Xavier (dirs.). *Crisi institucional i canvi social. Segles XVI i XVII*, volum 4 de *Història. Política, Societat i cultura dels Països Catalans*, Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1997, 428 pp.
- SERRA RÀFOLS, Elies. “Lleida i les torbacions d'Aragó (un episodi de la decadència)”, a *Revista de Catalunya*, 22 (1926), pp. 398-400.
- SERRA RAMOS, Ester. *El virreinato del duque de Feria en Cataluña (1596-1602)*, Treball d'investigació, Facultat de Lletres, Universitat Autònoma de Barcelona, 1993, 136 pp.
- SERRA ROSELLÓ, José. “Cronología de los «veguers» de Barcelona”, a *Documentos y Estudios*, V (1961), 23 pp.
- SESMA MUÑOZ, José Ángel. *La Diputación del Reino de Aragón en la época de Fernando II (1479-1516)*, Institución Fernando el Católico, Zaragoza, 1977, 543 pp.
- : “Fronteras económicas y Generalidades en el Aragón medieval”, a *Atlas de Historia de Aragón*, Institución Fernando el Católico, Saragossa, 1991, núm. 57.
- SESMA MUÑOZ, José Ángel-ARMILLAS VICENTE, José Antonio. *La Diputación de Aragón. El gobierno aragonés, del Reino a la Comunidad Autónoma*, Ediciones Oroel, Saragossa, 1991, 317 pp.
- SIMON TARRÉS, Antoni. “El bandolerisme català: una aproximació sociològica”, a *L'Avenç. Revista d'Història*, 82 (1985), pp. 56-58.
- : *Cavallers i ciutadans a la Catalunya del cinc-cents*, Curial, Barcelona, 1991, 253 pp.
- : “Patriotisme i nacionalisme a la Catalunya Moderna. Mites, tradicions i consciències col·lectives”, a *L'Avenç. Revista d'Història*, 167 (1993), pp. 8-16.
- : “El cens del 1595. Bisbats de Solsona, Vic i Alt Urgell”, a *La població catalana a l'edat moderna. Deu estudis*, Universitat Autònoma de Barcelona, Barcelona, 1996, pp. 35-76.
- : “El creixement poblacional català del segle XVI i la immigració francesa. Aspectes demogràfics i socials”, a *Congreso Internacional Felipe II...*, I, pp. 79-98.
- : *Els orígens ideològics de la Revolució catalana de 1640*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 1999, 385 pp.

- : “Salvador Fontanet i Savila (1560-1633). Un jurista gironí a la Cort dels Àustria”, a *Quaderns de la Selva*, 12 (2000), pp. 79-89.
- SIMON i TARRÉS, Antoni—ESPINO LÓPEZ, Antonio. “Les institucions i formes d'organització militar catalanes abans de la Guerra dels Segadors”, a *Tercer Congrés d'Història Moderna...*, a *Pedralbes. Revista d'història moderna*, 13-I (1993), pp. 143-150.
- SIMON i TARRÉS, Antoni—ANDREU, Jordi. “Evolució demogràfica (segles XVI-XVII)”, a Jaume SOBREQUÉS i CALLICÓ, *Història de Barcelona...*, pp. 103-163.
- SIMON TARRÉS, Antoni—VILA, Pep. *Cròniques del Rosselló. Segles XVI-XVII*, Curial, Barcelona, 1998, 383 pp.
- SOBREQUÉS i CALLICÓ, Jaume (dir). *Història de Barcelona. Volum 4: Barcelona dins la Catalunya moderna (segles XVI-XVII)*, Enciclopèdia Catalana-Ajuntament de Barcelona, Barcelona, 1992, 382 pp.
- SOBREQUÉS i VIDAL, Santiago. *Història de la producció del Dret català fins al Decret de Nova Planta*, Col·legi Universitari de Girona, Girona, 1978, 107 pp.
- SOLANO CAMÓN, Enrique. “El eco de las «Alteraciones de Aragón» en la evolución política del Reino. La crisis de 1640”, a *Jornadas de Estudios sobre la «invasión de Aragón...*, XXVII-XXVIII (1992), pp. 65-98.
- SOLDEVILA, Ferran. *Història de Catalunya*, Alpha, Barcelona, 1935, 3 vols.
- SOLÉ i SANABRA, Miquel. *El pensament polític en la Catalunya del segle XVII: un estudi ideològic de la Revolta Catalana de 1640*, Tesi de llicenciatura inèdita, Universitat Autònoma de Barcelona, 1982-1983, 2 vols. 210+200 pp.
- SOLERVICENS i BO, Pep. *Els Països Catalans i Espanya: ser o no ser. Conflictes político-lingüístics al segle XVI*, Eliseu Climent Editor, València, 1988, 183 pp.
- TARAÇONA, Pere Jeroni. *Institucions dels furs y privilegis del Regne de València e o sumari e repertori de aquells*, Estampa de Pedro de Guete, València, 1580 (ed. facsimil, s.d.).
- TAYLOR, Bruce. “La orden mercedaria: política, sociedad y reforma religiosa bajo Felipe II”, a *Tercer Congrés d'Història Moderna...*, a *Pedralbes. Revista d'història moderna*, 13-II (1993), pp. 191-202.
- TE BRAKE, Wayne. *Shaping History. Ordinary People in European Politics, 1500-1700*, University of California Press, Berkeley, 1998, 221 pp.
- Tercer Congrés d'Història Moderna de Catalunya: Les Institucions Catalanes (segles XV-XVII)*, a *Pedralbes. Revista d'història moderna*, vols. 13-I i 13-II (1993).
- Testamento y codicilo del rey don Felipe II*, Eduardo Mengibar editor, Madrid, 1882, 52 pp.
- THOMPSON, E. P. *Costumbres en común*, Crítica, Barcelona, 1991, 606 pp.
- THOMPSON, I.A.A. *Guerra y decadencia. Gobierno y administración en la España de los Austrias, 1560-1620*, Crítica, Barcelona, 1981, 407 pp.
- : “Oposición política y juicio del gobierno en las Cortes de 1592-1598”, a *Studia Historica. Historia Moderna*, 17 (1997), pp. 37-62.
- TOMÁS y VALIENTE, Francisco. “La Diputación de las Cortes de Castilla (1525-1601)”, a *Gobierno e instituciones en la España del Antiguo Régimen*, Alianza Editorial, Madrid, 1982, pp. 37-150.

- TORRAS i RIBÉ, Josep Maria. *Els municipis catalans de l'Antic Règim (1453-1808). Procediments electorals, òrgans de poder i grups dominants*, Curial, Barcelona, 1983, 419 pp.
- : “La inmigración francesa y la peste de 1589, factores contradictorios en la demografía de Igualada (Barcelona) durante los siglos XVI y XVII”, a *Jornades d'Història: Antoni Agustín...*, II, pp. 535-552.
- : “El procedimiento insaculatorio en los municipios de los reinos de la Corona de Aragón, entre la renovación institucional y el sometimiento a la monarquía (1427-1714)”, a *Jerónimo Zurita...*, pp. 341-352.
- : “L'organització municipal de Barcelona als segles moderns”, a Jaume SOBREQÜÉS i CALLICÓ, Jaume (dir). *Història de Barcelona...*, pp. 257-305.
- : “Los Franquesa: una familia de notarios y oficiales reales en la Cataluña del siglo XVI”, a *Monarquía, Imperio y pueblos ...*, pp. 395-407.
- : *Poders i relacions clientelars a la Catalunya dels Àustria. Pere Franquesa (1547-1614)*, Eumo Editorial, Vic, 1998, 260 pp.
- : “El entorno clientelar de los virreyes de Cataluña durante el reinado de Felipe II”, a *Congreso Internacional Felipe II...*, III, pp. 359-375.
- TORRES AMAT, Fèlix. *Memorias para ayudar a formar un diccionario crítico de los escritores catalanes (Barcelona, 1936)*, ed. facs. Curial, Barcelona, 1973, 719 pp.
- TORRES i SANS, Xavier. “Les bandositats de Nyerros i Cadells a la Reial Audiència de Catalunya (1590-1630): Policia o Alto gobierno?”, a *Pedralbes. Revista d'història moderna*, 5 (1985), pp. 147-170.
- : *Nyerros i Cadells: bàndols i bandolerisme a la Catalunya de l'antic règim (1590-1640)*, Tesi doctoral, Departament d'Història Moderna i Contemporània, Facultat de Lletres, Universitat Autònoma de Barcelona, 1988, 4 vols.
- : *Els bandolers (s. XVI-XVII)*, Eumo Editorial, Vic, 1991.
- : “Activitats econòmiques”, a Jaume SOBREQÜÉS i CALLICÓ (dir). *Història de Barcelona...*, pp. 213-255.
- : *Nyerros i Cadells: bàndols i bandolerisme a la Catalunya moderna (1590-1640)*, Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona—Quaderns Crema, Barcelona, 1993, 439 pp.
- : “Nacions sense nacionalisme: Pàtria i patriotisme a l'Europa de l'Antic Règim”, a *Recerques. Història, Economia, Cultura*, 28 (1994), pp. 83-89.
- : “Disputes d'aigües i lluita de bàndols a la Ribera de Sió (1590-1599)”, a *Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics*, VI (1995), pp. 81-93.
- : *La Vall de Torelló als segles XVI i XVII: una història de paraires i bandolers*, Eumo Editorial, Vic, 1995, 190 pp.
- : “Manufactura urbana i indústria rural”, a SERRA i PUIG, Eva—TORRES i SANS, Xavier (dirs.). *Crisi institucional i canvi social...*, pp. 106-121.
- : “El bandolerismo mediterráneo: una visión comparativa (siglos XVI-XVII)”, a *Congreso Internacional Felipe II...*, II, pp. 397-423.
- VALLDEPÉREZ CASTAÑO, Santiago. “Muchos moros en la costa y pocos moriscos en el interior catalán”, a *Congreso Internacional Felipe II...*, II, pp. 593-609.

- VARGAS GONZÁLEZ, Alejandro. "Una minoria perseguida: els gitanos", a SERRA i PUIG, Eva-TORRES i SANS, Xavier (dirs.). *Crisi institucional i canvi social...*, pp. 176-177.
- VÁZQUEZ DE PRADA, Valentín. "Conflictos socio-políticos en la Corona de Aragón en el reinado de Felipe II", a *Revueles y alzamientos...*, pp. 41-64.
- : "La institución bancaria en Barcelona (s. XV-XVII)", a *Tercer Congrés d'Història Moderna...*, a *Pedralbes. Revista d'història moderna*, 13-I (1993), pp. 495-504.
- VENTURA, Jordi. "Les equivalències monetàries oficials a Catalunya a principis de l'edat moderna", a *Primer Congrés d'Història Moderna de Catalunya*, Departament d'Història Moderna de la Universitat de Barcelona, Barcelona, 1984, vol. 1, pp. 435-441.
- VIC, Claude de-VAISSETTE, Joseph. *Histoire generale de Languedoc*, Lacour, Nimes, 1993-1994, 10 vols. (ed. or. a Jacques Vincent, París, 1730-1745, 5 vols.).
- VICENS i VIVES, Jaume. "Estructura administrativa estatal en los siglos XVI y XVII", a *Coyuntura económica y reformismo burgués*, Barcelona, 1974, pp. 99-141.
- VICIANO, Pau. "Entre la coerció i el mercat: els inversors en la gestió de la fiscalitat reial i municipal al País Valencià", a Manuel SÁNCHEZ-Antoni FURIÓ (a cura de). *Actes del col·loqui Corona, municipis i fiscalitat a la Baixa Edat Mitjana*, Institut d'Estudis Ilerdencs, Lleida, 1997, pp. 603-621.
- VIDAL i PLA, Jordi. "Els dominis jurisdiccionals a la Catalunya Moderna: estudi de fonts i assaig cartogràfic", a *Primer Congrés d'Història Moderna...*, II, pp. 339-347.
- VIGGIANO, Alfredo. *Governanti e governati. Legittimità del potere ed esercizio dell'autorità sovrana nello Stato veneto della prima età moderna*, Edizioni Canova, Treviso, 1993, 364 pp.
- VILA, Anton. "Carta als concellers de la vila de Santpedor (Sancti Petri de Auro) sobre quan se tragué la bandera de Santa Eulària en Barcelona, en lo any 1588", a *La Veu de Catalunya*, 15 (1893), pp. 176-178.
- VILAMALA SALVANS, Jordi. "Els francesos a la Plana de Vic del Tractat de Cateau-Cambresis (1559) al Tractat dels Pirineus (1659)", a *IV Congrés d'Història Moderna de Catalunya*, a *Pedralbes. Revista d'Història Moderna*, 18-I (1998), pp. 163-171.
- VILAR, Pierre. *Catalunya dins l'Espanya moderna. Recerques sobre els fonaments econòmics de les estructures nacionals*, Curial, Barcelona, 1986 (ed. or. 1962), 3 vols.
- VILLANUEVA LÓPEZ, Jesús. *Los orígenes carolingios de Cataluña en la historiografía y el pensamiento político del siglo XVII*, Treball d'investigació, Facultat de Lletres, Universitat Autònoma de Barcelona, 1994, 147 pp.
- : "El debat sobre la Constitució de l'Observança a les Corts catalanes de 1626-1632", a *Manuscrits. Revista d'història moderna*, 13 (1995), pp. 247-272.
- VILLARI, Rosario. *Elogio della dissimulazione. La lotta politica nel Seicento*, Laterza, Bari, 1987, 135 pp.
- : *Per il re o per la patria. La fedeltà nel Seicento*, Editorial Laterza, Bari, 1994, 198 pp.
- VIROLI, Maurizio. *Por amor a la patria. Un ensayo sobre el patriotismo y el nacionalismo*, Acento Editorial, Madrid, 1997, 239 pp.
- VIZCARRA i CLEMENTE, Jaume. *L'epidèmia de pesta a Igualada l'any 1589*, Rafael Dalmau, Barcelona, 1991, 190 pp.

